EMIGRANTERNA

Edw. Schuch

THE LIBRARY OF CONGRESS
1800

Emigranterna

EMIGRANTERNA

Romantiserad skildring från nybyggaretiden

Af

EDW. SCHUCH

Chicago, Ill.
The Engberg-Holmberg Publ. Co.
1917

I.

När fäderneslandet blef för trångt.

Sakta sänkte sig aftonsolen i väster bakom skyar skimrande af guld och purpur. Under flera veckors tid hade hon strålat från högblå himmel, med sin glans begjutande den gamla, vidsträckta gästrikebygden och med sin värme framlockande ur dess bördiga jord en förvånande rik växtlighet. Leende lågo ängarne i sin blomsterprakt; på åkrarna stod kornet kvartershögt, under det att rågen redan hunnit gå i ax. På trädorna trippade sädesärlan beskäftigt i fårorna efter bondens plog. I hagarna utsände hägg och liljekonvalj sin halft bedöfvande doft. Öfver löfdungarna, som här och där bildade ett angenämt afbrott mot den något enformiga slätten, flögo i täta skaror småfåglar af hvarjehanda slag. Kring tornet på den gamla sockenkyrkan kretsade de nyss från den varma södern återkomna svalorna under muntert kvitter. I

vassen i den solskensglittrande lilla insjön slogo gäddorna under sin oaflåtliga jakt efter småfisk. Borta i skogsbrynet, där slätten slutade, hördes en och annan fördröjd göks melodiska ku-ku, medan där uppe i det höga blå lärkan framjublade sin lofsång öfver den korta men obeskrifligt vackra norrländska sommarens härlighet.

Det var vid midsommartiden, och midsommarstämning hvilade öfver hela naturen — en stämning full af jublande glädje öfver lifvet men med en stark underton af vemod, alldeles som de gamla svenska folkvisorna. Trots detta omisskänliga vemodsdrag verkade den vackra taflan på betraktaren som en sannskyldig idyll.

Men i ett nu stördes idyllen plötsligt af ett enformigt skramlande och rasslande från den söderut ledande landsvägen. En lång rad af åkdon visade sig snart vid vägkröken — gammaldags höga, gulmålade schäsar med buktiga fjädrar, gungande öfverrede och höga hjul, tunga skjutskärror och klumpiga arbetsvagnar i föga behaglig omväxling.

Alla drogo de mot ett mål — söderut. Det hvita, mjöliga landsvägsdammet upprördes af hästarnas hofvar till riktiga moln, som sedan sänkte sig och invepte åkdon, folk och dragare i en tät slöja.

Men hvarifrån kommo alla dessa landtbor, och hvarthän ämnade de sig?

Så frågade sig mera än en af de vandrare, som mötte dem och som, fnysande af dammet, nödgades stiga ur vägen för det egendomliga tåget.

Inte voro de på väg till kyrkan, det är då säkert, ty det var midt i veckan.

Men kanske till någon marknad?

Det var väl troligare. Vagnarna voro tungt lastade med kistor, bylten, byttor och kaggar, kokkärl, matkorgar, täcken och säckar. Inte ens spinnrockar och väfstolar saknades.

Ofvanpå all denna röra sutto bondgubbar och bondgummor, drängar, pigor och rosenkindade barn. Här hade man således äkta marknadsfolk så det förslog.

Men det var ju strax efter midsommar och då har folk inte tid att hålla marknad. —

Kanske voro de flyktingar? —

Nu gissade vi rätt, de voro i ordets fullaste bemärkelse flyktingar. Och detta i trots af att fred rådde både inom och utom Sveriges gränser.

Mänskligt sedt fanns alldeles ej någon orsak till flykt sålänge ingen fiende inträngt i landet.

Någon djup, mystisk orsak måste dock ligga bakom detta underliga tåg, det tycktes då vara säkert.

För att finna det rätta svaret på frågan, nödgas vi ett ögonblick se oss omkring en smula ej blott i vårt gamla fädernesland utan äfven i andra länder i norra Europa.

Man skref nu 1852. Sedan mer än halftannat århundrade tillbaka hade inom denna del af världen pågått mäktiga andliga lifsrörelser, som sträckt sina verkningar t. o. m. ända hit till Amerika. Tyskland hade kraftigt gripits af dessa rörelser. Pietismen hade

där mångenstädes efterträdt ortodoxien. Självfva det gamla, konservativa England hade vaknat, börjat gnugga sömnen ur ögonen, sträckte på sig och gäspade.

Under Karl den XII:tes tid hade den pietistiska rörelsen börjat sträcka sig äfven till vårt gamla fädernesland. Under hela 1700-talet pågick denna rörelse under olika namn, ledd af olika personer, i flere delar af riket. Mot slutet af århundradet tycktes den mattas af något, men i början på 1800-talet begynte den åter taga fart och blossade upp, än här, än där, mångenstädes antagande en djupgående och mer än tillfällig karaktär. Sålunda kom det sig, att man vid sistnämnda århundrades början fann "läsare"—så benämndes anhängarna af de nya andliga rörelserna — såväl i Bohuslän och Halland som i Småland och Västergötland. I Norrland uppstodo tidigt flera härdar för dessa rörelser, hvilka inom kort sträckte sig ända upp i Lappmarken. I nedre Norrland isynnerhet blefvo dessa rörelser särdeles lifliga.

I Hälsingland och angränsande landskap utmynnade på 1840-talet vissa af dessa rörelser i den s. k. Erik Jansismen, en sekt enastående i den svenska kyrkans historia.

Det var djupare och varmare andligt lif, som dessa nya rörelser yrkade på, mera personlig kristendom, allvarligare och mera lefvande tro på Gud, heligare lif och allt sådant, som kristendomen under alla tider framhållit och yrkat på men som dess bekännare ej så sällan förlorat på sin väg genom världen.

Som kanske aldrig förr började Bibeln nu läsas på all ar. Halfförgätna andaktsböcker plockades fram ur skåpen i de gamla gårdarna ute i bygderna och lästes flitigt. Andliga sånger föddes i parti och minut. Nog haltade värsfötterna i dessa inte så litet och med rimmen var det som oftast både si och så. Men detta betydde dock föga, endast de tolkade hjärtats känslor; ty känslan spelade hufvudrollen i dessa andliga rörelser. Det var ej så mycket fråga om hvad Herren i sitt ord sagt eller lofvat, som fast mera hur människan kände sig, tog emot eller förkastade.

Kristendomens maktkälla nedflyttades i en hast från himmelen till jorden. Domsmakten rycktes ur Herrens hand och lades i trångsynta människors. Sakramenterna och Guds nådeshushållning förlorade totalt sitt värde. Det gällde att tro eller icke tro. Saligheten mättes ej efter Guds måttstock eller Guds sinne, utan efter mänsklig uppfattning och enligt mänskliga begrepp.

Därför blefvo dessa nya rörelser väl mycket mänskliga till karaktären. Okunniga och obildade lekmannapredikanter uppträdde flerstädes såsom ledare af densamma och tryckte på rörelserna sin personliga stämpel.

Gamla, vördnadsvärda kyrkoordningar föraktades och öfverträddes. Den svenska statskyrkan smutskastades och förhånades. Man tycktes ej finna ord starka nog, då det gällde att uttala förkastelsedomar öfver denna institution. Hon liknades vid den Babyloniska skökan i Uppenbarelseboken, vid alla synders moder, vid Sodom och Gomorra . . .

I stället för en rätt kunskap om och tro på, hvad Gud genom Kristus gifvit mänskligheten, sattes den mänskliga känslan och det mänskliga förnuftet. Guds tankar betydde föga i jämförelse med mänskligt omdöme.

Därför blef den nya rörelsen också i allmänhet taget skäligen ytlig.

Begåfvade, naturliga talare framträdde i legio. Med förvånande färdighet tolkade de Herrens fördolda rådslut, liksom om de fullkomligt fattat den Evige — och detta till trots för att somliga af dem knappt kunde läsa rent innantill.

Och dock var detta endast **en** sida af saken. Nog måste det erkännas, att Sveriges gamla kyrka mångenstädes tedde sig skröplig och förfallen. Hon hade ej gått igenom rationalismens hånperiod utan att däraf få lida. Ett Guds under var det, att hon ens öfverlefde denna för Guds rike så förfärande tid.

Mångenstädes i Sverige hade dryckenskapen också vid 1800-talets början tagit öfverhanden. Brännvinsbrännandet och bränvinssuperiet, som pågingo utan måtta, satte sin stämpel på nästan hela nationen. Därför väckte det ej mera förvåning att se druckna präster, än att se andra människor ankomma af den svenska näktarn.

Under sådana förhållanden fick naturligtvis kyrkolifvet i stort sedt en prägel af förfall. Kyrkobacken blef mångenstädes en slags andlig marknadsplats, och gudstjänsten antog formen af en social sammankomst, som började med predikan och slutade med handel och köpenskap.

Under sådana omständigheter tedde sig de nya rörelserna som rensande fläktar i en kvaf atmosfär och de bättre af deras ledare som ljus i ett tjockt mörker.

Hade då intelligenta, varmhjärtade män tagit hand om de nya lifsrörelserna, skulle dessa kanhända fått den allra största och vidsträcktaste betydelse så för land som folk. Sorgligt nog blef detta ej händelsen.

Tvärtom fördömdes och motarbetades dessa rörelser. Deras anhängare hånades och förföljdes. Det ansågs som ett brott att hålla andliga sammankomster i hemmen t. o. m. på söndagseftermiddagarna, och konventikelplakatet af den 12 januari 1726, förbjudande dylika sammankomster, tillämpades rätt ofta.

Anhängarna af den nya rörelsen stämplades som separatister och galningar, nekades delaktighet i nattvarden, indrogos för domstol och behandlades som rena uppviglare och upprorsmakare.

När det sålunda ej var tillåtet att i hemlandet dyrka Gud i enlighet med sin tro och öfvertygelse, började många af "läsarne" rikta sina blickar mot det stora landet i Väster, där enligt hvad de hade hört oinskränkt religionsfrihet var rådande.

Nu kanske vi börja ana, hvarthän dessa flyktingar ämnade sig. De voro helt enkelt på resa mot den gamla hamnstaden Gefle, för att därifrån begifva sig till det fjärran landet, deras önskningars hägrande mål.

Sedan århundraden hade detta land lefvat i nor-

danfolkens sägner och berättelser. I sagans morgon hade det kallats Vinland; under Sveriges storhetstid hade det varit kändt under namnet Nya Sverige; och nu senast rätt och slätt som Amerika.

Kring detta land hade fantasien, underhjälpt af berättelser därifrån, flätat sina mångfärgade trådar. Än hade man berättat om indianer, bufflar och häpnadsväckande krig; än hade man talat om landets rika, naturliga resurser i form af ändlösa odlingsbara slätter, vidsträckta skogar, fiskrika sjöar och en mängd olika mineralier, bland hvilka guldet spelade den förnämsta rollen.

Till dessa berättelser lades det myckna talet om frihet, jämnlikhet och oberoende. Där fanns ingen adel, intet bigott prästerskap, intet betungande militärväsen. Där härskade friheten oinskränkt . . .

Ja, så drömde man, tusentals mil aflägset från landet i väster. Huru väl, om dessa drömmar bara slagit in!

Emellertid hade nu resan förberedts under flera månader. Gårdar hade försålts och torpställen uppsagts.

De enfaldiga, gudfruktiga bönderna hade kommit öfverens om att lefva den första kristna församlingens kommunistlif. De skulle under färden till Amerika och äfven efter ditkomsten hafva allt gemensamt.

Medlen lades i händerna på en viss andlig ledare, Lars Svenson. Hvarifrån han härstammade visste ingen. Han talade ibland västerbottens-dialekt och ibland hälsingespråk, men för det mästa pratade han ren småländska.

Detta betydde dock mindre. Hufvudsaken var, att han var ett lefvande Guds barn, kunde tala bättre än en präst, och hade under många år varit bosatt i Amerika.

När han började beskrifva det härliga frihetslandet, gapade bönderna af häpnad, och mer än en af dem låg sedan och pratade i sömnen om hvad han sagt.

Det var han som eldade deras mod och stålsatte deras vilja under den svåra uppbrottstiden.

Samvetsgrannt förvarade han böndernas penningar i en stor skinnväska, som han bar om halsen. Ju mera som lades in i densamma, desto briljantare glimmade Svensons ögon, och hade bara bönderna sett efter litet noggrannare än hvad de gjorde, skulle de i Swensons person upptäckt en ny Judas med pungen.

Det fanns verkligen åtskilliga, som gjorde den upptäckten, detta till sin stora sorg och grämelse.

Emellertid drog ändtligen karavanen in genom Gefle trånga gator. Det var redan sent, och de flesta stadsboarne hade gått till sängs. En och annan försenad nattvandrare stannade undrande och bligade på fororna, dock utan att förstå hvad som var på färde.

"Välkomna, välkomna!" hälsade en hvithårig man de ankommande och ledsagade dem till ett gammalt öfvergifvet varumagasin. "Måtte Herren välsigna er ingång och utgång."

Uttröttade och sorgsna sjönko emigranterna ned på halmkärfvarna, som utbredts på golfvet. Tårar

glimmade i fleras ögon, men det nattliga dunklet i det gamla mörka magasinet dolde dem.

Det hade kostat på att slita sig lös från hembygden med dess kära minnen, att skilja sig från far och mor och öfriga närskylda samt från stugan, där man blifvit född och vuxit upp.

"Det är inget förstklassigt hotell som väntar er," yttrade Svenson, "sådana saker få vi först i Amerika. Liksom Herren under sin jordevandring ofta hvilade på strå, så göra äfven vi."

"Amen, amen!" kom det doft från samlingen af emigranter.

"Nu skola vi sjunga en aftonpsalm," fortsatte han, och tog så upp den välkända melodien N:o. 434 i Svenska psalmboken:

Så går en dag än från vår tid
Och kommer icke mer,
Och än en natt med Herrans frid,
Till jorden sänkes ner.

Men du förblifver den du var,
O Herre, full af nåd,
Och våra nätter, våra dar,
Du tecknat i ditt råd."

Andaktsfullt klingade psalmsången i den stilla kvällen. Dallrande letade sig tonerna väg genom de sönderslagna fönstren och bortdogo sakta i stillheten där utanför.

II.

Emigranternas ledare framskymtar.

or man vägen västerut från Gefle, såg man framskymta en ståtlig herregård, inbäddad bland mörka furor och hvitstammiga björkar.

Det var Björkebo.

Så kallades herresätet bland allmogen, och i hvardagslag, isynnerhet då ingen af herrskapet hörde på. Men ville man stå väl hos detta, var det alltid bäst att säga: det friherrliga herresätet Björkebo. Ve den, som vågade säga annat i friherrens närvaro.

Björkebo var traktens ståtligaste herresäte. Det räknades äfven som ett af Gestriklands vackraste. Det var till och med vackrare än Gefle gamla slott. Det måste dock medgifvas att Gestriklands herregårdar voro lätt räknade. Och ännu färre blefvo de längre norrut.

Kommunikationerna i Norrland voro på den tiden dåliga. Järnvägar funnos ej ännu, endast landsvägar, och dessa ej alltid af bästa slag. De gestrikländska herregårdarna lågo därför långt borta från civilisationens stråkvägar, och detta tyckte naturligtvis ej herrskaperna om.

Nog äflades Gefle att lysa som ett kulturcentrum. Det hade ju både landshöfdingeresidens och gymnasium. Men de trånga, krokiga gatorna voro illa stenlagda och träkåkarna hvarken vackra eller inbjudande. Vidare hade det ju bara en enda port ut mot den yttre världen — hamnen. Men så var denna i stället så mycket större och vidare.

Steg man en sommarmorgon upp på den vackra höjden midt emot Björkebo, tedde sig för ens blickar en vacker syn, som ej glömdes så lätt.

Strax nedom kullen låg den vackert byggda herregården, med sin hvita hufvudbyggnad och vackra park. De långa fönsterraderna återspeglade morgonsolen i renaste guld.

Strax bakom herregården utbredde sig Storsjöns glittrande vattenyta med gammal bördig bygd rundt omkring. Längre bort skönjdes Sandvikens betydande järnverk.

Vände man blicken åt motsatta sidan såg man Björkeby kyrka skymta fram mellan furorna, och ett stycke längre bort låg Viksjö by i en dalsänkning.

Björkebo herresäte ägdes af friherre Oskar Vilhelm Silfversköld och hans maka, Albertina Sofia, född Gyllenhake. De hade bott på Björkebo i nära trettio år.

Då den friherrliga familjen flyttade upp till trakten, hade den unga friherrinnan gråtit och beklagat sig öfver, att så där blifva ryckt från Stockholms salonger och societetslif och nödgas framlefva sina dagar i en aflägsen landsbygd. Men under årens lopp lärde hon sig älska sitt nya hem. Och denna kärlek tilltog alltmer, så att då hon någon gång nödgades tillbringa några månader i Stockholm, längtade hon alltid tillbaka till kära Björkebo.

"Det är den mest idylliska plats i världen," brukade hon ofta säga, och däri instämde hennes make alltid.

Friherre Silfversköld hade i sin krafts dagar med utmärkelse tjänat som officer i Hälsinge regemente. Nu hade han sedan några år tillbaka afsked, med titel af öfverste.

Fyra barn funnos i familjen. Den ene af sönerna, Gustaf, tjänade som löjtnant vid faderns gamla regemente. Den andre, Karl, hade utbildat sig till landskapsmålare.

Af döttrarna var Fanny äldst, och ännu ogift, fast hon gick på trettiotalet. Det hviskades om, att hennes trolofvade, en förhoppningsfull ung löjtnant, hade stupat i utländsk krigstjänst. Beundrare hade ingalunda saknats, men det såg ut som om hon ej brydde sig om någon af dem.

Blenda, den yngsta, var nitton år, men såg ej ut att vara äldre än sexton. Hon var en utpräglad skönhet, med rosenkinder och stora, blå ögon. Men hon var också familjens yrhätta och därför en orsak till bekymmer för sin far, friherren.

Glad som en ärla flög hon på sin ystra Norrlandspålle öfver vägar och backar likt en stormvind. När hon inte red, sprang hon, och det ena såg i bland lika halsbrytande ut som det andra.

Hundrade gånger hade friherre Silfversköld, då han såg hennes oförvägna ridt, brummat genom de styfva mustacherna: "Du, Blenda, du, — du skulle blifvit karl. Jaha, det skulle du! Då hade du, min själ, varit kapten nu. Ett misstag var det — hm — ett stort misstag!"

Kanske borde vi också presenterat ännu en person, visserligen icke medlem af den friherrliga familjen, men en som dock stod den ganska nära, nämligen studeranden Bertil Ulfson. Han hade den ingalunda lätta uppgiften att plugga vetande i unga Blendas vackra hufvud.

Att han kom till Björkebo berodde mera på en slump. Hans far, gamle fanjunkare Ulfson, hade dött helt oväntadt. Efter begrafningen stod Bertil på bar backe. Kreditorerna togo hem och allt.

Bertil hade med stor framgång studerat i Gefle och nått sjunde nedre. Nu måste studierna afbrytas. Friherre Silfversköld, en gammal, god vän till Ulfson, öppnade sitt hem for unge Bertil, och så blef denne informator. Något måste han ju uträtta för sitt uppehälle.

Det tog ej länge förr än Bertil och Blenda blefvo de bästa vänner. Båda visade sig lika hurtiga på fälten som vid boken, och unge Ulfson fick äran att vara Blendas följeslagare både i ur och skur.

Det var en härlig morgon, strax efter midsommar. Unga fröken och hennes informator hade varit ute sedan tidigt på morgonen och galopperade nu gladt framåt landsvägen mot Viksjö by.

Fröken Blenda red denna dag en unghäst vid namn Bruno, en gåfva från hennes far. Med en drottnings hållning tyglade hon den ystre springaren, och lät silfversporrarna allt i bland lätt vidröra de glänsande sidorna. Bruno förstod meningen och stegrade sig stolt.

Om en stund uppnådde de en hög kulle, från hvilken vägen sakta sänkte sig ned mot Viksjö by.

"Borde vi inte vända om nu, fröken," ropade Bertil, röd och varm.

"Är ni redan trött?" frågade hon litet spotskt och vände hufvudet mot honom.

"Nej, för all del."

"Men ni ser så röd ut i synen som en kokt kräfta."

"Ja, fröken rider ju så fort, att jag har svårt för att följa med."

Hon skrattade hjärtligt och klappade Brunos hals.

"Det är nog som pappa säger; jag borde blifvit karl."

"Nej, visst inte — då hade världen förlorat en präktig kvinna."

"Ah, ni smickrare!"

"Men, allvarsamt, borde vi inte vända om? Herrskapet kunde bli oroliga."

"Inte då jag är i ert sällskap."

"Hvem vet?"

"Låt oss rida ned i byn och köpa litet färsk mjölk, den skulle smaka skönt, särskildt då man är så varm.

Hon gaf honom en skälmsk blick.

"Som fröken befaller," svarade Bertil utan att se upp.

Men knappast hade han fått fram orden förr än Bruno kastade sig häftigt åt sidan, slungande sin sköna börda ned på landsvägen, där hon blef liggande orörlig.

Olyckligtvis fastnade Blendas ena fot i stigbygeln, och silfversporren gräfde sig djupt in i hästens bringa.

Med gnistrande ögon och fradgande mun reste sig det skrämda djuret på bakbenen, färdigt till ett häftigt språng, som, om det ej förhindrats, nog blifvit unga frökens död.

En rysning genombäfvade informatorn. Med blixtens hastighet stod han på marken. Snabbare än tanken grep han hästens tyglar. Ett häftigt ryck — och Bruno låg sprattlande på marken i en sky af damm. Sinnesrörelsen hade varit för stark för ynglingen och han svimmade.

Då han åter vaknade stod en äldre allmogeman lutad öfver honom, och tvenne vänliga ögon blickade in i hans.

"Det här kunde slutat illa," mumlade mannen deltagande.

"Hvilket?" ropade Bertil och rusade yrvaken upp. Men så fick han syn på den afsvimmade flickan, och minnet kom småningom tillbaka.

Med ett språng var han där och föll på knä vid hennes sida, medan varma tårar strömmade ur hans ögon. Sakta smekande Blendas guldgula lockar ropade han ifrigt hennes namn men fick intet svar.

"O, min Gud — kanske hon är död!"

"Stilla sig nu litet," bad allmogemannen vänligt. "Hon är inte död, bara afsvimmad. Hon måste ha vård; kom ska vi bära henne hem till min stuga."

Bertil betraktade mannen med undrande, misstrogna blickar.

"Hvem är ni, och hvar bor ni?" frågade han kallt och torrt.

"Mitt namn är Anderson. Jag bor här nere i byn. Om unge herrn hjälper mig att lyfta upp flickan på hästen, så kan hon hvila ut hos oss. Min gumma förstår sig lika bra på att sköta skadade som trots någon läkare.

Bertils sinne och tankar hade nu klarnat. Med en tacksam blick mot mannen reste han sig upp. Sakta och varligt lyftes sedan Blenda i sadeln, där hon, fasthållen af Bertil, fick anträda färden ned till byn.

Efter en stunds sakta ridt nåddes ändtligen en bondgård.

"Här stanna vi," yttrade mannen och satte händerna för munnen. "Britta, Britta!" ropade han, "Hör du inte, Britta!"

En liten, tjock gumma visade sig nu i dörren.

"Kom hit ett slag, är du snäll!"

Och mor Britta kom, vaggande som en rund flytboj vaggar på ett upprördt haf.

"Har någon olycka händt?" frågade hon deltagande.

"Hästen stegrade sig och kastade af fröken."

"Aj, aj, det var illa. Kanske hon är svårt skadad?"

"Vet inte. Laga i ordning sängen, så vi få se."

Med mor Britta i spetsen inbars nu den afsvimmade flickan och lades i stugans bästa säng.

Gumman började nu med van hand badda hennes tinningar med vatten, under det hon försiktigt lossade på den tätt åtsittande riddräkten.

Om en stund slog Blenda upp ögonen. Hennes blickar foro stirrande och vilda omkring i rummet, som om hon vaknat ur en hemsk dröm.

"O, hvar är jag? Hvar är jag?" snyftade hon ängsligt.

"Fröken är i goda händer," hviskade Bertil och lutade sig öfver henne.

Ett leende krusade de vackra läpparna och hon lät ögonen hvila på informatorn, som om hon ämnat sluka honom med blicken.

"Är det verkligen ni?" hviskade hon och strök hans händer. "O, mitt hufvud, mitt hufvud!"

"Värker hufvudet?"

"Ja, förskräckligt."

Gumman tog hennes hufvud mellan sina händer och började noga undersöka det. Men inte ens en skråma kunde upptäckas, endast litet sand, som fastnat i håret.

"Min fot—åh, min fot!" jämrade sig Blenda.

"Hvilken fot?"

"Den vänstra."

Gumman strök med handen öfver foten. Den kändes svullen.

"Drag af stöfveln, du Anders, foten är nog vrickad."

Gubben närmade sig sängen och fattade om den höga, smäckra klacken med silfversporren.

"Aj, aj, för Guds skull drag inte af den, jag dör!" ropade Blenda hysteriskt.

"Men stöfveln måste af, annars blir svullnaden värre."

"Skär sönder den då."

"Men kära ni, det är ju en dyrbar blankläders-stöfvel — det är stor synd att skära sönder en så vacker tingest," mumlade Anderson förbryllad.

"Gör som jag sagt. Det finns väl flera stöflar, vet jag!"

"Som fröken befaller då," svarade bonden och tog fram sin fällknif. Försiktigt började han sprätta upp det fina stöfvelskaftet ända till fotleden, under fröken Blendas upprepade smärterop. Ändtligen efter mycket besvär kom den lilla stöfveln af.

Morsgumman synade foten noga och skakade på hufvudet. "Den är vrickad — jaha, det slår in!"

"Finns någon läkare här i byn?" frågade Bertil förskräckt.

"Nej, inte här!"

"Hur ska vi då bära oss åt?"

"Vi ska bara ha lite tålamod, så går det nog. Jag har botat såna där småsaker förr."

Och gumman höll ord. Ur en liten burk började hon smörja in den ömma foten, tills alla smärtor försvunnit och unga fröken kunde sträcka ut sig i behagfull hvila.

"Om nu herrskapet språkar lite, ska jag laga i ordning lite till lifs. Det kan behöfvas efter en tocken morgonridt," sade den vänliga gumman och skyndade ut i köket.

Knappast hade gumman försvunnit förr än Blenda vände sig mot Bertil och fattade djupt rodnande hans hand.

"Jag vet, att ni räddade mitt lif," hviskade hon, "hur god ni var, hur ädel! Jag skall aldrig glömma er."

"Jag gjorde endast min plikt," svarade han blygsamt.

"Inte mera?"

Hon såg på honom med sina stora, blå ögon, i hvilkas klara djup speglade sig en tacksam lycka.

"Hvad mera önskade fröken?" fortsatte han under djup rodnad.

"Bakom plikten låg nog också ett varmt hjärta — inte sant?"

Han lät blicken en sekund dröja vid hennes ögon. "Visst har jag ett varmt hjärta för er, men en fattig yngling — — — "

"Åh, kom nu inte med det där eviga pratet nu igen. Ni är visst inte fattig. Med er begåfning och

stora kunskaper kunde hvem som helst känna sig rik."

"Ni är god, fröken Blenda."

"Hvarför säger ni inte: ni håller af mig, det kanske väger mera än den där välsignade godheten."

"Hvad sade ni," ropade han häftigt och sprang upp från stolen.

"Nu är maten färdig!" tillkännagaf mor Britta, i det hon öppnade dörren. "Herrn får äta ute vid köksbordet, fröken skall jag se till."

"Kunde vi inte få äta tillsammans här inne," hviskade Bertil tafatt.

"Åh, bevars väl — han kan, förstås, inte lämna henne en minut! Ja, sådan är ungdomen."

De båda unga blossade till och sågo förlägna ut, men gumman räddade strax situationen.

"Förlåt min näsvishet. Jag menar nog så väl, fast vi landsfolk inte ha några vidare fasoner. Sitt nu ned här, så skall jag hålla herrskapet sällskap."

Den välmenta anrättningen var enkel, men smakade förträffligt, ty båda voro hungriga.

Under måltiden satt mor Britta på en pall vid sängen. Hon hade ju inte ens hunnit bli bekant med dem i brådskan, och det var mer än hennes landtliga nyfikenhet kunde stå ut med.

"Hade ni ridit långt innan olyckan hände?"

"Omkring sex mil."

"Hvarifrån kom herrskapet?"

"Från Björkebo herregård."

"Kanske en dotter till friherre Silfversköld?"

"Ja — men hur känner ni mina föräldrar?"

"Det var väl inte så underligt. Jag har ju tjänat där som piga i hela fem år."

"Är det möjligt?"

"Men, förstås, det var långt innan fröken blef född."

"Kanske för en trettio år sedan?"

"Ja, så där omkring. Jag mins så väl friherrinnan när hon först kom från Stockholm. Då var hon en nätt och vacker ung dam. Hon var en riktig skönhet. Vi gapade på henne änna som om vi varit lite kollriga.

Fröken Blenda skrattade hjärtligt.

"Jag har hört att mamma var en skönhet," svarade hon med en skälmsk blick.

"Det kan en se på fröken."

Blenda skakade sitt lilla rosiga hufvud och såg ömsom på gumman, ömsom på Bertil. Berömmet föll i god jord.

"Blif nu för all del inte högfärdig för lite beröm — se de' var då aldrig friherrinnan."

"Åh nej — men smicker smittar, vet ju mor."

"Men det far snart sin kos."

"Kanske — men, låt se, nu har ni bott här på stället i hur många år?"

"Å, så där en tjugu år."

"De' var länge. Och ni älskar nog er gård, så mycket som vi älska vår."

"Det vill jag just inte säga. Si vi har sålt honom.

"Har ni? — därmed menas då, att en bättre väntar."

"Det beror nog på. — Vi ska resa till Amerika."

"Hvad för slag — hvad är det ni säger?"

"Jo, så ser det ut."

"Kan ni inte reda er här hemma?"

"Jo, hvad den saken beträffar, går det nog. Men vi trifvas inte."

"Ni pratar. Har ni trifts i så många år, går det väl att trifvas lite till."

"Ja, underligt ser det ut. Men si saken är den, att vi ha blitt så misstydda och utskämda, så de' är nästan otrefligt."

"Hvarför det då?"

"Jo, vi ä' hvad di kallar läsare. Vi ha samlats å bedt till Gud å läst Herrens ord. Det har gjort oss hatade. Bönderna ha disputerat me' min Anners å gjort honom så lessen. Slutligen tröttnade han på alltsammans.

"När skola ni resa?"

"Om ett par dar."

"Och aldrig återvända mer?"

"Nej, då, komma vi bara i väg, så stannar vi nog borta för alltid."

"Det låter ju förskräckligt. Vi ha ju ett sådant härligt land här, och fritt också. Hvarför kan ni då inte lida lite. Folk ändrar nog tankar."

"Det ser inte så ut. Fröken skulle bara höra hvad vi få höra ibland."

Nu steg bonden Anderson in.

"Det där ser ju bra ut. Nu kryar sig fröken nog!" hälsade han vänligt och log med hela ansiktet.

"Det gör jag — men jag är ledsen."

"För hvad då?"

"Att ni skola resa till Amerika."

Anderson gaf sin hustru en frågande blick och teg.

"Jag har talat om vår resa. Det var ju ingenting att tiga med," svarade mor Britta.

"Ni handla nog inte så snällt, tycker jag," fortfor Blenda allvarligt.

"Herren allena vet," svarade Anderson undvikande.

"Här kommer nu ett lass med vänner!" ropade Britta och sprang upp från pallen.

"Om nu herrskapet sitter här och lyssnar, ska ni få både höra och se hvad de där läsarne ha för sig, när de komma tillsammans. Därmed skyndade hon och mannen ut ur rummet. Om en stund började läsarne komma in. De voro ej många. Kanske på sin höjd femton.

En gnällig gubbröst tog upp en psalm. Alla stämde in. Inte lät sången vidare melodisk, men den gick an.

Så började samma gnälliga röst tala. Det var vanligt gestrikemål. Inga vackra fraser, ingen tillgjordhet. Enkelt som till små barn talade gubben om Jesus, världens frälsare, om den segervinnande tron, om barnaskapet hos Gud, om himmel och afgrund, om förlåtelse och förkastelse.

Orden letade sig väg in i kammaren. Blenda knäppte i hop sina händer. Bertil satt blek och tyst.

Det låg någonting underligt tilltalande, nästan gripande, i denna enkla förkunnelse.

Då sammankomsten var slut, förde Anderson in talaren i kammaren. Det var en liten, mager gubbe, med hakskägg och tunna, blåbleka läppar.

Han hälsade ödmjukt, yttrade några ord och aflägsnade sig därpå.

"Nå, hvad tyckte ni om det?" frågade Blenda skyggt.

"Högst besynnerligt, högst besynnerligt!" svarade Bertil tankfullt.

"Men romantiskt låter det."

"Något i korsfararestil."

"Men de ämna sig inte till den heliga grafven."

"Nej, men till sina egna grafvar och dessa komma att bäddas långt bortom Atlanten."

"Hu, så ni talar."

"Jag har blifvit riktigt melankolisk efter det där talet."

"Kanske ni blir läsare också?"

"Hvem vet?"

"Åh, sluta nu upp med de där dumheterna. Man kan riktigt ömka sig öfver det stackars okunniga folket."

"Men deras sträfvan är betecknande."

"Hvad betecknar den? Dumhet möjligen?"

"Nej, långt därifrån."

"Bevars väl, om vi hålla på så där, bli vi mera gudsnådliga än jag tycker om."

"Äro vi då kanske nog gudsnådliga, fröken?"

"Åh, tig nu, för all del, ni gör mig riktig ängslig. Jag önskar vi vore hemma på Björkebo."

Dörren öppnades nu och Anderson steg in.

"Är det inte på tid nu, att herrskapet åker hem?" Det blir nog kväll innan ni kommer till herregården," sade han vänligt.

"Jo, då — jag har väntat på er länge," svarade Blenda litet otåligt.

"Ja, si folket måste ha sig lite till lifs innan de reste hem."

"Ni tillser både själens och kroppens behof vid edra sammankomster?"

"Ja, vi ä' så illa tvungna, vägen är lång."

"Men går ni inte i kyrkan?"

"Åh jo, de' gör vi också."

"Kunde inte det vara nog?"

"Hm — kanske för herrskapsfolk, men inte för oss." Han gaf henne en allvarlig blick. Blenda förstod den och teg.

Så gick Anderson ut.

"Hjälp mig nu, bästa herr Ulfson," bad hon nervöst. "Jag vill att ni bär mig ut till vagnen, hör ni!"

"Ja, min fröken."

"Och så vill jag att ni piggar upp er och inte går så där och hänger hufvudet."

"Man kan ju inte jaga bort sina tankar."

"Åh, ni pratar barnsligheter, ni är ju en man, vet jag."

Dörren öppnades åter.

"Nu är skjutsen färdig. Skall jag hjälpa fröken?" frågade Anderson.

"Nej tack, far, herr Ulfson bär mig ut."

"Men ni ska inte glömma den där fina stöfveln."

"Den är oduglig i alla fall. Ni kan behålla den som minne."

"Än silfversporren då?"

"Silfverskölds har flera silfversporrar," svarade hon skrattande.

"Det tror jag nog. Jag skall gömma frökens gåfva som ett minne."

"Tack, tack, mor Britta!" ropade de båda unga på en gång och tryckte vänligt gummans händer.

"Gud välsigne herrskapet. Det känns liksom godt att ha fått hjälpa fröken lite. Hälsa nådig friherrinnan!"

"Det skall jag göra. Mor skall inte bli glömd!"

Så satt hon i vagnen.

"Nu skall herr Ulfson bli min förridare!" ropade fröken Blenda gladt.

"Med nöje!" svarade han allvarligt.

"Ush, så sur ni ser ut! Kan ni inte ta på er den där glada minen, ni brukar ha?"

"Den kommer nog," svarade han och log vänligt.

"Framåt, framåt!" jollrade Blenda, "här kommer Björkebos drottning. Ur vägen, godt folk! — Men hon har bara ett helt ben!"

"Och likväl är hon munter som en vårlärka," svarade gubben Anderson småmysande.

"Ja, hvarför skulle hon inte, när hennes förridare ser ut som om han ätit upp nådåren för räfven."

Gubben skrattade hjärtligt, och Bertil Ulfson måste instämma.

"Det är nog härligt att vara ung och ha friskt mod, likt fröken!"

"Ja, nog är det bättre än att gå sur och ledsen och bara sucka."

"Men den dagen kommer nog också."

"Då reser jag till — Amerika."

"Ja, ja — ha, ha, ha, — det vore nog också en utväg, men det kommer nog att dröja."

"Ingen vet, fader Anderson, folk får nu för tiden alla möjliga griller i hufvudet."

"Men det är bara fattigt folk, förstås."

"Och reformatorer," hviskade hon skälmskt i gubbens öra.

III.

Gubben med den gnälliga rösten.

Hela vägen hem höll sig Bertil sluten och dyster. De besynnerligaste tankar jagade hvarandra genom hans hjärna. Än hörde han den gnälliga gubbrösten. De enkla orden fingo vingar och fladdrade ängsliga omkring hans själ. Så kom mor Andersons amerikaprat fram. Han såg indianer och bufflar. Själf jagade han fram öfver prärierna likt en stormvind.

Slutligen smälte bilderna samman i en enda röra. Han blef ängsligare än förut. En tryckande känsla af vemod grep honom.

"Ni är verkligen en präktig kavaljer!" utropade fröken Blenda, då de stannade framför stora trappan vid Björkebo. "Ni har inte haft ett enda ord för mig under hela resan. Det var inte snällt handladt af er."

"Förlåt mig, fröken."

"Nej, det gör jag visst inte. Ni skall först göra ordentlig syndabekännelse. Hvad har ni tänkt på hela tiden?"

"Åh, på — — —" han hejdade sig och erbjöd sig att hjälpa henne ur vagnen.

"Nej, ni otacksamma, ni måste först bekänna. Ni får inte hjälpa mig ut förr."

Men så råkade hon stöta sin fot mot vagnsbrädet och gaf till ett rop af smärta.

Ropet hördes in i huset och friherrinnan sågs komma utrusande.

"Oh, mitt barn, mitt barn — hvad har händt?" ropade hon med gäll, tårfylld röst. "Är benet afbrutet? Hästen skenade förstås, det otäcka djuret! O, att du inte kan vara mera försiktig. Du dödar din mor med ditt ständiga fläng — — —"

"Lugna sig nu, mamma, det är bara en vrickad fot."

"En vrickad fot — är inte det nog! Nu kan du inte gå ut på veckotal!"

Friherre Silfversköld kom också utspringande, barhufvad och i skjortärmarne.

"Hvad har händt? — Jaså, en vrickad fot. — Där ha vi fröken nu. Sablar i mej, bryter inte min ros snart nacken af sej!"

"Det var Brunos fel."

"Det förstås. Och informatorn stod naturligtvis och såg på."

"Nej, pappa, han räddade mitt lif. Han ryckte ikull hästen."

"Och så vriçkade du foten. Var det att rädda någons lif — hvafalls?"

"Hästen kastade sig åt sidan, begriper du."

"Och informatorn på den andra."

"Var nu inte stygg mot herr Ulfson, han kunde inte hjälpa det. Hade han inte ryckt ikull Bruno, så hade jag hemburits som — — —." Hon brast i gråt.

"Se så, lipa inte nu. Nu äro vi vänner igen. Du är ju fars kälegris i alla fall."

"Jag brås ju — på dig!" smålog Blenda genom tårarne.

"Men jag har aldrig vrickat ens ett lillfinger."

"Du är karl, du."

"Ja — se där, ja. Sablar i det! Jag har ju alltid sagt, att du skulle blifvit karl. Ja, ett misstag var det!"

"Säg nu ett vackert ord till Bertil, det har han förtjänt."

"Jaså, lärjungen beder för sin mästare. Det låter. Naturligtvis är han en hjälte likt sin far. — Ja, tack du pojke! Far din tyglade många hästar i sina dar, men blef aldrig mera än fanjunkare i alla fall."

"Det behöfde han inte skämmas för," svarade Bertil, bugade sig och gick. De ständiga pikarna rörande hans fars lefnadsställning hade sårat honom.

"Han har sin fars sturska sätt i sej," mumlade friherre Silfversköld, då dörren stängts.

"Hur kan han bli annat än stursk, när du pikar honom jämnt och ständigt," svarade Blenda allvarligt.

"Prat, sådana där nådebrödsbarn få lära sig ta hvad de få."

"Men Bertil är snäll. Han är visserligen fattig, men blir nog en bra karl med tiden."

"Se så, min älskling, nu sluta vi upp med det där pratet. Det är fara värdt att den där hemlöse fanjunkarepojken sätter griller i hufvudet på min kära Blenda. Men —"

"Fy, så stygg du är, pappa!" Inte kan Bertil hjälpa att han är fattig."

"Se så, nu är det tyst. Han är stursk nog utan att du tar honom i försvar."

Under tiden hade friherrinnan förplägat gubben Anderson ute i köket. När han gick, fick han ej blott en korg mat med sig hem, utan äfven en präktig sjal som present till mor Britta.

"Säg henne att den är äkta och köpt i Stockholm," sade hon, klappande gubben på axeln.

"Britta var en af mina bästa pigor. Jag minns henne väl." —

När Bertil Ulfson kom upp på sin lilla kammare, kastade han sig förtretad ned på sängen. De sorgsna tankarne ville inte släppa honom. Han var missnöjd med sig själf och hela världen.

Han kunde trots alla försök inte utreda, huru det var fatt med honom. Tankarna jagade hvarandra likt furier, och ingen af dem lät sig fånga. Han försökte sofva, men ögonlocken ville inte sluta sig. Det bara hamrade och bultade inne i bröst och hufvud.

Stundom bröt den där darrande gubbstämman fram, men den lät pinsam och tröttande. Besynnerligt nog hörde han mer af domsorden som gubben uttalat än trösteorden.

"Besynnerliga galenskaper!" ropade han och hoppade ur sängen. Natten var ljus som Norrlands nätter äro vid midsommartiden. Kanske den friska nattluften kunde sätta sinnet i jämnvikt. Han tog mössan på och gick ut.

Allt var tyst nere i den herrskapliga våningen, oaktadt det ej var fullt midnatt. Ute i parken rådde en lätt skymning bland björkarna. Storsjöns yta låg spegelblank och reflekterade svagt den döende aftonrodnaden.

Här vid sjön hade han setat och drömt mången gång. Här hade han under ljusa sommarnätter byggt luftslott, det ena vackrare än det andra. Men i kväll var han oförmögen att bygga, och dem han tidigare byggt tedde sig allesammans som ruiner.

En svag vindfläkt drog in från sjön och kom björkarnas löf att prassla. Det lät vemodigt, och de i midnattsdunklet tilltagande skuggorna mellan träden började skrämma honom. Han reste sig för att lemna parken.

Nästan som i en dröm nalkades han grinden Nere på vägen var det likaledes skumt.

Plötsligt hördes ett svagt rasslande ljud, som efterhand tilltog i styrka. En kärra kom framrullande. Den närmade sig grinden.

"God afton, herr Ulfson!" hälsade en röst ur kärran.

Bertil hoppade till. Det var samma gnälliga röst han hört på eftermiddagen.

"Är herrn ute så sent?" fortfor rösten.

"Ja —" svarade Bertil tafatt.

"Kanske han inte känner igen mig?"

"Jo."

Gubben hoppade ned från kärran och nalkades ynglingen.

"Hvad tyckte herr Ulfson om vårt möte i eftermiddag?"

"Det grep mig djupt."

"Nå, det var då roligt, men huru?"

"Jag — — jag har — — inte — — jag kan inte riktigt beskrifva det. Jag har inte varit mig själf sedan."

"Nej, hvad hör jag. Kanske Guds ande börjat verka på ert unga sinne?"

"Jag vet inte."

"Känner ni er ängslig?"

"Ja — åtminstone orolig. Tankarne vandra omkring utan hvila."

"Är det något särskildt som oroar er?"

"Nej, inte just det."

"Har ni bedt till Herren?"

"Nej."

"Låt oss då falla på knä här tillsammans. En rättfärdig mans bön förmår mycket där hon allvar är."

Bertil lydde.

Den välmenande gubben började bedja högt. Saktfärdiga och darrande kommo orden öfver läpparne och letade sig väg in i den unges hjärta. Han bad innerligt och varmt, att den unge mannen måtte få syn på det enda nödvändiga och bli delaktig af den frid, som öfvergår allt förstånd.

Småningom lade sig oron i Bertils bröst. En herrlig tafla skymtade fram för hans själ. I dess midt tyckte han sig se den gamla sockenkyrkan. Den var fullsatt med åhörare, bland hvilka särskildt framträdde hans åldrige fader, med ögonen fulla af tårar. Kring altarringen knäböjde en ungdomsskara, bland hvilken han själf befann sig. Det var hans konfirmationsdag. Han såg den gamle prästen nalkas gossarne för att lägga sina händer på deras hufvuden. Då var det som om Kristusbilden i altartaflan stigit ur ramen och ned till altarringen. Prästens bild försvann, men Frälsarebilden intog dess plats. Välsignande lade han sina genomstungna händer på Bertils hufvud. — — —

Bertils själ genombäfvades af en himmelsk sällhet och han kände endast en önskan — den att dessa underbara händer aldrig måtte tagas från hans hufvud.

Bönen var slut och den gamle och ynglingen stego upp. Bertil kände sig nu som en ny människa. Hans tryckande ängslan var försvunnen och en stilla frid hade intagit hans själ. Han såg nu sin framtidsväg i evighetens ljus. Men han såg äfven den väg

han tillryggalagt. Den tedde sig mörkare nu än någonsin förr. Den var fylld af så mycken själfviskhet, af slarf, tanklöshet, ja dårskap. Hur underligt att han aldrig tänkt därpå förut.

Svenbom — så var gubbens namn — stod med sammanknäppta händer och betraktade ynglingen. Det var tydligt att han fröjdade sig, och nog hade han orsak därtill. Det var minsann inte alltid som dylika bildade ungherrar blefvo vunna för Herren och slöto sig till läsarne.

"Nu tror jag bestämdt, att herr Ulfson förstår oss läsare bättre än ni någonsin gjort," sade han leende.

"Ja, nog gör jag det, men mycket är dock ännu oklart för mig."

"Alla skuggor och tvifvel skola försvinna, bara vi bedja och läsa. Vårt andliga lif beror af Guds nåd, och därför måste vi flitigt bedja om denna."

"Det ämnar jag också göra."

"Och glöm ej heller att bedja om ödmjukhet och barnslig förtröstan, ty de ödmjuka gifver Herren sin nåd, och de som hoppas på honom de komma ej på skam."

"Det lofvar jag."

"Men nu en annan fråga. Är ni möjligen son till gamle fanjunkare Ulfson?"

"Ja."

"Gud vare lofvad! Jag har tjänat i tio år vid hans kompani. Tänk hur besynnerligt att vi skulle

träffas. Nu har jag fått återbetala något af den vänlighet, han visade mig."

"Ni kände honom då."

"Ja, så väl som min egen bror. Han var gifmild, öppenhjärtig och välvillig mot soldaterna."

"Det gläder mig att höra; tyvärr blef han illa bedömd efter sin död."

"Jag har hört så. Det var olyckliga borgensförbindelser. Han var för godtrogen."

"Jag har aldrig hört det minsta om hans affärer. Det enda jag fick reda på var, att jag stod hemlös vid hans död."

"Det hade inte behöfts, om friherre Silfversköld bara varit lite mera liberal."

"Kanske det. Känner ni de personer, som min far gick i borgen för?"

"Ja."

"Hvilka då?"

"Det skall ni få reda på sedan."

"Men ni skola ju snart lämna Sverige?"

"Det skola vi."

"Hur går det då med mig?"

"Ni borde följa med."

"Hur kan jag det? Hur kan jag slita mig från min hembygd och mitt fosterland?"

"Kanske blir det er lycka. Här hemma får ni efter detta nog inte många vänner. Vi läsare äro ju hatade af de fleste. Kanske blir er ställning hos herrskapet sådan, att ni i alla fall måste lämna herrgården. Silfverskölds äro världsmänniskor."

"Men jag kan ju finna ett annat hem."

"Det kan ni, men kanske Herren vill att ni skall följa med oss. Lägg saken i hans händer. Bida och bed, han skall visa er vägen."

"Jag skall tänka på saken."

"I morgon ha vi samling hos Mattiasons i Björkeby. Det blir en af de sista. Kom med! —"

Bertil nickade bifall, bjöd farväl och såg kärran med den lille gubben i försvinna i sommarnattens halfskymning.

IV.

En äfventyrares planer.

Inte blef det mycken hvila för Bertil den natten. Hade det unga sinnet förut varit nedstämdt och ängsligt, så blef det nu så mycket lifligare.

Den af Svenbom framkastade planen att emigrera till Amerika gaf honom ingen ro. Än tycktes en röst ropa: "res!" — men i samma andetag skreko andra gällt: "Stanna, stanna!"

Han låg och jämförde i minnet hvad geografien sade om Amerika, och hvad resande berättat. Inte var det mycket han hört och inte så fördelaktigt heller, och likväl färglade fantasien amerikabilden till dess denna tedde sig riktigt fager och lockande.

Men så reste sig i ett nu bilden af den älskade fosterjorden. Från hemsocknen och den leende gästrikebygden växte bilden ut, till dess den omfattade hela fäderneslandet. Ur dess historia, som han myc-

ket väl kände, upprullades den ena scenen efter den andra, och dess hjältegestalter liksom fingo lif och framträdde eggande, manande. . .

Hvar på jorden skulle en härligare bild kunna uppletas? Och det idoga, hurtiga folket sedan! Nog var det fattigt, men fritt och hugstort . . .

Nog voro bondgårdarne små och tegarne mångenstädes magra, men den förnöjsamhet, som bodde inom svenska bröst, öfvergick vida landets karghet . . .

Men rätt som det var dök amerikabilden upp igen. Det väldiga hafvet skimrade underbart; de ändlösa prärierna utbredde sig i solljuset; vidderna blefvo större och större . . .

Där ute bodde svenskar i spridda kolonier. De lefde ett fritt, oberoende lif, obesväradt af byråkratiskt mångskrifveri, bördsstolthet och religionstvång.

Den utvandrade torparen var där ej ett nådehjon, utan lika god som hvarje annan, ofta herre på egen gård.

Han såg för sin inre blick en sådan där svensk koloni, omgifven af ändlösa fält, på hvilka gulnande skördar vajade för sommarvinden. Midt i kolonien stod en kyrka byggd af svenskar. Här skulle han vilja vara präst . . .

På detta sätt aflöste bilderna hvarandra, tilldess att han slutligen somnade.

När, efter ett par timmars orolig sömn, Bertil omsider vaknade, stod morgonsolen redan högt på himmelen.

Han klädde sig hastigt och skyndade ut. Det var ännu tidigt och herrskapet sof lugnt. Ute i ladugården och stallet sysslade drängarne; inne i köket höllo pigorna på med att laga i ordning frukosten.

"Kan jag få ett glas mjölk och lite bröd?" ropade han in genom köksdörren.

"Jestanes mej, är informatorn redan uppe!" skrek köksan häpen.

"Jag ämnar mig ut på en färd genom bygden. Var snäll och låt mig få lite mat så fort ni kan."

"Om han tålar sek lite, så ska' de strax ske," svarade hon och försvann.

Efter en stunds väntan kom en piga ut med en bricka. Den var fullastad med godsaker, sådana som endast ett svenskt herrskapskök kan åstadkomma.

Bertil åt raskt och begaf sig sedan ned till stallet. Som han vek om hörnet föllo ögonen plötsligen på Bruno, som lugnt gick och betade i gröngräset.

Bertil studsade och stannade. En lätt rysning genomdallrade hans kropp.

"Du, Bruno, du," sade han förebrående, "du kunde lätt bringat en hemsk olycka öfver Björkebo herregård — men nu blef det annorlunda."

Hästen lyfte sakta hufvudet och betraktade Bertil med sina stora, mörka ögon. Det såg ut som om han förstått orden.

Men så glömde han plötsligt bort alltsammans och började åter mumsa på det gröna, färska gräset.

"Den där stollen har varit ute hela natta," yttrade en dräng, som gick förbi.

"Har han det, stackars Bruno."

"Han skulle ha sej lite smörj, och få springa lite mer, så illfänades han kanske så lagom."

"Hur vore det, om jag toge ut honom en stund i dag," svarade Bertil.

"Är inte informatorn rädd?"

"Nej då, han lyder nog. Jag skall låta honom trafva duktigt.

"Gör som han vill, bara det inte blir någon olycka af."

Då Bertil nalkades Bruno, lyfte denna på hufvudet och såg ut som om han ämnade springa sin väg.

"Stilla, Bruno!" befallde informatorn, "bråka nu inte." —

Och hästen lydde verkligen. Det såg nästan ut som om han kommit ihåg bekantskapen från i går. Han kände sig synbarligen ej hågad att ställa till mera spektakel.

Efter att ha erhållit en grundlig ryktning samt lite hafre och vatten, stod snart det ståtliga djuret färdigt för morgonridten.

Lätt svingade sig Bertil i sadeln och så bar det af i raskt traf.

Bruno syntes mån om att uppehålla sitt rykte som god ridhäst. I skarpt traf bar det af utåt den dammiga landsvägen.

Efter en halftimmes skarp ridt uppnådde Bertil ändtligen Mattiasons hem. Redan på afstånd hade

man igenkännt informatorn, och Svenbom kom springande till mötes, med andan i halsen.

"Välkommen, min unge vän, innerligt välkommen!" hälsade gubben.

"Jag kunde inte stanna borta."

"Nej, naturligtvis. Anden och bruden säga kom, och det är svårt att stå emot den bjudningen."

Bertil begrep inte gubbens ord men kände i alla fall att frånvaron från denna samling skulle inneburit en stor förlust, ty dels behöfde han mera andlig upplysning och dels voro dessa enkla vänner så förekcmmande och vänliga, att han i deras sällskap kände sig riktigt varm om hjärtat.

"Kom nu med in," uppmanade Svenbom, "folket är redan samladt."

Bertil steg in.

Där i stugan sutto omkring tjugufem personer, stora och små. Flera af dem kände han från föregående dag. De sutto alla lika stilla och andäktiga som i går.

"Här ha vi nu vår nyvunne broder," hälsade Svenbom. "Han är son till min gamle fanjunkare. Aldrig trodde jag, att Herren skulle låta mig bli ett redskap till denna lofvande ynglings omvändelse. Men så har dock skett, och det är ett under."

En storväxt bonde, benämnd Trullberg, reste sig och nalkades Bertil. Han tryckte varmt ynglingens hand och tårar glänste i hans ögon.

"Herren välsigne er närvaro bland oss," sade

han, djupt rörd. "Er far och min voro också vänner en gång."

"Det gläder mig innerligt," svarade Bertil och tryckte varmt jättens hand.

Det såg ut som om Trullberg ämnat säga något mer, men han hejdade sig och satte sig ned.

Så började andaktsstunden. Den blef gripande. Det var den sista de firade i hembygden. Svenboms röst darrade mer än någonsin. Tidtals kunde han knappast få fram ett ord, så upprörd var han.

Det låg någonting obeskrifligt vemodsfullt i denna utflyttning, med dess gripande afsked. Romantik och allvar möttes här på ett sätt som både fängslade och afskräckte, och det var svårt att afgöra hvilken af de tvenne som framträdde starkast.

Nog tog allvaret ut sin rätt, det är säkert. Men hade blicken kunnat tränga bakom de sträfva anletsdragen hos de flyttfärdiga, skulle den fått skåda en romantisk drömvärld, som man knappast kunnat ana hos detta slags människor.

Hos Bertil Ulfson åtminstone vann romantiken en afgörande seger. Hvilka tankar, som än fängslat honom i går, så voro de dock nu jagade på flykten. När predikan slutat, satt han så fjättrad som en fånge är fjättrad i sina bojor.

Men hvarifrån skulle medel erhållas, om han ville resa? Där reste sig nu ett annat hinder.

Det folk, som nu stod färdigt för afresan, höllo på att förlora någonting, som aldrig kunde ersättas. Men somliga af dem hade samtidigt gjort en vinst, i det att de fått höga priser för sina sålda hemman.

Men Bertil hade ju ingenting att sälja. Ensam stod han där med sin ofullbordade skolkurs. Hjärtat ville krympa ihop, när han vägde det ena mot det andra. Det såg ut som om romantiken skulle kväfvas till döds under allvarets tyngd.

Efter predikan följde den vanliga förplägningen. Folket bjödos på smörgåsar, ost och mjölk. Måltiden var enkel, men smaklig.

Så tog rådplägningen vid.

"Ja, bröder, nu är allt i ordning," yttrade Svenbom allvarligt. "Skeppet väntar i Gefle hamn. Största delen af vännerna från Hälsingland, Härjedalen och Västerbotten äro redan där. De äro raskare än vi, tyvärr."

"Hur många bli vi allt i allt?" frågade Mattiason.

"Å, så där sextiofem eller sjuttio personer, barnen inberäknade."

"Hoppas att vi få bra med rum på fartyget."

"Det ser nog Svenson till. Han är van att fara på sjön. Men i detta sammanhang måste jag nu upprepa vår öfverenskommelse. Som ni veta, ska vi alla öfverlämna våra penningar till den gemensamma kassan. Svenson är vald till kassör."

Trullberg reste sig.

"Jag undrar om vi handla klokt i en sådan affär. Ingen af oss känner Svenson. Jag för min del har sett honom bara en enda gång. Får jag säga hvad jag tänker?"

"Ja, nog får du det," svarade Svenbom undvikande.

"Då vill jag säga bara detta, att Svenson har något falskt under den skenheliga ytan."

Så satte han sig.

Det blef en rörelse bland de församlade, och männen betraktade hvarandra med frågande blickar.

"Men vi får inte glömma, att vi ha alla röstat för den där gemensamma kassan," sade Svenbom lite häftigt. "Jag är rädd för att Trullberg utkastar en för hård dom. Dömen icke, varden I icke dömde, säger Herren."

"Vi tro dock precis som Trullberg," svarade flera af männen.

"Men hvart skall detta bära hän? Neka vi att inlämna vår andel, så kunna de neka oss att följa med. Där ha vi svårigheten."

Trullberg reste sig ånyo.

"Ha vi skriftligt på den där sammanslagningen?"

"Nej."

"Ha vi skriftligt på att vi betalt vår andel i fartyget?"

"Ja."

"Står det i kontraktet då, att kassan skall förvaltas af Svenson?"

"Nej."

"Låt då saken falla. Vi behålla hvar och en hvad vi ha och därmed punkt."

"Men tänk på de följder, som ett sådant trots för med sig. Få vi Svenson emot oss, så blir det svårt nog. Han känner förhållandena, men inte vi."

"Men vi skola snart få lära känna honom. Du skall få sanna mina ord. Tro hvad du vill om min dom, men jag släpper aldrig ifrån mig ett enda öre. Ni andra få göra som ni vilja."

"Är det allas er mening?"

"Ja," kom det doft.

"Då få vi stå vårt kast. Jag har gjort hvad jag kunde."

Han satte sig ned betydligt missräknad och knäppte i hop händerna till bön. Allas blickar hvilade pa gubben.

"Hvem skall leda våra andaktsstunder på resan?" frågade en bonde vid namn Bjäll.

"Svenson och jag," svarade Svenbom buttert.

"Ha ni då någon hemlig förståelse er emellan?"

Svenbom hoppade upp från stolen, blek af vrede och knöt näfven.

"Ni tro väl inte att också jag är en skojare?" ropade han häftigt.

"Hvem har sagt det?"

Svenbom lugnade sig strax, bad om ursäkt för sin hetta och yttrade sedan lugnt: "Jag instämmer i era tankar. Det är nog bäst att hvar och en har sitt. Då delas ansvaret lika."

Så fick han ögonen på Bertil.

"Nå, herr Ulfson, skall ni stanna hemma eller resa med?"

"Jag nödgas nog stanna här."

"Af kärlek till fosterlandet?"

"Nej, af brist på medel. Jag har ingenting att resa för. Min far dog utfattig. Jag har inte ens nog att studera på."

"Det är skam af friherren att behandla er så. Det säger jag igen. Nog kunde han betalat er afgift på skolan alltid."

Trullberg reste sig sakta.

"Vill kanske herr Ulfson följa med oss?" Är det möjligt?"

"Ja, nog ville jag det gerna."

"Då betalar jag er resa. Jag gör det med glädje. Jag står i — — —"

Han uttalade ej de sista orden.

Bertils kinder flammade till och han reste sig hastigt.

"Gud välsigne er, Trullberg. Ni skall inte få anledning att ångra denna välgerning."

Trullbergs ögon glimmade med fuktig glans och han strök sig ett tag öfver ansiktet med rockärmen.

Flera af de närvarande skyndade sig fram till Bertil Ulfson och tryckte varmt hans händer.

"Vi behöfva er. Ni skall en dag bli vår pastor," ropade de om hvarandra. "Herren har säkerligen korat er till ett redskap!"

Svenbom skyndade sig också att lyckönska, men han instämde inte i de där förhoppningarne om ett blifvande pastorskall.

"Lyssna inte för mycket till fagert smicker," förmanade han Bertil, då de blifvit ensamma. "Än så länge bör ni inte predika. Den saken skall jag sköta

om. Men när Herren en dag vill ha er, då kommer nog råd."

Bertil tackade och lofvade hålla sig ödmjuk. Han anade inte den egenkärlek och det härskarebegär, som bodde i gamlingens bröst. För honom framstod Svenbom som en lärofader. —

När Bruno den eftermiddagen traf·'ade hemåt, fick han springa bäst han ville. Bertil hvarken såg eller hörde.

För hans blickar tedde sig endast blåa, vida vattenytor, milsvida prärier, indianer, bufflar, orangelunder och — den stora lyckan.

Allt var ett enda virrvarr, men hur brokiga än bilderna voro satte de dock hans sinne i glöd. Inte för allt i världen skulle han numera kunnat stanna kvar i fosterlandet, det kände han.

V.

Högvälborne herr friherre Silfversköld.

en skäms ni då inte ett grand att bära er åt så där?" hördes en klingande flickröst utropa.

Bertil såg upp och blef alldeles förskräckt. Han hade ridit i skarpt traf hela vägen och sprängde nu in genom porten till Björkebo likt en stormvind. Bruno lackade af svett och fradgan flög om munnen på honom.

"Är det rim och reson att behandla ett stackars djur så där?" grälade fröken Blenda, ty det var hennes röst som väckt honom ur drömmen.

"Jag ber tusen gånger om förlåtelse, min fröken, men jag gaf verkligen inte akt på farten. Bruno är en utmärkt trafvare."

"Jo, jo, ni artar er väl, min herre. Nu skall ni stå examen. Först och främst: hvem lofvade er att taga min häst?"

"Ingen — men jag resonerade som så, att om Bruno får lära sig lyda lite, så kastar han inte af sin sköna härskarinna så snart igen."

"Jag förlåter er, den frågan var väl besvarad. Men nu kommer min andra: hvar har herrn varit?"

"Ute i bygden."

"Hvar då?"

"Åh —" han hoppade ned af hästen, bugade sig artigt och sade med ett leende: "en annan gång skall jag tala om lite mera för er."

Så ledde han hästen till stallet och skyndade därpå upp på sitt rum.

Nedkommen igen möttes han af friherre Silfversköld i tamburen. Öfversten var eld och lågor.

"Nästa gång informatorn tar ut mina sprakfålar, så frågar han om lof först!" röt han häftigt.

"Jag ber om ursäkt, herr öfverste. Det kom för mej, att kanske Bruno behöfde springa lite, ty han var inte för snäll mot unga fröken."

"Men jag tuktar själf mina hästar. De äro alldeles för goda för snäsiga informatorer."

En djup rodnad flög öfver den unges kinder, men han teg.

Så kom friherrinnan in.

"Kors i alla mina dar, är verkligen informatorn hemma?" hälsade hon retsamt. "Ni har ju varit ända nere vid Björkeby, eller hur?"

"Jo, det slår in."

"Och varit där sedan tidigt i morse?"

"Ja, ers nåd."

"Vågar man fråga, hvad herr informatorn haft för sig hela dagen? Har han kanske hälsat på hos vördig kyrkoherden?"

"Nej."

"Jaså, hm —"

"Jag har bevistat ett så kalladt läsaremöte."

"Ett läsaremöte — hvad i all världen är det för slags möten?"

"En samling af folk, hvilka läsa Guds ord, bedja och sjunga psalmer."

Friherrinnan gaf till ett skrik och höll på att dåna af. Men lyckligtvis kom hon sig strax.

"Hva — hva — hvad pratar herrn för dumheter!" röt friherren till.

"Jag har fattat tycke för det enfaldiga men uppriktiga folket."

"O, du min nådige!" skrek friherrinnan. "Har man någonsin hört på maken? Är inte ungdomen nu för tiden galen!"

"Ämnar gunstig herrn hålla sig väl med det där packet?" fräste friherren.

"Ja," svarade Bertil lugnt.

"Har informatorn blifvit från vettet?" gnällde friherrinnan, vridande sina händer i förtviflan.

"Nej, Gud vare lof, jag har mina sinnen i behåll."

"Hör man bara på, han börjar äfven använda Guds namn i dagligt tal — är det inte höjden af vanvett!"

"När skall tillträdet ske?" fräste friherren, röd i ansiktet som en kokt kräfta.

"Hvad menar herr öfversten?"

"När skall ni flytta ner till det där läsarepacket?"

"När jag blir färdig."

"Hva falls — är ni näsvis också? Skäms ni inte?"

Friherre Silfversköld rusade fram mot unge Ulfson som om han ämnat handgripligen tukta honom.

"Stilla dej, pappa!" hördes en tårfylld röst från tamburdörren. "Det är inte manligt af min ädle fader att så där behandla en yngling."

Det var Blenda som bad för informatorn.

"Tig du! Har han inte dragit vanära nog öfver vårt hem? Men där har man tacken för sitt besvär. Ni skulle kommit på fattigstugan när er far dog. Det borde, min själ, passat er!"

"O, min far, min far!" snyftade Blenda, men var för svag att ensam våga nalkas honom.

Friherre Silfversköld var dock för uppretad att låta lugna sig. Han hade nu en gång kommit på afvigsidan och lämnade sitt dåliga lynne fria tyglar.

Ulfson stod blek och dyster, med sammanpressade läppar och knutna händer.

"Ser ni dörren där," fräste öfversten, "packa er af innan kvällen! Ni kan gärna sofva hos det där läsarepacket öfver natten!"

"Är det öfverstens afskedsord?" frågade informatorn doft.

"Vill ni kanske höra mera?"

"Nej — det sagda är nog — farväl!"

Därmed skyndade Bertil upp på sitt rum, kränkt i sitt innersta och blek af harm. Hvad ondt hade han egentligen gjort för att bli så behandlad? Ett mer sårande afsked hade han aldrig kunnat drömma om. Det hade emellertid afklippt den sista tråden mellan honom och fosterlandet. —

Med feberaktig ifver rafsade han ihop sina få tillhörigheter. De voro inte många. Den lilla kofferten blef knappast halffull. Men hvad som fattades i kläder, fingo skolböckerna fylla upp.

Så stod han färdig.

Hade inte sinnet varit så obändigt och trotsigt, skulle nog en tår tittat fram i ögonvrån, då han bjöd farväl åt den lilla kammaren. Många trefliga stunder hade han tillbringat där. Men nu kunde han ej fort nog komma ut därifrån. Det var som om friherrens och friherrinnans spotska ansikten hångrinat mot honom i hvarje vrå.

Med kofferten på axeln gick han så ned för trappan. Det såg ju emigrantaktigt ut så det förslog. När han första gången kom till Björkebo, bar betjenten upp kofferten och likväl var han då kanske fattigare än nu. Men då stod han ännu i gunst hos det friherrliga herrskapet . . .

Hur färden till Björkeby skulle ske var dock ett problem som det inte syntes lätt att lösa.

Nedkommen på gårdsplanen hörde han en mjuk, sorgsen stämma ropa hans namn.

Det var fröken Blendas röst.

Han vände sig om. Där satt hon med förgråtna ögon under en vacker hängbjörk.

"O, hur orättvis och hård ni är!" snyftade hon, "ni har då inte det minsta förbarmande."

"Skall ni nu också banna mig," svarade Bertil häftigt. "Hvad ondt har jag gjort er eller edra föräldrar?"

"Ni har sårat pappa. Han förlåter er aldrig."

"Men har han inte sårat mig? Ni menar, att en fattig stackare kan man behandla efter behag?"

"Nej, inte det, men ni har blifvit så besynnerlig nu på sista tiden."

"Men jag har oroat hvarken er eller edra föräldrar."

"Men ni kunde i alla fall låta bli att gå till de där besynnerliga människorna. Ni vet ju, att de äro halfgalna."

"Lät det galet, det, som vi hörde i går eftermiddag?"

"Ni menar hos Andersons?"

"Ja."

"Nej, inte just det. Men de begripa inte hvad de göra. Inte är det rätt att ställa till ett sådant väsen för lite andlighets skull?"

"Jag vill inte nu disputera med er, min fröken, om det rätta eller orätta hos detta folk. I stället vill jag tacka er för all vänskap, allt öfverseende och förtroende, ni visat mig. Vi skola aldrig mera råkas. Om några dagar reser jag med läsarefolket till Amerika."

En dödlig blekhet spred sig öfver den vackra flickans ansikte. Hon knöt krampaktigt händerna och slöt ögonen, som om hjärtat plötsligen stannat.

Han trädde närmare och betraktade henne forskande.

"Till Amerika! — Till Amerika!" stönade hon ändtligen. — "O, ni grymme, grymme gosse — är ni från vettet?"

Bertil teg.

"Talar ni verkligen sanning?"

"Fullkomlig sanning."

"Hvad skall ni resa på — ni är — ni har ju — — —"

"Några af bönderna betala min resa."

"Och så skall ni ge er i väg med det där tarfliga folket?"

"Ja."

"Och lefva deras prosaiska allmogelif—beröfvad all högre njutning?"

"Jag kan ju lefva mitt eget lif."

"O, min Gud! min Gud! — — — vill ni inte stanna?"

"Jag kan inte, tärningen är kastad."

"Hvilken tärning — spela de tärning också?"

"Jag menar mitt beslut."

"O, min — — —" hon tystnade tvärt och lät det bleka ansiktet sjunka mot hans arm, medan hennes stora, blå ögon sökte sig in i hans, som om de velat utleta själens innersta gömmor.

"Hjälp mig uppför trappan ett ögonblick, är ni snäll," bad hon bevekande.

Försiktigt ledde han henne från stolen till trappan och sedan upp till dörren.

"Stanna här tills jag kommer tillbaka — hör ni det — ni får inte gå än!" bad hon.

En lång stund blef hon borta. Det började verkligen se ut som om hon ej ämnade komma tillbaka.

Men så tittade åter det lilla burriga hufvudet ut genom dörren.

"Tag min hand — tack —låt oss nu gå ned i löfsalen under björkarne. Bär mej, är ni snäll!"

Varsamt lyfte han upp den sköna flickan och bar henne ned i löfsalen. Så hade han mer än en gång under deras promenader burit henne öfver oländiga ställen. Minnena af dessa promenader trängde sig nu öfverväldigande in på honom.

Så satte han henne varsamt ned på bänken i den lilla bersån.

"Jag kan ju inte hindra er, herr Ulfson, från att resa," hviskade hon sakta. "Pappa är så oresonlig och stolt, och mamma också. — Men jag vill dock säga er ett ord innan ni lämnar — — mig — — Jag — — jag — — — älskar dig! — Kom, låt mig åtminstone få trycka en afskedskyss på dina läppar!"

Öfverväldigad och till hälften från sina sinnen, tryckte Bertil den hulda flickan till sitt bröst. Det svindlade för hans ögon och han tyckte sig i en hast förflyttad till en annan värld, en värld full af svajande palmer och bugande liljor, där tjusande rosenläppar

logo mot honom hvarhälst han såg. Ack, nog var detta en verklig lycksalighetens ö!

Men så drog hon sig varsamt ur hans armar, och den härliga drömmen försvann som en bleknande hägring.

"Du har min första kärlek, Bertil," hviskade hon ömt, "men o — dess rosor gömma sig bland idel törnen! — Men är du stark, så är jag det ej mindre. Aldrig mera skall någon mans läppar beröra mina — till dess du kommer och hemtar — — — din brud . . ."

Med tårfylld blick och skälfvande läppar betraktade Bertil hennes härliga gestalt. Hur skön var hon ej i detta ögonblick — det ögonblick då de skulle skiljas, kanske för alltid!

Hvarför hade han ej anat denna kärlek förr? Men det tycktes vara hans lott i lifvet att kastas från bränning till bränning — utan hopp . . .

Sakta sjönk hans hufvud ned i den öppna handen. Hvilka underliga motsatser! Först bitterheten i föräldrarnas handlingssätt och därpå sötman i deras dotters kärlek — allt detta inom några få ögonblick! Skulle han någonsin få ega denna sköna, unga kvinna, som nyss för honom biktat sin varma kärlek . . .

"Aldrig, aldrig!" hviskade vinden i björkarnas kronor, och själfva forsen nere i dalen mumlade doft: "aldrig, aldrig . . ."

Men så reste sig Blenda hastigt från bänken. Blekheten på kinderna försvann och hon var åter samma käcka, trotsiga flicka som förr.

"Nu få vi inte vara sentimentala längre, du Bertil. Här har du ett litet minne af mig. Det vill jag att du skall gömma och akta. Och nu —lef väl — blif lycklig — kämpa för ditt folk — för det stora, det ädla! — Kanske vi skola återse hvarandra — — — om ej på jorden, så dock i en bättre värld!" —

Stödd på hans arm gick hon, om än med svårighet, tillbaka till hufvudbyggnaden.

"Oskar har fått befallning att köra dig hvart du vill, han väntar utanför inspektorsflygeln, och nu — — — farväl!" —

Så begaf hon sig upp för trappan och försvann genom dörren.

"Hvart vill informatorn att jag skall köra honom?" frågade drängen ödmjukt, när Bertil kom fram till honom. Han hade alltid tyckt om den vänlige informatorn.

"Kör till Amerika!"

"De blir nog lite svårt," smålog drängen och ref sig bakom ena örat.

"Kör dit där pepparn växer då!"

"Nä, de kan inte skråen ta sek fram dit, inte."

"Ursäkta mig, Oskar — jag känner mig liksom lite upp- och nedpå vänd. Kör mig till Mattiasons nere vid sockenkyrkan!"

VI.

Det gnistrande rubinhjärtat.

Hela vägen ned till byn satt Bertil i en dvala, som likt en tät dimma beslöjade hans sinnen.

Tankarne irrade och flämtade likt döende eldgnistor. Än dök Blendas bild upp för hans själs ögon i hela sin ljufva skönhet; men dragen voro sorgsna, nästan ängsligt bedjande; än visade sig gamle öfverstens roffågelfysiognomi; än friherrinnans förnämt bleka drag och raka gestalt.

Dessa bilder försvunno och efterträddes af lille Svenboms, den jättelike Trullbergs, det hederliga paret Andersons.

Så skymtade barndomshemmet fram, med gamle fanjunkarens gråa hufvud i fönstret. Den bilden dröjde länge kvar och framlockade tårar i hans ögon . . .

Men rätt som det var försvann äfven hemmet, och ett stort svallande haf. utbredde för honom sina änd-

lösa vidder. Han seglade långt, långt bort, och fosterlandet syntes som en blå strimma vid horisonten. Ett nytt land visade för honom sina konturer . . .

"Hvart vill nu informatorn jag skall köra honom?" frågade drängen från kuskbocken.

Bertil spratt till och vaknade upp ur sina drömmar.

"Kör bort till Mattiasons! Du ser ett rödt hus uppe på kullen därborta."

Drängen nickade förstående och fortsatte. Om några minuter voro de framme.

"Nej, men — hvem ser jag, om inte självfvaste herr Ulfson!" ropade Mattiason från grinden.

"Jag kommer lite tidigare än ämnadt var."

"Ja, det må man då säga."

"Jag ansåg det vara bäst att skynda mig."

"Kanske friherren började brumma?"

"Något ditåt."

"Jag anade nog det — men känn sej nu hemma. Vi ha ett rum ledigt och en soffa också. Inte är det så fint som på Björkebo, men en får ta det som det kommer."

Tack."

"Hvar skall jag ställa kofferten?" frågade drängen.

"Bär in den i stugan."

Oskar lydde och bar in den gamla kofferten med en försiktighet, som om den varit af glas.

Då han kom tillbaka räckte Bertil honom en hel

silfverriksdaler. "Här har du, Oskar, för besväret. Du har alltid visat dig hygglig."

Drängen betraktade småleende den stora silfverpenningen.

"Inte ska informatorn ge mej hela den där, det är ju alldeles för mycket.

"Slit den med helsan. Du har alltid varit vänlig mot mig."

Drängen strök öfver ögonen med rockärmen och harskade sig.

"Det är nog jag som får tacka för vänligheten och inte informatorn."

"Då tacka vi hvarandra samtidigt."

"Men när informatorn rest, fins där ingen som bryr sig om mig, stackare," till hälften snyftade han.

"Fröken Blenda blir nog snäll mot dig."

"Men inte som informatorn. — Jag änna önskar att jag kunde resa med.

"Du kan ju komma efter."

"Ja, Gud vet!"

Så hoppade han upp på kuskbocken och vände hemåt.

Inkommen i stugan, sjönk Bertil uttröttad ned i en gammal karmstol och slöt ögonen. Hade han fått sitta i fred skulle han ha somnat.

Men Mattiason hade under tiden ställt rummet uppe på vinden i ordning.

"Kom nu, herr Ulfson," uppmanade han och skakade lätt hans arm, "kom, rummet är i ordning. Jag väcker er klockan fyra."

"Så tidigt?"

"Ja, grannen, som köpt gården, skall ta den i besittning i morgon bittida."

"Som ni vill."

Rummet var inte stort. Dess möblemang bestod endast af en gammal, maskäten liggsoffa och en stol. Natten var ljus som endast en norrländsk sommarnatt kan vara. Man kunde lätt se att läsa i rummet.

Men Ulfson kände sig alltför uttröttad och utledsen för att tänka på läsning eller på sommarnattens skönhet. Hans tankemaskineri var öfveransträngdt.

Men Blendas gåfva då—den hade han ju alldeles glömt. Tänk om han tappat den! — Nej, den låg nog kvar i rockfickan.

Med darrande händer slet han upp det mjuka silkespapperet. Ett vackert sammetsetui, med bokstafven B i silfver, låg framför honom.

Då fjädern sprang upp, glittrade en smal guldkedja i kvällsljuset. Vid kedjan hängde ett gnistrande rubinhjärta . . .

Förtjust, ja hänförd, höll Bertil det lilla hjärtat upp mot fönstret.

"Du dyra, älskade Blenda," hviskade han rörd, "detta är nog en af dina barndomsklenoder. — Den skänkte du mig, ovärdige. Jag förstår din mening med detta minne. Hvarje gång jag ser detta gnistrande rubinhjärta, skall jag erinra mig ett ungt, äl-

skande kvinnohjärta, som brinner för mig! Ja, jag skall bära det till min dödsdag — — —"

Han hängde varsamt kedjan om sin hals och satt länge med den lilla klenoden i sin hand, gång på gång förande den till sina läppar.

Med rubinhjärtat tryckt mot läpparne somnade han slutligen in. —

"Herr Ulfson — herr Ulfson!" ropade en röst nerifrån trappan. Bertil reste sig yrvaken. Solen sken redan in genom det lilla fönstret. "Ni måste skynda," fortfor rösten tydligare, "bonden, som har köpt gården, är redan här!"

Nu förstod Bertil sammanhanget. Femton minuter senare stod han nere i stugan. Där var bordet dukadt och den hela familjen väntade. Han hälsade och satte sig.

"Vi ska hålla morgonbön först," sade Mattiason allvarligt och började med sjungande ton läsa ur en gammal andaktsbok. Sedan sjöngo de alla en morgonpsalm.

En högtidlig stämning hvilade öfver den lilla kretsen. Alla fattade de stundens betydelse. Här i stugan hade Mattiason sett dagens ljus. Här hade hans far före honom tillbringat en mansålder. Nu skulle snart andra röster genljuda i stugan. Andra händer skulle taga i och skörda hvad de ej sått.

Efter frukosten reste sig Mattiason och uttalade välsignelsen. "Tack, du kära, gamla stuga, för hvad du under alla dessa år varit för mig och de mina," snyftade han. "Du har varit vårt hem i sol och regn,

i glädje och sorg. Tack för all trefnad du skänkt och för det lugn, som bott inom dina väggar. Nu bjuda vi dig farväl. O, våra hjärtan blöda, men vi hoppas och bedja, att vår dyre himmelske Fader måtte hjälpa oss — till — — ett lika — — — lyckligt hem— — —"

Han ville säga mera, men rösten svek honom. Alla de öfriga familjemedlemmarne snyftade högt. Bertil grät i kapp med de öfriga. Det låg någonting sublimt och hjärterörande i detta afsked, hvars make han aldrig förr erfarit.

Så reste sig åter Mattiason, torkade bort tårarne och sade med allvarlig röst: "Nu måste det bli slut med vårt pjunk. Vi ha nu i ensamheten bjudit vårt farväl till hemmet — låt oss nu visa världen, att vi äro modiga!"

Knappast hade han fullbordat meningen, förr än dörren öppnades och en bonde steg in. Han var förargad och skrek ilsket:

"Ä' ni inte färdig ännu, ert satpack? Vi ha väntat snart i tre timmar."

Bertils ögon flammade till och han knöt näfven.

"Tåla dej, Jonason, lite till, så bli vi färdiga," svarade Mattiason saktmodigt.

"Tåla dig — det där snacket har jag hört länge nog. Nu är gården min — och du skulle varit borta när sola geck opp."

"Det faller sej lite svårt att bli färdig i en hast. Du får nog ursäkta oss. En lämnar inte sin stuga så lätt."

Jonason svarade ej, utan slog igen dörren och

gick. Under pröfvodagarne, då hatet mot läsarne sjöd som bittrast, hade han varit en af de allra värsta. När det sedan blef kändt att Mattiasons ämnade sälja gården och resa till Amerika, blef Jonason en af de första spekulanterna. Trots det rundligt tilltagna priset på gården och trots det att han måste låna mer än hälften af summan, köpte han den ändå.

"Kunde man bara drifva läsarepacket ur Sveriges rike," sade han, "då vore det värdt att köpa upp hvarenda gård." —

Bitter och elak var han ock in i det minsta.

"Hvar står det i kontraktet, att du skulle ta med den där kopparkitteln?" röt han till Mattiason.

"Läs själf, får du se. Jag ämnar inte stjäla någonting."

"Men inte den där kaffepannan?"

"Jo, här ska du få se."

"Då står det nog också, att du kan ta med alla möblerna, kreaturen, stallarne, och kanske hela stället?"

"Nej, dem får du behålla."

"Ja, de ä' sannerligen inte värda den summa jag betalte."

"Hvarför sa' du inte så, då du köpte gården?"

"Därför att jag inte visste då, hur lurad jag blef."

"Du lurad — Mattiason vände sig i afsky från den hårde mannen. "Du är nog alldeles för slipad att bli lurad af någon läsare."

"Du har rätt — äfven världens barn kunna i bland

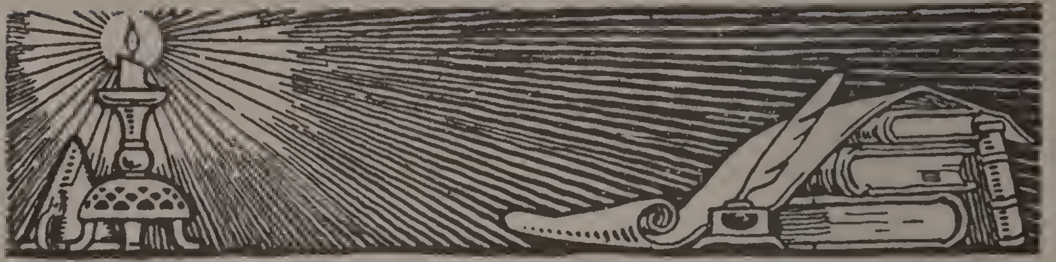
vara slipade, fast inte på långt när så fint som ljusets barn — ha, ha, ha!"

Mattiason svarade ej utan drog sig undan mot vagnen.

"Ni har sannerligen ett utmärkt tålamod," hviskade Bertil deltagande. "Hade han sagt så där till mig, skulle karlen fått smörj."

"Ja, ni ser huru vi måste lida och bli smädade, bara därför att vi våga frukta och älska Gud. Men, 'min är hämnden, jag skall vedergälla det, säger Herren'."

VII.

Herr kyrkoherden i ämbetsutöfning.

Midt i brådskan stannade plötsligt Mattiason med arbetet och vände sig till Ulfson.

"Har informatorn varit på pastorsexpeditionen?

"Nej, hvarför då?"

"För att få betyg."

"Är det nödvändigt?"

"Kanske inte precis, men det är dock bra att ha. Utan det kanske ni ej kan få utrikespass."

"Jag tänkte Amerika var ett fritt land, hvarför då pass?"

"Alla emigranter behöfva det. Så har åtminstone Svenson sagt. Om ni vill återvända, gäller det där passet för ett år."

"Tror ni, att jag hinner springa bort till kyrkoherden?"

"Det gör ni. Klockan är ju bara åtta än, men om expeditionen är öppen det blir nog en annan fråga."

"Vi få hoppas det bästa. Jag skall skynda mig tillbaka, ty vi behöfva väl att komma härifrån."

"Tack för det, ni hör själf hur det låter. Det vore en välgärning, om vi kunde bli färdiga redan innan tid. Vagnen är nu nästan packad. Det andra går lätt."

"Jag skall skynda så fort jag kan."

Han sprang in i huset och borstade af kläderna väl. Mera än en gång hade han varit i prostgården och ville gerna se så snygg ut som möjligt vid besöket där.

Nog var detta besök obehagligare än något annat, men det måste ske.

Framkommen, blef han ej litet förvånad öfver att möta Björkebo dräng, Oskar Pålson.

"Hvad i all världen gör du här?" frågade Ulfson litet misstroget.

"Jag skall hemta mitt betyg."

"Hvarför det då?"

"Jag ämnar resa med er," svarade Pålson skrattande.

"Du pratar, Oskar. Jag trodde nästan att friherre Silfversköld skickat hit dig i något annat ärende."

"Hvilket då?"

"Oh — kanske för att hindra min afresa."

"Nej, för all del, det har ingen fara. Den vänlige

friherren sparkade mig utför trapporna, och bad både mig och er att dra åt afgrunden."

"Är det möjligt? — Men hur kan du få betyg om du ej har din orlofssedel med?"

"Den kastade han i synen på mej — här är den."

"Stackars gosse, du får liksom vi andra lida orättvist."

"Hvem bryr sig om det, bara jag får följa med er, vi ska nog slå oss fram. Jag är inte rädd."

"Men hur går det med din kassa, då?"

"Den går nog an. Jag har i fickan åtta hundra riksdaler, och det må väl räcka, tills vi kommer fram."

Bertil betraktade den unge, resliga karlen med förvånade ögon. Aldrig hade han kunnat ana, att vänlighet och öfverseende å hans sida kunnat så högt uppskattas af en enkel dräng.

"Gå du nu in först, så väntar jag här nere i trädgården," sade han försiktigt. "Det är nog ej rådligt att vi gå in båda på en gång — det kunde skada mig."

"Som informatorn befaller," svarade drängen undergifvet.

Efter det Oskar väntat en lång stund, öppnades ändtligen dörren af prostinnan själf.

"Hvad vill ni," frågade hon i litet snäsig ton.

"Jag vill tala med herr kyrkoherden," svarade Oskar och tog af sig mössan.

"Vet ni ej att expeditionen öppnas först klockan tio?"

"Jag visste ej det och hade föröfrigt lite brådtom."

"Hvarför kom ni då inte likaväl midt i natten?"

"Nej, för då visste jag att herrskapet sof."

"Inbillar ni er, att min man kan när som hälst taga emot drängar och pigor?"

"Nej — men jag har ett särskildt ärende."

"Hvar kommer ni från?"

"Från Björkebo herregård."

"Med bud från friherre Silfversköld?"

"Ja."

"Det förändrar saken — stig in!"

"Sedan Oskar väntat en lång stund, kom kyrkoherden ned i expeditionsrummet.

"Jag skulle ödmjukast begära få mitt prästbetyg," sade Oskar Pålson och räckte fram orlofssedeln.

"Hvad för slag — jag tyckte någon sade att ni kom från Björkebo?"

"Det slår in."

"Men — är det allt ni vill?"

"Ja."

"Inga vidare bud från herrskapet?"

"Nej."

"Kunde ni inte väntat litet då? Det är minst sagdt drängaktigt att så där tränga sig på," röt kyrkoherden.

Oskar svarade ej utan satt så lugn och undergifven som om han aldrig begripit sig på det orätta i sitt tidiga morgonbesök.

"Hvart skall ni flytta?"

"Till Amerika."

"Åh — vet — skall ni också slå er i lag med de där läsarne?"

"Det är min mening."

Utan några vidare frågor utfärdade kyrkoherden betyget, och räckte det till drängen.

"Två riksdaler för besväret." —

Pålson reste sig vördnadsfullt och lade penningarne i kyrkoherdens hand.

"Tack för besväret. Förlåt om jag störde lite för tidigt. — Se vi landtfolk få lof att stiga upp med solen." —

Kyrkoherden bevärdigade honom ej ens med en blick.

Knappast hade han gått ut, förr än dörrklockan ringde igen. Då kyrkoherden kom till dörren, stod Bertil Ulfson på tröskeln.

"Förlåt att jag stör så tidigt," sade han, "men jag måste tala ett ord med herr prosten."

"God morgon, herr Ulfson! Herrn är ute tidigt i dag — hvart gäller färden — kanske ni vill ut på en botaniseringstur?"

Han och Ulfson hade ofta varit ute på botaniseringsfärder och under dessa färder fattat inte så litet tycke för hvarandra. Prosten älskade blommor och detta gjorde äfven Bertil.

Det var också under dessa färder som den vördade gudsmannen mer än en gång uppmanat sin unge vän att träda i kyrkans tjänst. Men hitintills hade alla föreställningar varit fruktlösa.

"Nej, herr kyrkoherde, denna gång få blommorna hvila sig."

"Hvad då? Kanske ni också ämnar er till Amerika? Jag har just nu skrifvit ut ett betyg åt herrskapets dräng."

Han log ett godt leende åt sin satiriska jämförelse och slog sig flera gånger på den bastanta prostmagen.

"Herr kyrkoherden har verkligen gissat ändamålet med mitt tidiga morgonbesök."

"Hvad för slag!" utropade han.

"Jag ämnar mig också till Amerika."

Den vördige mannen blef helt tyst och såg med häpna ögon på ynglingen framför sig.

"Inte menar herr Ulfson verkligen detta?" sade han i sorgsen ton.

"Jo, det är min afsikt."

"Men, min käre unge vän, hvad är orsaken till dylika barocka tankar?"

"Jag ämnar följa med ett sällskap, som i dagarna reser ut till Amerika."

"De där läsarne?"

"Ja."

"Nej, nu går skammen på torra landet. Jag börjar tro att alla människor blifvit galna. Vi nalkas bestämdt de yttersta tiderna, det slår aldrig fel."

"Det är ingen galenskap," svarade Bertil allvarligt. "Jag har af Guds ande blifvit väckt till besinning af det syndalif som här föres och till omtanke om min själs eviga väl. Under hela min tid har jag ej

sett stort annat än högfärd, kortspel, dryckenskap och annat elände. Nu vill jag följa dessa trosmän bort till främmande land. Kanske att jag i en framtid kan blifva präst bland dem — då har nog min resa ej varit förgäfves."

Då han slutat glimmade det underligt i kyrkoherdens ögon, och han satt länge tyst, som om tankarne sväfvat långt ut i världen.

"Men hvad säger herrskapet om det här då," frågade prosten slutligen sakta.

"Friherre Silfversköld körde mig hufvudstupa från Björkebo."

"Är det möjligt—nej, det är inte sannt!"

"Så sannt som att jag sitter här."

"Men, min käre unge man, har ni verkligen öfvervägt denna handling?"

"Det har jag."

"Och ni har lärt er känna de där människorna, ni skall resa tillsammans med?"

"Till en del."

"Men ni vet inte, att de för närvarande äro vår kyrkas mest krångliga medlemmar, fast de äro ett fåtal. De fordra, fordra — bara fordra."

"Men om de fordra ett djupare kristligt lif, renare vandel, mera allvarlig kristendom, då yrka de ju endast på, hvad kyrkan själf lär — kan det kallas krångel?"

"Jag förstår er — men vi skola nu ej disputera vidare om denna sak. Det vill jag bara säga oss emellan, att det bästa de kunna göra är just hvad som sker.

Låt dem svärma — det räddar dem själfva, kanske, och äfven den gamla kupan. Men det smärtar mig att jag aldrig mer skall få träffa er — aldrig mer få ha ert sällskap ute i våra vackra skogar."

"Det smärtar mig också."

"Ja, tänk er ändå vårt härliga gamla fosterland. Hvar på jordens rund fins ett sådant land och en bygd sådan som vår egen fosterbygd? — Ack, hur härlig är ej skogen — hur mäktigt brusa ej forsarne — hur sjunga ej foglarne och huru dofta ej blommorna. Och våra ljusa, härliga sommarnätter, sedan! Ni finner aldrig något liknande i Amerika."

"Kanske inte — men lyckas jag ej i min sträfvan, kan jag ju återvända hem igen."

"Förståndigt taladt — det är rätt." —

Så satte han sig ned och tog pennan och började skrifva.

"Men om nu friherre Silfversköld förhindrar er från att resa — han är ju er målsman?"

"Hur kan han det, då han körde ut mig?"

"Ja, ja, vi få ju anse det som en tillåtelse." —

När betyget var utfärdadt, räckte kyrkoherden handen åt Bertil.

"Farväl, herr Ulfson," sade han djupt rörd, "stå alltid på vårt folks sida därute — en gång kanske äfven de missförstådda läsarne här i Norrland komma till sin rätt. —

När Bertil ändtligen kom tillbaka i sällskap med Oskar Pålson, hade Mattiasons redan väntat en god

stund, omgifna af en del vänner, hvilka kommit för att bjuda dem farväl.

"Det var verkligen tur att herr Ulfson kom som han gjorde," sade Mattiason lite oroligt, vi började tro att kanske hinder kommit i vägen."

"Var lugn, Mattiason, har jag väntat länge, så har jag dock vunnit något. Han pekade på Oskar Pålson, som stod småleende vid hans sida.

"Ska Oskar också fara med oss?"

"Jo, det slår in."

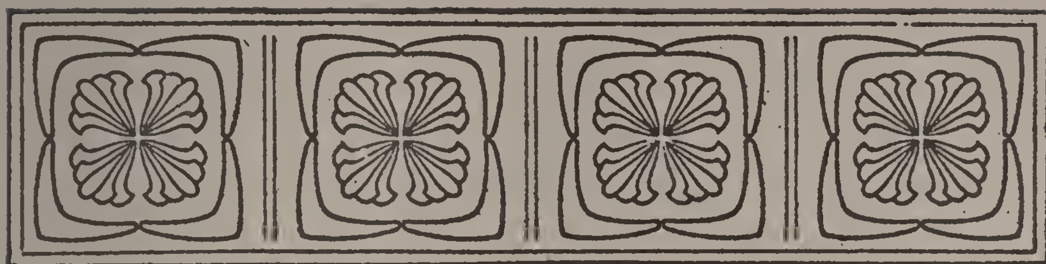
"Godt, stig nu upp i vagnen så bär det af."

Knappast hade de intagit sina säten förr än Mattiason klatschade åt hästarne och vagnen sattes i rörelse. Utkomna på landsvägen vändes allas ansikten än en gång mot gården, och tårfyllda ögon hvilade dröjande vid den gamla, kära stugan som skänkt så mycken ro och lugn under gångna år. Mer än en hand fördes upp till ögonen och mer än ett hjärta klappade raskare, men så försvann vagnen bakom backen, och vännerna, som följt den till vägs, vände sorgsna åter till sina hem.

"Nok är de synd, att våra bygder ska behöfva förlora så pass hederliga människor som Mattiasons," sade en torpare, skakande sitt hufvud.

"Det där läsarepacket," röt en bonde till, "det var då väl att vi blef af med dem. De få lära sig annat, när de komma ut bland de vilda indianerna."

VIII.

Afventyraren en ulf i fårakläder.

Här komma gästrikabönderna!"

Lars Svenson hoppade upp från kistan, som en stund varit hans hviloplats. "Det var då för väl att de ändtligen få af sig att komma!" ropade han sarkastiskt.

"Hade vi väntat en dag till, så kunde vi lika gärna traskat landsvägen."

"Vi visste nog rätta tiden, fast vi inte hunno bli i ordning så raskt som vi önskade," svarade Svenbom, litet stucken.

"Folk, som bor nära kyrkan, kommer alltid sent, hva?"

"Tig nu med de där pikarne!" yttrade Trullberg i grof baston.

Svenson betraktade honom ett ögonblick med sina gnistrande ögon.

"Du behöfver ju inte ryta så högt, Trullberg, vi ä' väl inga drängar heller."

"Pika då lagom. Vi komma i tid, och därmed jämt."

Svenson teg.

Men så fick han syn på Pertil Ulfson.

"Hvem är den där linhårige ynglingen?" frågade han Svenbom.

"Det är en studerande vid namn Bertil Ulfson."

"En studerande, säger du?"

"Ja."

"Hvad ska han ta sig till?"

"Resa med oss. Folket ska välja honom till präst sedan du och jag ä' utlefvade."

"Ha de sagt så?"

"Ja, somliga af dem."

"Den gubben går nog inte du, Svenbom. Du och jag vi hålla nog ihop å så kan linhåringen gå hvart han vill."

"Men han är en allvarlig yngling. En sann kristen också."

"Är han förmögen?"

"Nej, Trullberg betalar hans resa."

"Trullberg, den böloxen, har han blifvit så förälskad i norrlandslin?"

"Han var en af dem som fick Ulfsons far på obestånd, begriper du."

"Hvilken Ulfson?"

"Fanjunkare Ulfson, Bertils far, vet jag."

"Lurade Trullberg fanjunkaren?"

"Hans far lånade pengar af gubben, förstår du, och så kunde han inte betala. När Ulfson dog, stod sonen på bar backe, begriper du. Nu vill Trullberg godtgöra faderns försummelse."

"Han kunde lika gerna låtit den där linhåringen stanna hemma."

"Men låt oss nu inte söla bort tiden, du Svenson. Vi måste upp till konsulatet."

"Du har rätt."

Efter ett par timmar voro alla papper klara. Hela sällskapet på sextio personer stod nu resfärdigt. Af dessa kommo tjugo från Hälsingland och Jämtland, tio från Västerbotten, fem tillhörde Härjedalen, de öfriga tjugufem, stora och små, kommo från Gästrikland.

"Nu ä' vi färdiga med papperen," hviskade Svenson till Svenbom, "hvar har du kassan?"

"Hvilken kassa?"

"Den gemensamma, vet jag. Mins du inte, att vi beslöt att jag skulle bli kassör?"

"Det är nog illa beställdt med vår kassa, vi ha ingen."

"Hvad pratar du, människa, är du galen?"

"Nej, du, men vårt folk kom öfverens om att hvar och en skulle förvalta sin egen kassa."

Svenson hoppade till, som om han blifvit stungen af en giftig orm.

"Hvad säger du, karl — är du rent af från vettet?"

"Nej, jag har allt vett, jag behöfver. Men när

jag upptog frågan, nekade de allihop att lämna ifrån sig sina medel."

"De snålgökarne, jag skall lära dem. Du teg naturligtvis."

"Jag sade emot, men hvad hjälpte det."

"Men du mins att vi beslutade så under den Helige Andes insegel. Ett sådant brott är synd mot Herren. Sådana synder skola straffas."

"Hvad kunde jag göra, då de sade mot."

"Du är en äkta mes."

Svenbom ryckte till och knöt handen.

"Akta dig, Svenson, att kasta skulden på mig. Det är din skull."

"Min — hvad säger du?"

"De misstro dig."

"Gör de det? Naturligtvis bara i afundsjuka."

"Det kan jag inte säga."

"Hvem misstrodde mig mest?"

"Trullberg."

"Ha — den buffeln! Han skall snart få lära känna hvad Svenson duger till. Vänta bara!"

Då folket kommit tillbaka till magasinet, kallade Svenson dem alla tillsamman. Ställande sig på en låda, likt en auktionist, började han tala.

"Är det sannt, bröder, att vi under den Helige Andes insegel bestämde om en gemensam kassa?"

"Ja," svarades allmänt.

"Valde ni mig till kassör?"

"Ja."

"Men nu nekar folket från Gästrikland att lägga

in sina medel i vår kassa. De helt enkelt behålla dem."

Det blef en stunds oro i församlingen. Hufvudena vredos åt alla sidor för att uppfånga en skymt af de trilskande gästrikarne.

"Nu vill jag fråga er, bröder," fortfor Svenson eldigt, "har dessa trilskande bröder någon del eller lott med oss?"

"Nej," ljöd det doft.

"Nåväl, liksom dödgräfvarne kommo och utburo Ananias och Safira, så stå de nu vid porten redo att utbära alla trilskande gästrikare." —

En dödsstillhet lägrade sig öfver församlingen. Oroliga blickar riktades mot porten, som om man väntat att gästrikarne skulle falla döda till marken med ens.

Men ingen föll, och inga dödgräfvare kommo heller. För öfrigt hade Gefle bara en enda — och han låg och sof.

Men i stället steg den reslige Trullberg fram.

"Vi låta inte skrämma oss så lätt af dina domar, du Svenson. Du må tala om den Helige Andes insegel bäst du vill, så lämnar hvarken jag eller mitt folk våra penningar i en tvetydig människas händer."

"Tig du med dina beskyllningar!" skrek en bondhustru argt.

"Tig, tig!" ljöd det doft från flera håll.

"Men nu talar jag," fortsatte Trullberg lugnt och knöt näfvarne. Den af er som säger emot mig får

smaka de här!" — han höll upp näfvarne framför dem.

"Först vill jag säga en sak. Ingen af er känner Svenson i botten. Är det vettigt och resonligt att lämna sina surt förvärfvade penningar i en enda mans ego? Den dag kan komma, då ni får bittert ångra er dumhet. Glöm inte det!" —

Svenson, som märkte, att ett visst orosmoln läggrade sig öfver skaran, började nu ropa: "Skeppet väntar, skeppet väntar!" Vi får klara upp det här, då vi kommit ombord. Gästrikarne mena nog väl!"

Men då han sprang förbi Svenbom, fräste han till så argt han kunde: "Du är en talgmes — ett kräk. Hade du varit karl, skulle saken tett sig annorlunda." —

Svenbom blef röd i synen och sprang efter honom, men Svenson var för rask.

I häftigheten törnade han mot Trullberg.

"Ursäkta, du bror, jag är änna som lite hetsig. Det är dock inte dig jag vill ha fatt."

"Du jagar efter Svenson?"

"Den fulingen — han är oförskämd."

"Du tror att jag lärt känna honom nu?"

"Du har rätt."

"Ja, säg det då. Och säg sedan, hvad man skall tänka om människor, som inte ha sina ögon öppna."

"Herren har slagit dem med blindhet."

"Prat — det är deras egen dumma tanklöshet. Här har du svensken i sin rätta skepnad. Låt bara

en främmande person komma, så mottages han med öppna armar, men en landsman blir inte ens trodd." —

"Var lugn du, Trullberg, vi ska nog rätta det där missförhållandet, var säker på det."

"Du rättar aldrig en bedragare. Tro mina ord."—

IX.

Skeppet Svanen och dess kapten.

et fartyg, som hyrts för öfverresan, bar namnet Svanen och hörde hemma i Bohuslän. Kaptenens namn var Bingberg, och han var en gammaldags grofkornig sjöbuss och en svärjare af första skoffan.

Under instufningen stod han vid landgången och gormade och svor. Än voro roddbåtarna för saktfärdiga, än hade folket för mycket bagage med sig.

"Hala in skräpet fortare, era sölkorfvar — — rör på skankarna, käring — — hvad innerst in i — gapar ni efter — — tror ni kanske, att jag skall stå här och vänta till domedagen — — hvad skall ni med alla de där byltena — — tror ni att det inte finns trasor nog i Amerika, utan att ni tar de där lumporna med — — langa hit de där kistorna — — raska på, bondhyflar — — Se så!" — —

Så där ungefär gick han på utan uppehåll. Folket tog emot tillmälena och teg. De saknade mod att svara på ovettet och skällsorden.

"Hvad står du och gapar på, din långe räkel?" röt Bingberg, då Trullberg kom upp på däck.

Bonden satte lugnt ned kistan han bar på och svarade skarpt:

"När drucko vi duskål?"

"Vet hut, din drummel!" röt kaptenen och närmade sig Trullberg, hotande.

"Det är nog kapten själf som bör veta hut. Ha inte vi hyrt den där skutan? Ska vi då behandlas som kreatur?"

"Du vågar svara mig, hvafalls?"

"Det vågar jag."

"Vet du, hvad det kan kosta dig?"

Svenson, som fruktade slagsmål, skyndade fram och drog kaptenen till sig. Han hviskade något i hans öra och såg menande på Trullberg. Kaptenen nickade förstående.

"Jag skall tala med dig en annan gång," röt han och gaf bonden en arg blick.

"Var så god, talan är alltid fri."

"Men jag skall tala med daggen."

"Daggen är till för hundar och oförskämdt sjöfolk, men inte för redliga bönder."

"Vänta, skall du få se hvem som är hund af oss båda.

"Jag ser honom redan."

"Hvad säger du?"

Kaptenen blossade upp och närmade sig åter den djärfve bonden, men blef äfven nu hejdad af Svenson,

"Du kan ju hämnas då vi kommit ut på hafvet," hviskade han. "Vi ska nog stuka den där sturske kanaljen."

Emellertid hade uppträdet väckt allt annat än glada känslor hos de enkla utvandrarne. Sådana grofheter hade de ej bevittnat ens under de bittraste förföljelserna i hembygden. Därför stodo de också halft förlamade och bara stirrade i undran.

Resan till det förlofvade landet på hinsidan Atlanten artade sig att blifva allt annat än angenäm. Nog hade de tänkt sig ett bättre mottagande ombord på det fartyg, som de ju hade hyrt för egna medel.

Men detta var bara början. De skulle snart få bevittna och erfara värre ledsamheter än denna.

Utom af emigranter var Svanen äfven lastad med koppartackor från Falu gamla grufva. Denna last upptog också största delen af skeppet, så att detta låg ganska djupt.

För emigranternas räkning hade afskrankats ett slags logement i skansen. På fyra sidor af rummet voro anordnade ett slags britsar eller soflårar, fyllda med halm. Detta var sängplatserna som bestodos. Men olyckligtvis var logementet för litet och britsarne för få för antalet emigranter.

Midt i rummet stod en gammal rostig järnkamin med ett söndrigt plåtrör ledande upp öfver däck. Draget i röret var klent och nära nog lika mycket rök stannade kvar som den som leddes ut i det fria.

På golfvet i skansen ställdes de medförda brödkistorna, potatissäckarna, sillkaggarna, smörbyttorna,

fläsktinorna och klädbyltena — allt i en enda röra. Trängseln var stor och luften i skansen blef redan från början så tjock, att man nästan kunnat skära densamma med knif.

Svenson sprang beskäftigt omkring bland folket och låtsades ordna det för deras bekvämlighet. Fintligt och slugt bemötte han de talrika klagomål, som redan nu framställdes.

"Det blir nog bättre bara vi väntar lite," hviskade han och blinkade illmarigt med ögonen,

Men med gästrikarne hade han intet förbarmande. De hade inte öfverlämnat sina medel och voro därför i hans tanke ej berättigade till den minsta hänsyn.

Då de kommo ned i skansen, befanns hvarenda brits upptagen. Inte ens på golfvet kunde någon plats erhållas. Sårade och förbittrade måste Svenbom och hans vänner nöja sig med bara däcket. Här slogo de sig också ned bland tågvirke, stänger och pressenningar så godt sig göra lät.

Själf var dock Svenson försiktig nog att taga in akterut på fartyget, där han hyrt en hytt för högt pris. Förargad skyndade sig Svenbom bort till Svenson, för att om möjligt få några af missförhållandena rättade.

"Hvad menar du med den här orättvisa behandlingen," sporde han med skälfvande röst.

"Menar — menar?" snäste Svenson. "Jag bara menar hvad som är rätt. Ni envisas att hålla inne med penningarne och få bara hvad ni förtjänt."

"Men ha vi inte betalt vår andel i hyran för fartyget?"

"Än se'n då?"

"Ha vi då inte rättighet till rum?"

"Ni ha ju rum på däcket."

"Hvem har lofvat Bingberg att taga in den där kopparlasten?"

"Hvad angår det dig?"

"Svenson, vet du inte att vi som troende Guds barn lämnat oss i dina händer?"

"Ni ha så skam heller. Ni ha nekat att betala ett enda öre till den gemensamma kassan. Nu ska ni få era gärningars lön."

"Ämnar du låta oss ligga på däck under hela resan?"

"Ända till dess att ni betalar."

"Men äfven om vi göra så, har du dock ej något rum för oss."

"Rum kan nog anskaffas."

"Men tror du verkligen, att ett sådant behandlingssätt kan väcka vårt förtroende för dig."

"Jag skall nog väcka på er, vänta bara."

"Men om du — —"

"Håll käftamentet! Jag har inte tid att lyssna på dig längre," svarade han och stängde sig inne i sin bekväma hytt."

Med svidande hjärta vände Svenbom åter till sina vänner. Ett afgrundsdjup hade med ens öppnat sig för hans blickar. Det var numera ej tu tal om,

att Svenson var en skojare och en stor sådan tillochmed.

Emellertid hade nu Svanen lyftat ankar och gled sakta ut ur Gefle hamn.

För ögonblicket glömdes alla missförhållanden inför den tafla, som nu upprullades för de bortdragande emigranterna. Man hade lämnat den inre hamnen och var redan ute på fjärden. Kyrktornet skymdes redan af husmassorna, den gamla Fredriksskans passerades, fjärden vidgade sig allt mer, men på båda sidor syntes fortfarande stränderna, klädda i högsommarens rikaste grönska. Den gamla handelsstadens konturer utplånades så småningom. En svag, döende ton från aftonklämtningen inne i staden var den sista afskedshälsning, som nådde de bortdragande . . .

Mer än ett hufvud blottades, mer än en suck uppsteg, mer än en bön uppsändes i detta ögonblick. Klockeljudet i afskedsstunden bidrog mäktigt att väcka den religiösa känslan och kom hjärtats finaste strängar att vibrera . . .

Om en stund passerades yttersta udden af landet på höger hand och man styrde ut på Gefle-bukten. Rakt i norr skymtade Bönans fyr och i nordost fyren på Eggegrundet. Österut så långt ögat kunde nå sträckte sig Bottniska vikens vatten. Bortom detta låg ju det forna broderlandet Finland. I väster, men snart för långt bort för att kunna tydligt urskiljas, låg gästrikekusten. Öfver det hela hvälfde sig den djupblå sommarhimmelen med sina lätta, långsamt seg-

lande skyar, mellan hvilka den dalande aftonsolen göt sitt guldskimmer.

Stumma och med tårdränkta ögon stodo emigranterna vid relingen. Liksom bedjande hängde deras blickar fast vid den kära hembygden, som nu mer och mer försvann vid horisonten . . .

Därborta hade de flesta af emigranterna tillbringat ett långt lif af mödor men också af kärlek och lycka. I dess jord hvilade deras fäder i många släktled tillbaka. Där vistades ju ännu så många af deras vänner, hvilka de kanske aldrig mer skulle få återse . . .

Nog hade många af de bortdragande haft det mödosamt därhemma. Och på sista tiden hade det ju med anledning af brytningen i religiöst hänseende varit ganska obehagligt; men huru svårt var det ändå ej att skiljas vid fosterbygden! Det kändes nästan som om man nyss begraft någonting därhemma och som om detta något varit hälften om ej mer, af en själf . . .

Hela aftonen och kvällen stodo de vid relingen, ända till dess den sista skymten af gästrikekusten försvann ur sikte.

Skumbestänkta dykte omsider skären utanför Öregrund upp vid synranden. Hela kusten för öfrigt liknade en söndersliten töckenbild, med otaliga småholmar, hvilka summo på vattnet likt molntapparna på den blånande etern.

Småningom föll natten på, och vinden mojnade af. Här och där utefter kusten blinkade under mid-

nattens halfskymning en fyrbåk. Svanen, som förut gjort rätt god fart, gled nu sakta framåt likt en trött simfågel. Frampå morgonen friskade dock vinden i, inloppet till hufvudstaden passerades och sent frampå eftermiddagen följande dag skönjdes Landsorts fyr. Men nu alltså inne i Östersjön. —

Då man hunnit Kalmar sund, blef taflan lifligare. Med den småländska kusten på höger hand och Öland på den venstra samt mötande talrika seglare, saknade utvandrarna ej afledare för sina sorgsna tankar.

Än lifligare blef det i Öresund, där seglare, talrika som höstens flyttfoglar, och det svenska landet och det danska lade beslag på emigranternas uppmärksamhet.

Ute i Kattegat fingo de för första gången pröfva på, hvad hög sjö vill säga för ett tungt lastadt fartyg med dess besättning och passagerare. Alla sjöfarares skyddspatron, en viss Ulrik, hvars namn dock ej förekommer i helgonalängden, anropades flitigt af emigranterna, under det att kapten Bingberg och hans sjögastar med sin åkallan vände sig till mörkrets furste.

Hade trängseln i skansen varit för emigranterna obehaglig, så bidrog sjösjukan nu ingalunda att göra vistelsen därstädes angenämare. Stanken därnere blef nästan outhärdlig. De talrika näsvisa skeppsråttorna bidrogo på sitt sätt att göra lifvet surt för de likt boskap instufvade emigranterna. Det var inte fritt, att gästrikarna, som fortfarande logerade på däck, trots störtsjöarna, hvarmed de oupphörligt öf-

versköljdes, tyckte sig hafva det mycket bättre än logerarne i skansen.

Sedan Skagens udde passerats och Svanen kommit ut i Skagerack, ändrades lifvet ombord med ens. Förut hade fartyget liksom lekande glidit fram längs fosterlandets kust. Utvandrarne hade dag efter dag med blicken hängt fast vid den mörka strimma vid horisonten, som utgjordes af fosterlandets kust. Den hade kvarlämnat en viss trygghet i deras sinnen. De kände att sällskapet verkade vederkvickande.

Men nu öppnade hafvet på en gång för dem sin vida famn. Fosterlandets kust försvann för att aldrig mer bli synlig, och modet sjönk i samma grad som afståndet från denna ökades och vågorna började gå högre. Nu först började de ana, hvad det ville säga att vara utvandrare . . .

Lifvet nere i skansen blef nu nästan outhärdligt. Den stora trängseln, sjösjukan och stanken i förening kommo emigranterna att önska, att de hade stannat kvar i hembygden. Stönanden och jämmerrop hördes oafbrutet därnerifrån.

Föga bättre hade gästrikarne det. De voro helt utsatta för väder och vind, utan så mycket som en madrass att ligga på eller en presenning att hölja sig med. Ingen må undra öfver, om harmen kokade litet hvarstädes i sinnena, synnerligen vid tanken på Svensons gränslösa egoism och orättvisa.

Då de andra ledo brist och behandlades som djur, satt han trygg och dryg i sin bekväma hytt och hade fullt upp af allt hvad han behöfde.

Den forna andligheten, med sin smilande ödmjukhet och sin flödande ordrikedom hade nu försvunnit. Han uppträdde som en mäktig diktator, befallde och gormade nere i logementet och blickade likt en giftig orm på de hjälplösa gästrikarne.

Hvarje gång han gick förbi dem, gled ett satiriskt leende öfver läpparne. Han syntes frossa af välbehag öfver deras bedröfliga belägenhet.

Andaktsstunderna torkade så småningom in. Slarfvigt och hastigt hade han några gånger läst och bedit nere i skansen, men omsider tog äfven det slut.

Men hvad som ej upphörde var tanken på hämnd mot dem, som vågat trotsa honom. Den ämnade han utföra bara tillfälle gafs. De hårdnackade bönderna skulle en dag få känna hans vredes tunga hand.

Och dagen kom.

En morgon nalkades kapten Bingberg, i sällskap med Svenson och sina tvenne styrmän, den lilla emigrantflocken på däcket. För säkerhetens skull följde också ett halft dussin sjögastar med.

Kaptenen såg mörk och hotfull ut. Svensons satiriska leende låg bredt och triumferande på läpparne.

"Ni ha nekat att betala er andel till den gemensamma kassan," röt Bingberg, "hvad är orsaken?"

Ingen svarade.

"Hörde ni inte, edra eländiga landkrabbor, hvad jag frågade?"

"Vi äro inga krabbor," svarade Trullberg lugnt och reste sig i hela sin längd.

"Jaså, det är du som vågar svara mig. Jag har en fisk ofjällad med dig, din långe kanalje. Kom hit skall du få din beskärda del!"

Trullberg lydde verkligen befallningen och närmade sig den lille tjocke kaptenen med lugna steg.

"Vet du hur vi täppa till munnen på uppkäftiga bondlurkar?" sporde kaptenen ilsket.

"Nej."

"Jo, så här går det till!" Därmed tog han fram en väldig dagg och rusade mot Trullberg. En susning hördes, men daggen föll inte ned där den skulle träffat.

Tvärtom sågs den lille kaptenen vända benen i vädret och därefter rulla omkring på däcket likt en stor tunna.

Hur det gått till, visste ingen, ty Trullberg syntes knappast röra en muskel.

Men nu flammade sinnena upp och en katastrof syntes oundviklig.

Kaptenen rusade upp likt en sårad björn och började skrika och svära, under det svetten lackade från hans hjässa.

"Grip den fähunden — slå honom i järn — döda honom — han skall min själ få sota för att han vågat förgripa sig på fartygsbefäl och det på öppna sjön."

Förskräckta sprungo kvinnorna och barnen åt alla sidor, under det några af männen rusade fram till Trullbergs bistånd.

Men denne stod lugn och blek vid masten, bi-

dande sin tid. "Lugna er, bröder," sade han sakta, "jag skall nog reda upp den här lilla svårigheten."

"Skall du det?" väsnades Bingberg. "Grip honom, era sölkorfvar, hvad står ni och bligar på?"

De tvenne styrmännen rusade fram och lade händerna på jätten från Viksjö by. Men det blef deras ofärd.

I nästa ögonblick dinglade de båda karlarne likt ett par sprattlande marionetter i luften. Med en jättes styrka svängde Trullberg dem omkring sitt hufvud och för hvarje hvarf stupade en eller tvenne matroser i däcket.

Nu följde en scen, som trotsar all beskrifning. I en handvändning stod jätten från Viksjö by uppe på luckan till skansen. Hans ögon sprutade eld likt en rasande tjurs.

En susning hördes genom luften — ett hest skri — och så lågo de båda styrmännen på emigrantskrubbens botten bland byttor och kaggar.

I nästa minut stod han åter bland sina kamrater. "Hvar är kaptenen —hvar är Svenson?" hväste den uppretade mannen.

"Stilla dej, Trullberg — för Guds skull var lugn, bönföllo de häpna gästrikarne, men deras rop nådde endast döfva öron.

"Tyrannerna — tyrannerna!" vrålade Trullberg —" hvar äro de?"

Bakom fartygsbefälets kajuta lågo de gömda, darrande af förskräckelse.

I nästa ögonblick voro de upptäckta. Ett språng

— tvenne fasta grepp, och Svanens kapten och läsarnes ledare dansade i luften likt ett par sprattelgubbar.

Upp till skrubben bar det och ur dess djup hördes ännu en gång ett fasans skri; se'n blef allt tyst. Striden var utkämpad . . .

Men uppe vid luckan stod jätten från Viksjö by, rak och imponerande likt en sagans hjälte — en Simson, den där slagit mäktiga filisteer.

Berserkamodet hade dock nu alldeles bortdunstat och ett drag af sorg och medlidande återspeglades i jättens anlete.

Det var Trullbergs bättre jag — hans andra människa — som nu återtog härskaretronen i själen och lade de stormande känslorna under sina fötter.

Då han om en stund nalkades brödraringen, föll den nyss så berserkalike mannen på knä och grät som ett barn.

Djupt rörd steg gamle Svenbom fram och lade sina darrande händer på jättens hufvud.

"Förlåten hvarandra såsom eder himmelske Fader har förlåtit eder," suckade gamlingen. "Du älskar ditt folk, broder Trullberg, och den som älskar, honom varde många synder förlåtna."

"Amen," mumlade den kringstående skaran doft.

Under den häftiga bardaleken hade emellertid stormen tilltagit i styrka, och fartyget krängde våldsamt. Att fortfarande stanna på däcket blef nästan omöjligt.

"Hvarför inte flytta in i befälets kajuta!" ropade Ulfson, "den är ju för tillfället ledig."

"Det duger — låt oss flytta dit!" ropade flera röster samtidigt.

Med Ulfson i spetsen bar det nu af mot den öfvergifna kajutan. De förskrämda sjömännen sprungo hastigt undan vid blotta åsynen af de ankommande. Trullbergs kraftprof hade injagat tillbörlig respekt.

Kajutan var liten och trång, och endast ett fåtal kunde där finna liggplats, men där var rum åtminstone för kvinnorna. De andra fingo packa ihop sig bäst de kunde. De hade ju i alla fall tak öfver hufvudet.

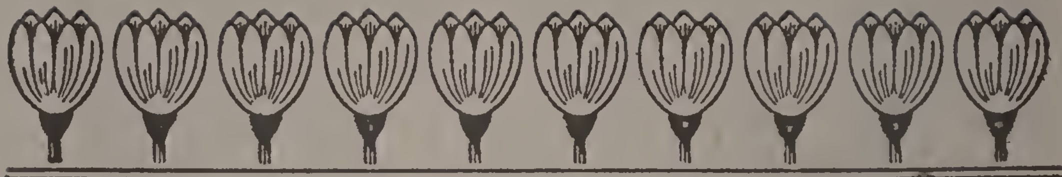
De timmar som sedan följde voro långt ifrån de angenämaste. Hade ångest och fruktan hållit sinnen och nerver spända under timslång väntan, så kom bakslaget nu så mycket häftigare, och sjösjukan grep omkring sig i förfärande grad.

Svenbom blef så medtagen, att han väntade döden nästan hvilken minut som helst, och flera af de äldre voro inte mycket bättre däran.

Säkerligen skulle många af dessa troshjältar och hjältinnor tacksamt stannat hemma i fädernegårdens lugna hägn, hade de bara anat hvad en amerikaresa verkligen betydde . . .

Resans romantik var liksom bortblåst och hade efterträdts af kall, hård verklighet . . .

X.

Emigrantsällskapet delas.

Om en blixt träffat Svanen, splittrat dess master och lamslagit dess befäl, skulle den knappast haft hälften så kraftig inverkan, som Trullbergs oförfärade uppträdande.

Endast några få af hälsingarne voro uppe på däck, när striden började. När så styrmännen kommo neddansande och efter dem kaptenen och Svenson, som om de fallit från himmelen, greps folket af panisk förskräckelse. Somliga sprungo upp i britsarne och gömde sig under täckena, andra bakom kaminen, och några kröpo in i hörnen så långt de kunde. Skrik och jämmerrop fyllde skrubben och alla väntade se en skara sjöröfvare tränga ned genom luckan.

Men så blef det plötsligt lugnt igen och folket vågade sig fram. En ömklig syn mötte deras blickar.

Där lågo de båda styrmännen bland kistorna, den ene med afbruten arm och den andre med afbrutet ben. Båda voro oförmögna att röra sig.

Kapten Bingberg satt på en sillkagge och gned sin tjocka nacke med båda händerna. Han hade landat på hufvudet och ådragit sig skador i nacken, men huru pass allvarsamma kunde inte så noga bestämmas, ty dels saknades läkare ombord, och dels var fettlagret omkring nackkotorna ogenomskinligt.

Svenson låg afdånad bland all bråten därnere och blödde starkt ur ett djupt krossår i hufvudet.

När omsider den första förskräckelsen lagt sig, repade några af hälsingarne mod nog att skynda till de skadades bistånd. Styrmännen spjälkades så godt sig göra lät och lades sedan i hvar sin brits.

Svensons sår däremot visade sig vida svårare och farligare. Inte vaknade han och inte ville blodet stanna.

Den ende som höll modet uppe var Bingberg. Trots skadan i nacken var han sig lik och svor med oförminskad styrka.

"Kommer jag bara ur den här olyckan, skall aldrig några läsare mera komma i min närhet," jämrade han sig.

När han hållit på en stund, tog slutligen Arne bladet från munnen och sade allvarligt:

"Vi ha' inte sagt så mycket som ett ondt ord; hvad gormar ni om?"

"Är inte den där länge kanaljen en läsare?"

"Jo, men inte från vår by."

"Bya mej hit och bya mej dit — ni äro ett och samma pack i alla fall."

"Packet får nog kaptenen behålla för sig. Vi

ha tåligt lidit och fördragit både umbäranden och skällsord, utan ett svar. Inte kunde ni truga några andra än bönder in i en sådan här skrubb! Huru vågade ni lasta er skuta med koppar, då vi hade hyrt henne — — —"

"Tig — eller skall du också få smaka daggen!"

"Kapten har daggat nog nu. Vi ha också ett ord med i laget."

"Kanske att jag är skulden till kopparlasten, hva? — Kanske det var jag, som styrde om skrubb- — om emigrantkajutan här?"

"Ja, hvem annars?"

"Hyrde jag fartyget?"

"Menar ni, att Svenson gjorde det?"

"Jag menar ingenting, men jag skall, min själ, lära er veta hut, vänta bara!"

Han rusade upp och sprang fram till kajuttrappan.

"Nästa gång jag kommer tillbaka, skall ni få bly i kroppen," hväste han ilsket. — Så sprang han upp.

Och likväl var allt detta oväsen endast ett utslag af pur ilska. I hjärtat var Bingberg så feg som trots någon. Då han nådde kajutdörren saktade han farten. Och den öfvermodige kaptenen stack hufvudet genom dörröppningen så försiktigt som en skrämd hare.

Strax invid brukade ju gästrikarne hålla till, och han ville förvissa sig om, att ingen af dem var i närheten. — Åtminstone inte Trullberg!

Lyckligtvis var allt tyst. Inte en människa syntes på däcket.

Kaptenen lät blicken en sekund sväfva ut i rymden. Han ryckte till och gaf till ett rop. Knycken kändes i den svullna ömma nacken.

Molnen gingo mörka, och hur seglen piskade sedan! Han blef alldeles häpen. Det var ju storm och Svanen hade alla segel uppe.

"Ohoj där, gastar! — Berga bramseglen — berga — berga!" —

Inom ett par minuter syntes ett dussin sjömän rusa upp ur kojerna. På kaptenens röst hördes, att han nu inte var att leka med. Det blef ett klättrande och skrikande. Om en stund voro seglen bergade och Svanen krängde mindre än den gjort nyss.

"Håller hon streck?" ropade kaptenen till rorgängaren.

"Hårdt streck."

"Bra."

Han vände sig nu mot kajutan och ämnade gå in. Men i samma ögonblick öppnades dörren, och Trullbergs jättegestalt steg ut.

"För skock millioner! skrek kaptenen förfärad och tog några steg baklänges. "Ser jag spöken?"—

"Nej, inte just nu. Annars hade ni nog orsak att se dem."

"Hvad gör du i kajutan?"

"Den ha vi tagit i besittning?"

"Hvilka vi?"

"Emigranterna från Gästrikland."

"Hvad sju tunnor — — —"

"Svär nu inte mer, herr kapten. Får ni mig ond en gång till, så ligger ni på sjöbottnen inom tio minuter."

Kapten Bingberg stirrade på sin öfverman som om han sett en ond ande och drog sig steg för steg tillbaka mot fören.

Men Trullberg följde sakta efter.

"Vänta nu lite, få vi talas vid resonligt. Vi kunna lika gärna göra det som att slå armar och ben af hvarandra. Nu ha vi gästrikar en begäran, som vi önska få uppfylld."

"Hvilken då?"

"Jo, vi önska att ni landsätter oss så fort vi nå England. Vi äro uttröttade på den här resan."

Kaptenen lät ögonen hvila på bonden en lång stund som om han tänkt ut någon djup plan. Men så ljusnade blicken och han frågade vänligare:

"Hvar vilja ni landstiga?"

"Där det finnes en passande hamn."

"Antag då, att jag landsätter er i Liverpool. Det är en utmärkt hamn. Där kunna ni lätt finna ett annat emigrantfartyg."

"Låt gå för det då. — Hvar som hälst, bara vi slippa ifrån den här båten."

"Om ni då lofvar att hålla er stilla här, så skall jag låta er veta då vi komma dit."

"Stilla? — Inte kunna vi springa på vattnet heller."

"Jag menar bara, att ni lita på mig och hålla er lugna tills jag gifver signal."

"Att lita på er har nog sina sidor, men ni kan dock lita på oss, vi ska bli stilla. Men lurar ni oss, då blir det en annan visa af." —

Ett sataniskt leende krusade Bingbergs läppar. "Ni behöfva inte frukta. Jag skall skaffa er sällskap som skall fullkomligt passa er."

Så skyndade han mot sjömännens logement.

"Kom hit, karlar, skall jag tala om för er någonting," ropade kaptenen myndigt. "Nu skola vi fånga de där satans läsarne i en fälla som skall passa dem. De vilja nödvändigt landstiga i England. Jag rådde dem att stanna i Liverpool. Den där långe slagskämpen antog mitt anbud. Hör nu, hvad vi ämna göra! I hamnen signalerar jag efter polis, i all tysthet, förstår ni. De ana ingenting förr än polisbåten lägger till och arresterar hela klungan. — Var inte det fiffigt — hvasa?"

"Bra, bra!"

"Men nu måste ni lofva mig en sak, hör ni?"

"Ja."

"Hvarenda en af er måste vittna till min och styrmännens fördel. Allt ondt ni kunna säga om läsarne, säg det bara, men sväfva inte på målet."

"Det lofva vi."

Kapten Bingberg slog till ett gapskratt och gnuggade händerna af förtjusning.

"Ha! — det ska bli en ljuf hämnd, när handklof-

varna skramla omkring jättens handleder — ah!
— — — ”

I glädjen befallde kaptenen att en extra grogg skulle serveras. Han ville vinna sina gastars fulla tillgifvenhet.

När ändtligen glasen fyllts och skrålet i logementet stod på sin höjd, syntes en mörk skugga krypa fram ur ett hörn i rummet. Försiktigt följde den väggen och det djupaste dunklet. Hur den kom uppför trappan visste ingen, ty den låg nära bordet, men troligtvis hade groggen gjort gastarna skumögda.

Emellertid blefvo de mörka molnen i väster svartare och hotfullare, ju längre det led mot aftonen.

Knappast hade solen sjunkit under horisonten, förr än stormen bröt lös på allvar. De fräsande vågorna reste sig till små berg och bröto sig mot Svanens bog med en kraft, som om de ämnat krossa henne. I hvarje minut öfverspolades hon af störtsjöar.

Det gamla bohusskrofvet knakade i alla fogar och slungades hit och dit af de mäktiga brottsjöarne.

Allt efter som natten framskred, tilltog stormen. De få klutar, som ännu hängde från rårna, spändes till sitt yttersta. Stormen tjöt i tacklingen med en kraft, som om alla afgrundens demoner släppts lösa. Mörkret låg tjockt som en säck omkring Svanen, hvars svagt flämtande lanternor bildade de enda ljuspunkterna på denna dystra tafla.

Lyckligtvis var ratten i goda händer. Där stod den gamle bohusgubben Nils Hof, en kärnkarl af

gamla stammen. Med en rorgängares öfvade öga höll han vakt om Svanen.

Farvattnet de seglade genom hade han passerat många, många gånger och var fullkomligt hemmastadd i detsamma. Och Svanen kände han lika bra som sin egen gamla stuga.

Framemot elfvatiden på kvällen bultade plötsligt någon på kajutdörren. Då Oskar Pålson öppnade, stod en barhufvad kvinna utanför.

"Nej, se mor Arne! — Hvad sätter åt er, som kommer hit så sent?"

"Släpp in mej, för Guds skull, jag blåser annars bestämdt i sjön!"

Oskar tog gumman om lifvet och drog in henne i kajutan.

"Guds fred! — O, hvilket väder!"

Några af kvinnorna gingo fram till henne.

"Huru är det fatt, efter ni kommer ensam hit i detta fasans väder?"

"Åh, låt mej sitta ned en stund. Vinden tog nästan bort andedräkten!"

"Är det inte rysligt? Ingen af oss kan sofva ett smul. Tror ni att skutan håller?"

"Inte vet jag. Ingen människa utom rorgängaren finns på däck, och vågorna slå öfver däcket, så att en kan knappast stå på benen."

"Men kära, hvad har tvingat er ut? Är någon död eller sjuk?"

"Ja, de kunde vara både det ena och det andra.

Styrmännen ligga där med brutna armar och ben, och Svenson blöder som en slaktad kalf."

"Gör han de'!" utropade en basröst från ett hörn, och Trullbergs jättegestalt reste sig.

"Är de' fara för lifvet?"

"Ja, nok ser de' ut så."

"Stackars han, han fick nog."

"Men de' värsta är, att ingen kan hjälpa honom heller."

"Vore bara min gumma där, skulle hon få blodet att stanna med ens," ropade Anderson, "Inte sannt, du Britta?"

"Jo," mumlade gumman.

"Ta på er sjalen, Britta," befallde Trullberg allvarligt, så skall jag lotsa er fram till skrubben."

"Men är de' visligt?" inföll Anderson.

"Nog är det visligt att rädda en syndare från döden, att han må bättra sig," svarade Trullberg bestämdt.

Britta Anderson lydde. Fem minuter senare bars hon på jättens väldiga armar bort mot skrubben.

Nog rasade vågorna och spolade öfver däcket, och nog tjöt vinden med fördubblad fart, men lugn gick jätten från Viksjö by sin väg fram och nedsatte om en stund gumman Britta i skrubben.

En halftimma senare voro de åter tillbaka.

"Nå, hur gick det?"

"Skapligt," svarade mor Britta, huttrande af köld.

"Du lyckades?"

"Ja, det gick bra, men han har förlorat vådligt med blod. De stackars styrmännen hade det inte för bra."

"Spjälkade du dem?"

"Javisst."

"Men det var en fasans våg," mumlade Trullberg. "Gud hjälpe oss denna natt!"

"Tack, emellertid," sade gumman Arne, "det var då för snällt af er att ni gick."

"Stanna nu, skall ni få lite kaffe."

"Tack — egentligen kom jag i ett helt annat ärende, men de' kanske Trullberg hörde om i skrubben?"

"Nej."

"Jo, saken är den, att kaptenen ämnar få er alla arresterade i Liverpool. Han skall signalera efter polis. Alla sjögastarne ha lofvat vittna mot er."

En dödstystnad föll öfver folket i kajutan. Det var som om en afgrund plötsligt öppnat sig.

"Hur vet mor det?" frågade Trullberg sakta.

"Min gubbe lyssnade till kaptenens plan."

"Ha hälsingarne svurit honom trohet?"

"Nej, för all del. Tvärtom ha vi stått så emot, att han hotat skjuta oss."

"Stackars folk!"

"Ja, hvad ska vi taga oss till? Svenson har kassan. Vi få vänta tills han blir frisk. Ni må tro att somliga af hälsingarne och västerbottningarne tro på honom ännu, som om han vore en ängel från himmelen."

"Gör Arne det också?"

"Nej, men han är i samma knipa som de andra."

"Nå, hvad råder mor oss till nu?"

"Att ni lämna skeppet så fort ni kunna, innan kaptenen hinner signalera efter polisen."

Trullberg satt tyst en lång stund, tydligen försjunken i djupa tankar. Så reste han sig.

"Ni har rätt, mor Arne. Kom, Bertil, gå vi ut ett slag."

Vid ratten stod fortfarande gamle Hof, med sydvästen djupt nedtryckt i nacken och valkande tobaksbussen mellan tänderna.

"En fasans storm," yttrade Trullberg och hälsade.

"Åh, det blir nu snart bättre, vi ligga mot land nu."

"Ni menar nära land?"

"Ja, en tjugo mil."

"Hvar äro vi?"

"Nära Grimsby. Vi skola kanske se staden på morgonen."

"Är ni ensam här?"

"Ja, så godt som. Kaptenen ligger stupfull i logementet, och matroserna äro inte stort bättre."

"Är ni inte rädd?"

"Rädd? — Hvem tror ni har tid att vara rädd, då man seglar med Bingberg?"

"Ni känner honom?"

"Jo, skam vore det annars."

"Vore det möjligt, tror ni, att landa här på kusten någonstädes?"

"Landa? — — Ni ska ju till Amerika."

"Nej, vi vilja af här. Har inte Bingberg sagt något?"

"Inte till mig, åtminstone."

"Då har han glömt det. Vi önskade att ni signalerade efter en fiskarbåt strax. Om ni påträffar en som vill taga oss i land, så får ni femtio riksdaler för besväret."

Hof ryckte till och fumlade nervöst med ratten, som om han tappat fattningen.

"Nå?"

"Kör för det då."

"Men vi vilja att ni tiger med hela affären, begriper ni?"

"Fullkomligt — tyst som grafven."

"Hur länge tror ni att det kan ta?"

"Kanske en halftimme. Farvattnet vimlar af fiskare nu."

"Nu äro vi färdiga!" utropade Trullberg, då de åter kommo in i kajutan.

"Färdiga med hvad?"

"Att lämna det här spökskeppet."

"Men stormen då?"

"Stormen lägger sig nu. Vi äro bara tjugo mil från England. Jag har bedt gubben vid ratten signalera efter en fiskesmack."

"Men du, Trullberg," hviskade Svenbom matt, "begå vi nu inte en ny dumhet igen?"

"Hvad menar du?"

"Jo, vi kasta oss i händerna på främlingar helt och hållet."

"Ha du inte röstat därför så mycket som någon annan."

"Men jag har tänkt så mycket sedan dess."

"På hvad då?"

"På språket och vår stora oförmåga."

"Vet du inte, att Bertil Ulfson kan tala engelska som en infödd?"

Gubben gjorde en grimas. "Tala engelska," svarade han föraktligt, "inte böra vi anförtro oss åt en så ung ledare."

Bertils kinder flammade till, och hans ögon blixtrade i lampskenet.

"Farbror kan vara lugn," svarade han kyligt. "Jag skall göra mitt allra bästa för vårt folk."

"Du borde allt skämmas, Svenbom!" röt Trullberg till. "En så pass gammal kristen borde inte vara afundsjuk och elak." —

"Ohoj — nu är smacken här!" ropade Hof genom dörren. Alla karlarne rusade ut och äfven Svenbom linkade med, fast han var grufligt medtagen. Han var dock tvungen att lyssna till Bertil Ulfsons af Trullberg beprisade engelska.

"Hvad vill ni?" ropade skepparen på smacken, med händerna för munnen.

"Vi önska komma i land," svarade Ulfson på bruten engelska.

"Hvarifrån komma ni?"

"Från Sverige."

"Hvarthän?"

"Amerika."

"Hur många?"

"Femton stora och tio små."

Det blef tyst en stund ombord på fiskebåten, men så ropade skepparen igen:

"Vill ni att jag skall föra er till något amerikafartyg?"

"Om ni kan."

"Ett pund för de äldre och ett halft pund för barnen."

"Och för frakten?"

"Fritt."

Bertil vände sig mot sina kamrater och tolkade affären. De hade under samtalet lyssnat med vidöppna munnar till den unge mannens underbara konst.

"Säg honom, att vi gå in på affären," hviskade flera af männen.

"Vi äro färdiga — kom och hämta oss," svarade Bertil.

Då han vände sig om, mötte hans öga den förvånade Svenbom.

"Nå, farbror, tror ni att jag kan tala för er nu?"

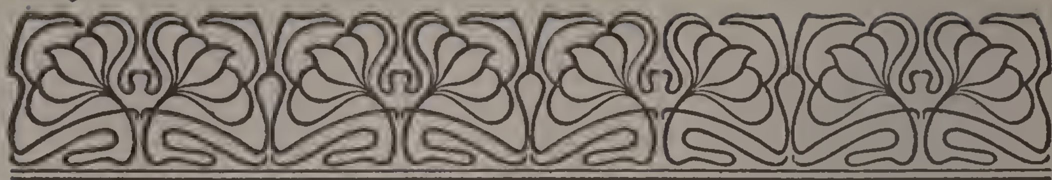
"Jo," hviskade gubben flat.

"Nästa gång ni kommer med edra omogna omdömen, bör ni väga edra ord lite bättre."

"Ursäkta — ursäkta —" stammade gubben, "si de' är så, att ungdomen växer oss gamle öfver hufvudet."

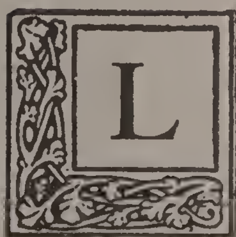
"I er egen inbillning, ja."

XI.

På det amerikanska paketfartyget.

Lyckan står den djärfve bi, säger ordspråket, och nog ligger det bra mycket sanning i de orden.

Men nog har mången djärf människa förgäfves jagat efter lyckan, under det veklingen setat lugnt stilla och öst in henne i högvis.

Mot gästrikarne log hon, besynnerligt nog, sitt blidaste leende. Skepparen, som tog dem ombord, var en hederlig gubbe af det där lugna slaget som tänker först och talar sedan.

Hans hem stod i Yorkshire, Englands rikaste sagoprovins, och gubben bar en god portion af drömlif i de gamla, dunkla ögonen, men af det där slaget man endast finner i England — flegmatiska drömmar, med väl beräknad bakgrund.

Utan vidare prut seglade han med smacken mot Grimsby. Mellan Ulfson och skepparen uppstod redan från början den varmaste vänskap.

Gubben kunde berätta och illustrera, och Ulfson kunde lyssna. På sätt och vis riktigt njöt han på kamraternas bekostnad. Nu om någonsin skördade bildningen sina triumfer öfver okunnigheten och gaf ett vackert prof på det slags kunskap som odlades i Sverige. Men så äro ju också svenskarne världen rundt kända för sin filologiska begåfning. Ett faktum, som kanske har sin rot just däri, att de så snabbt tillegna sig allt utländskt . . .

Medan andra länders folk ännu böjde hufvudena i vördnad för det gamla romarespråket, hade svenskarna afsatt den tusenåriga tyrannen och upphöjt de moderna språken på tronen.

Däraf kom det sig, att till och med uppe i Gefle satt tyskan, engelskan och franskan i högsätet, och i den gamla latinskolan suckades det inte så vidare tungt öfver ombytet heller.

Ingen må därför undra på, om i det unga sinnet fåfängan tog ett fastare grepp än nödvändigt var. Under hela resan hade Bertil fått vandra i skuggan medan andra lyste och regerade. Nu hade bladet vändt sig som i ett andetag, och utan att han sökte makten föll den i händerna på honom som af sig själf. —

Vid soluppgången utbredde sig den engelska kusten framför de förvånade emigranterna. Smacken seglade så att skummet yrde om bogen, och fortare än någon anade länsade hon för förlig vind in i Grimsby hamn.

"Här skall finnas ett skepp, som ämnar afgå ännu i dag," sade skepparen. "Bara vi hinna fram i tid."

"Hur vet ni det?"

"Jag hörde så i förrgår."

"Men om det redan afseglat?"

"Då vänta vi på ett annat." —

Då smacken kom in i hamnen, började skepparen speja åt alla håll. Den lilla segelbåten kryssade mellan fartygen med en finess, som var högeligen intressant.

Hvart den kom, ropade skepparen an de passerande fartygen.

"Till Amerika? — Till Amerika?" — blef en stående morgonfråga, som att börja med möttes med nej, från höger och vänster.

Ändtligen kommo de dock på rätt spår.

"Längre ut på redden!" ropades det från ett fartyg.

"Längre ut mot fyren!"

"Skeppet därborta med den hvita relingen och amerikanska flaggan."

"Nå — det var då ännu kvar!"

Några minuter senare lade smacken bi vid fartyget.

"Hallå! — Hallå! Till Amerika?"

"Ja" — ljöd det från däcket ofvanför. En styrman lutade sig öfver relingen.

"Hvad vill ni?"

"Fara med er!" ropade Bertil.

"Vänta lite!"

Styrmannen försvann ett ögonblick. Bäst det var stodo tvänne män vid relingen. Den äldste af de två var kaptenen.

"Hvad vill ni?" ropade han med djup basröst.

"Till Amerika," svarade åter Bertil på den bästa engelska, han kunde åstadkomma.

"Hvarifrån kommer ni?"

"Från Sverige."

"Hur många?"

"Femton stora och tio barn."

Kaptenen vände sig till styrmannen och yttrade några ord.

"När lämnade ni Sverige?"

"För omkring en vecka sedan."

"Äro ni sjuka?"

"Endast sjösjuka."

"Inga smittosamma sjukdomar?"

"Nej."

"Ha ni lidit skeppsbrott?"

"Nej."

"Ha ni pengar för resan?"

"Ja."

Så vände han sig åter till styrmannen och hviskade något.

"Kom ombord!"

En fallrepstrappa rasslade ned mot vattnet och uppstigandet började. Med tacksamma hjärtan bjödo emigranterna farväl till den gamle fiskaren, som länge och väl vinkade och viftade till afsked. Nog hade han orsak att känna sig belåten, ty fångsten denna morgon blef rikligt betald — och han fick lite på köpet också.

En ny värld visade sig nu för emigranternas ögon. De voro nu ombord på ett paketskepp, hvars hufvudsakliga uppgift var att transportera emigranter från den gamla världen till den nya.

Fartygets namn var Albatrossen och var präktigt i alla afseenden, både hvad byggnad och utrymme beträffade.

"Hur vilja ni resa?" frågade styrmannen, då de väl hunnit ombord — "första, andra eller tredje klass?"

Bertil vände sig till Trullberg. "Hvilken klass ska vi ta?"

"Hur många klasser finns det?"

"Tre."

"Fråga om priset."

"Första klassen tjugufem pund sterling, andra tjugu och tredje fem pund."

"Vi ta tredje." —

Med en steward i spetsen marscherade skaran ned på mellandäck. Här möttes de af en brokig skara människor, alla med samma mål — Amerika.

Somliga kommo från England, andra från Skotland och Irland, Tyskland och Holland. Skaran räknade omkring ett hundra personer, ett ovanligt stort antal emigranter enligt den tidens uppfattning.

De nykomna blefvo anvisade sina hytter, ett slags bås, stora nog för fyra personer. De lågo nära hvarandra, det var då en välsignelse. Madrasser af halm fick folket betala extra för. Men allt var snyggt och rent.

Det var också en ofantlig skillnad mellan förhållandena på Albatrossen och Svanen. Men så hade ej heller någon regelbunden trafik ännu öppnats mellan Sverige och Amerika, som här var fallet.

En timme senare gled fartyget sakta ut på hafvet. Det blef gråt och jämmer bland folket, synnerligen bland engelsmännen och skottarne. De öfriga togo det lugnare, och svenskarne fällde inte en tår. De hade gråtit ut allaredan . . .

Lifvet ombord började sakta antaga sin vanliga enformiga prägel. Så länge kusten ännu var i sikte fanns någon hållpunkt för ögat, men se'n blef det bara himmel och vatten.

Ingenstädes i världen är klasskillnaden så märkbar som på ett amerikafartyg. Mellan den luxuösa första klassens salong och emigrantkojerna är det ungefär lika stor skillnad som mellan palatset och hyddan på landbacken. I den ena är allt lyx, bugningar och fjäsk — i den andra får man nöja sig med smulorna, som man får servera sig själf.

Denna skillnad var kanske inte så märkbar på paketskeppen, ty lyxen var ej så raffinerad på den tiden, men den fanns där ändå.

Första klassens passagerare hade snygga hytter, bekväma kojer, hade sin afstängda promenadplats på akterdäck, fingo färskt kött under hela resan samt fågel, ägg, pudding och färskt bröd.

Andra klassens passagerare hade ej fullt så trefliga hytter, och maten var vanlig borgarkost.

Tredje klassen, eller mellandäcket, var emigranter-

nas egentliga stamhåll. Här egde alla dessa sitt provisoriska hem, hvilkas kassor ej tillåtit dem att ens resa på andra klassen.

Allting var här gemensamt. Däcket tjänade på en gång till salong och matsal. Folket uppdelades i matlag om tio till femton personer i hvardera. På sjömansspråk fingo dessa lag namnet backlag. Svenskarne voro lyckliga nog att få sitt eget lag, utan uppblandning med andra nationaliteter.

Hvarje backlag fick sitt särskilda nummer. Gästrikarne kommo sent och fingo därför nöja sig med sjuan, men så var ju också detta ett heligt tal, och det var ju mot sjuan som Bertil Ulfson sträfvat, fast han ej hann dit.

En backmästare valdes för hvarje lag. Det var hans skyldighet att hvarje afton hos styrmannen hämta de rationer af kött eller fläsk, som kommo på hans lag.

Sedan detta ordentligen numrerats, måste han bära det till kocken för att urvattnas under natten.

Färskt kött och andra läckerheter stodo ej på emigranternas matsedel.

Hvarje morgon måste backmästaren bära in den stora tékitteln, som tillhörde laget.

När tiden för måltiden var inne, hämtade han det kokta köttet, tillsammans med de öfriga rätterna, såsom potatis, surkål, ärtor, bönor, gryn, mjölgröt eller torra plommon, allt efter som dessa serverades. Inte kommo de alla på en gång, det är då säkert.

Smör och bröd utdelades blott en gång i veckan.

Sedan fick laget hushålla därmed efter behag. Knifvar, gafflar, skedar och muggar fick hvar och en själf bestå sig med. Säkert är, att fällknifven spelade en stor roll under måltiderna.

Hvarje backlag hade äfven sin förskärare, som noggrannt utdelade portionerna åt hvar och en.

Bordet, där man åt, bestod af ett slags skrin, placeradt utanför emigranternas kojer.

Det svenska lagets förste backmästare blef naturligtvis Bertil Ulfson. Ingen kunde ju göra sig förstådd så lätt som han. Sedan, då vanan blef halfva naturen, byttes de vid i tur och ordning.

Hvem skulle bli den förste förskäraren, om ej gubben Svenbom? Därmed hade han ju också korats till sällskapets patriark, ty det föll på förskärarens lott att äfven faderligt vaka öfver lagets moral och andliga väl.

Det var med en känsla af verklig triumf som gubben intog högsätet och höll sitt faderliga tal. Trots både Trullbergs och Ulfsons förmenta sträfvan efter äreplatserna, ämnade gubben likväl hålla dem båda stången.

Olyckligtvis tog snart sjösjukan öfverhand och Svenbom måste krypa till kojs och matas som ett barn.

Hvarje morgon sopades det och vädrades på mellandäcket och folket tvingades ur sina kojor ut på däck, somliga af dem endast för att så fort som möjligt återvända till den kära madrassen, sjösjukans enda verkliga motgift.

De långa veckorna förflöto raskare än man väntat. Alla möjliga förströelser användes för att få tiden att gå.

Då vädret var vackert, dansade tyskarne och engelsmännen. Holländarne voro mera flegmatiska. De tyckte mest om att sitta och röka ur sina långa kritpipor och lågmäldt samtala med hvarandra.

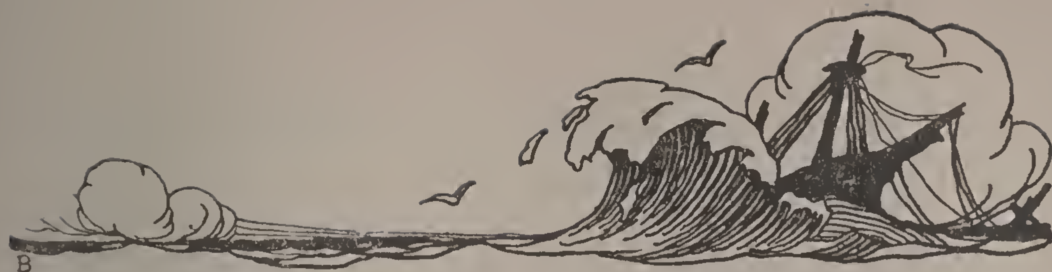
Kortspel, schack och tärning utgjorde de öfriga förströelserna. Var bara hafvet lugnt, liknade lifvet ombord på Albatrossen lifvet i en myrstack.

För de pröfvade svenskarne blef resan en lugn och angenäm omväxling. De skilde sig från den öfriga delen af emigranterna genom sina regelbundna andaktsstunder och sin ofta återkommande psalmsång.

Men så hade de äfven orsak att både sjunga och bedja, tacka och lofva.

Inte hade den tillryggalagda delen af resan lämnat vidare angenäma minnen efter sig, men ett framstod dock tydligt för dem alla: Herren leder de sina — om än ibland på underliga vägar . . .

XII.

En sammanstötning på Atlanten.

För emigranterna erbjöd Atlanten ett lika ovanligt som mäktigt och intagande skådespel. Det var svårt att afgöra, hvilket var vackrare, hafvet vid dagsljus eller nattetid. I båda fallen erbjöd detsamma taflor af oförgätlig skönhet.

Var morgonen klar, bebådades soluppgången af den härligaste morgonrodnad, som begöt österhimmelen med en rikedom af färger. När dessa skimrade som vackrast, uppsteg solen plötsligt som en gyllne skifva ur vågen och höjde sig långsamt och majestätiskt. Det var dagens drottning, som tagit sitt morgonbad, innan hon drog ut för att låta sig beundras af sina undersåtar.

Då hon färdats genom halfva sitt rike och drog sig undan för att hvila, efterlämnade hon i aftonrodnaden en strålglans knappast mindre vacker än hennes

egen. Västerhimmelen flammade i guld och purpur, där hon gått ned, och var hafvet lugnt, återgaf det i sin omätliga spegel det hänförande färgspelet.

Många af emigranterna voro uppe tidigt om morgnarna för att ej gå miste om morgonrodnaden och soluppgången. Blickande mot öster, erinrade de sig att åt det hållet låg deras fädernesland och hembygd, som de för få dagar sedan lämnat, och tankarna gingo trånande till de nära och kära som stannat kvar. Mer än en suck uppsteg vid dylika tillfällen ur deras bröst.

Bland dem, som sällan försummade att bevittna dagsdrottningens ankomst, var Bertil Ulfson. Trots allt hvad han på sista tiden erfarit, satt romantiken hos honom envist kvar. Det torde inte vara svårt att gissa, på hvem därhemma han särskildt tänkte i sådana stunder. Det fanns personer ombord, som vid dylika tillfällen sett morgonsolens strålar bryta sig i ett gnistrande smycke, som han höll i handen. Det var Blendas rubinhjärta. . .

Solnedgången fann alltid hela den lilla svenska emigrantskaran samlad vid relingen. Därborta, där solen sjunkit i väster, låg ju deras längtans land, framtidslandet, där de skulle utan att bli hånade, försmädade och förföljda få dyrka Gud i enlighet med sin religiösa uppfattning och öfvertygelse. Därborta skulle ju kanske ock deras grafvar bäddas, deras egen lefnadssol gå ned . . . Morgon som afton var den stämning som behärskade dem närmast att förlikna vid en sorg i rosenrödt, ett leende genom tårar . . .

Om dagarne fängslades deras intresse af hafvets skiftande utseende. Än kommo vågorna långsamt rullande med breda dalar emellan dem, i hvilka fartyget ett ögonblick sjönk ned, endast för att i det nästa lyftas upp på en vågrygg och af denna föras vidare framåt; än kommo de korta och fräsande med lätt skum på topparna; än låg det nästan blankt, rördt endast af svaga dyningar — de sista spåren af någon tidigare storm. En och annan gång syntes en enslig seglare eller ångare, den senare efterlämnande en lång rökstrimma vid horisonten.

En gång observerades t. o. m. ett isberg men på för långt afstånd för att kunna tydligt iakttagas. Springare och flygfiskar däremot voro dagliga företeelser.

Nattetid var hafvet täckt af ett egendomligt fosforskimmer. Det glimrade och glittrade likt millioner kristaller natten i ända. Än samlades dessa i hela knippen, som lyste likt en samling diamanter; än upplöstes kristallerna i ett lätt, silfverskimrande skum. Stundom lyste det på vågtopparna som om en svärm eldflugor dragit fram öfver desamma; stundom glittrade det som när månestrålar bryta sig i en af en svag bris krusad insjös yta. Än blossade en ensam våg till, lyste några ögonblick och försvann; än kom en hel lysande procession af vågor. Och öfver allt detta hvälfde sig en omätlig himmelskupa med millioner stjärnor nedblickande på de svaga, fattiga människobarnen . . .

Dessa syner voro för emigranterna någonting så

nytt och underbart, att de verkade betagande och efterlämnade outplånliga intryck i deras nu mer än annars mottagliga sinnen. Dessutom, det där att dag som natt se endast himmel och vatten och känna sin egen litenhet och obetydlighet i jämförelse med universum och naturkrafterna gjorde vördnaden hos dem för Guds majestät större och känslan af deras beroende af Honom djupare. Det var en predikan, i jämförelse med hvilken den välmente Svenboms haranger krympte samman till ett menlöst barnpjoller . . .

Men så kom en natt med ogenomtränglig dimma och kallt duggregn. Den omätliga vattenytan låg höljd af töcknet och en beklämmande dödsstillhet rådde öfver allt.

Albatrossen arbetade tungt i vågorna med dålig fart och slappa segel. De liksom uttröttade böljorna kommo långsamma och liknöjda, utan fart och med runda kammar.

Ur Albatrossens inre hördes i nattens stillhet ett doft ljud. Det var liksom om en suck arbetat sig fram. Var det, månne, ett förebud till en kommande olycka . . .

Framme vid förmasten lågo trenne män hopkrupna under en presenning, hvilka vid närmare betraktande befunnos vara trenne af gästrikarne, nämligen Trullberg, Anderson och Ulfson.

Den nattliga dimman hade gjort vistelsen nere på mellandäck otreflig. Det hvilade öfver allt och alla en känsla af obehaglig ovisshet, som verkade i hög grad pinsam.

Trullberg och Anderson samspråkade hviskande, medan Ulfson låg snarkande strax invid, omedveten om tilläfventyrs lurande faror.

"Den som ändock kunde taga lifvet så lätt som informatorn," yttrade Anderson med en suck.

"Han är ju ung ännu och har ingen att tänka på. När vi voro unga, togo vi sakerna lika lätt."

"Åh, han har nog någon, som ligger honom nära om hjärtat."

"Menar du unga mamsellen på Björkebo?"

"Ja."

"Där slog du spiken på hufvudet. Oskar har talat om alltsammans för mig. Flickan blef pin kär i pojken. Gud vet hur det gått, om han fått reda på den saken förr."

"När fick han veta det?"

"Strax innan han reste till Mattiasons."

"Den första gången?"

"Nej, den andra."

"Och likväl reste han ifrån henne?"

"Han blef utkörd, kantänka. Friherren blef pin galen och befallde honom lämna huset."

"Stackars Bertil, han har fått lida han med. Du kanske vet, att far min var en af dem, som satte gamle Ulfson på obestånd."

"Jag har hört hviskas därom."

"Ja, vet du, det har plågat mig mer än jag kunnat omtala. Men farsgubben fick lida för sin obetänksamhet, som du minns. Hade jag bara haft medel,

skulle Bertil Ulfson fått tillbaka hvart enda öre med ränta."

"Det ser nästan ut som om Herren skickat honom till dig. Nu kan du ersätta honom någon gång för den förlust hans fader led."

"Du kan vara förvissad därom. Jag skall med Guds hjälp se till, att han får sitt tillbaka."

"Är det icke underligt, att han så där i en hast skulle följa med oss på resan. Jag har tänkt därpå mera än en gång. Det ser ut som om Herrens hand vore med i det minsta. Hvad skulle vi tagit oss till utan gossen?"

"Så har jag tänkt, också. Herren är nådig och leder sina barn underligt."

"Ja och amen — lofvadt vare hans namn!"

"Men det känns så kusligt denna natt — tycker inte du det?"

"Något. — Det beror på den tjocka dimman."

"Jag låg och drömde förliden natt att vi blefvo påseglade. Usch då, hvad det kändes obehagligt!"

"Hoppas bara, att inte drömmen slår in."

"Och vet du hvem det var som seglade på oss?"

"Nej."

"Jo du — ingen mer eller mindre än Svanen."

"Hu då — det var då för väl, att du bara dröm- — — — "

Han fick ej tid att fullborda meningen. Ett fräsande ljud genomskar luften, som om en jättesåg plötsligt skaft taggarne mot ett stycke järn.

Därpå följde en häftig stöt och ett förfärande brak — se'n blef det alldeles dödstyst några sekunder.

"Där har du min dröm!" ropade Trullberg, i det han kraflade sig fram på däcket.

En fasansfull syn upprullades nu i nattens mörker. Likt sagans mäktiga vidunder hade tvenne fartyg hakat fast i hvarandra med ett förfärande dödsgrepp. Dock syntes Albatrossen hafva öfverhanden, och han reste sin bog stolt och mäktig öfver motståndaren.

Knappast hade braket tystnat, förr än den fuktiga nattluften fylldes af hjärtslitande skrän, blandade med häftiga kommandoord, böner och förbannelser — på svenska.

Albatrossens passagerare, som vid detta lag vaknat upp, sprungo skrikande och oroliga omkring på däcket, undrande hur olyckan skulle sluta. Somliga trodde ett, andra ett annat, och sorlet från hundrade röster gjorde förvirringen ännu större.

Längst uppe vid bogsprötet syntes dunkla skuggor likt väldiga spöken röra sig i dimman. Då och då lyste från några tarfliga lyktor ett flämtande sken, hvilket endast bidrog att göra skuggorna ännu mörkare och hemskare.

Isynnerhet en af dem, en med verkligt jättelika dimensioner, tycktes outtröttlig i sina sträfvanden att rädda. Män, kvinnor och barn lyfte han parvis och i klungor. Inte ett ord kom öfver jättens läppar under arbetet, men så mycket raskare kommo de räddade öfver relingen.

Om några minuter leddes de första bergade ned på Albatrossens däck. Skränet ombord tystnade så småningom och allas ögon sökte de stackars olyckliga.

"Arne — är du här?" ropade en röst ur mängden.

Den tilltalade stannade nästan tillintetgjord och stirrade omkring sig i förfäran.

Mannen rusade fram och föll honom om halsen. Det var Mattiason.

"Är jag vaken — eller — —"

"Du är vaken, Arne. Gud vare lof, att du är räddad!"

"Men Mattiason då — hur i all världen har du kommit hit — är det verkligen du — eller drömmer jag?"

"Nej, du drömmer inte nu. Kom, skola vi skynda ned på mellandäcket, där är det varmt. Sedan kunna vi språkas vid."

Nyheten om Svanens påsegling spred sig likt en löpeld öfver fartyget. Då den nådde gästrikarne, grepos alla af bestörtning.

De hade rusat upp på däck, halfklädda och förfärade, somliga af dem bärande knyten och säckar, andra släpande och bärande på sina kistor. Likt en skock skrämda får stodo de sammanpackade omkring kajuttrappan, väntande det värsta.

Inte kunde de se hvad som försiggick borta vid bogen, ty dimman höljde allt. Inte ens konturerna af det påseglade fartyget kunde urskiljas.

Under dylika förhållanden kan lätt begripas den

oro och ängslan, som fyllde svenskarnes bröst. Hade de inte lidit nog, utan att än en gång kastas ut bland pröfningarnas svallvågor?

Gamle Svenbom hade försökt bedja offentligt för deras räddning, men hans röst lät så gnällig och orden voro så tafatta, att ingen kunde af hans bön finna tröst. Hopplöshetens dofva röst genljöd i allas hjärtan. Men så i en en handvändning förbyttes deras förskräckelse och ängslan i häpnad och förvåning, då de sågo en efter en af sina forna kamrater från Svanen komma ombord på Albatrossen.

Arne, Erson, Skans, Spjut och Trygg, med familjer, nalkades, skygga och rädda, som om de trott sig stiga ombord på ett sjöröfvarefartyg, och efter dem följde hela skaran af hälsingar och västerbottningar.

Ett underbart glädjeskimmer spred sig vid denna syn öfver svenskarnes på Albatrossen anleten, och ur mer än ett öga skimrade tårar fram.

Hvem hade kunnat drömma om ett återseende under dylika omständigheter? Inte hade gästrikarne åtminstone gjort det, och ännu mindre de öfriga.

Det såg verkligen ut, som om alla försök till skilsmässa bröderna emellan voro förgäfves. En osynlig hand ledde tydligen deras öden och länkade ihop omständigheterna på ett sätt, som trotsade alla mänskliga planer.

"Gud vare lof!" hördes från allas läppar, under det att vänliga händer uträcktes till hälsning.

Nere på mellandäck omhuldades de värnlösa på

bästa sätt. Madrasser drogos fram ur kojerna, täcken och filtar breddes öfver de förfrusna och genomvåta. Kvinnorna serverade kaffe och bröd, medan männen gingo omkring, tröstande och uppmuntrande.

Medan dessa händelser utspelades på mellandäck, fortsattes af alla krafter arbetet uppe vid bogen.

Sammanstötningen hade kommit oväntad och häftig och hade nästan splittrat Svanen midt itu. Krängande åt babord, hängde hon fast vid Albatrossens bog, likt ett såradt djur i käftarna på sin mäktige fiende.

Endast i tio minuter varade dödskampen. Då hördes åter det dofva rasslet från linor och tåg, och de båda fartygen löste sig sakta från hvarandra.

Svanen krängde svårt och låg djupt i vågorna. Så gled hon sakta undan och försvann i dimman. Några minuter senare förnams ett doft sus, åtföljdt af ett bubblande ljud. Sedan blef allt tyst. Den gamla förhäxade bohusskutan hade sjunkit i djupet med sin dyrbara kopparlast. —

Den nästa allvarliga frågan var nu: huru mycket hade Albatrossen lidit af sammanstötningen?

En hastig undersökning företogs och utföll tillfredsställande. Fartyget var nästan oskadadt. Endast några få plankor framme i bogen hade krossats och en del målarfärg blifvit afskafd.

En känsla af obeskriflig lättnad intog befäl och besättning vid underrättelsen att fartyget var i det närmaste oskadadt och denna känsla minskades sannerligen ej i styrka då den nådde passagerarne.

Lugnet ombord återställdes så småningom, folket uppsökte sina kojer, glada och tacksamma, och lifvet återtog sin vanliga prägel.

Det offer, som påseglingen kräft, inskränkte sig dock ej bara till skuta och last; äfven största delen af emigranternas egendom hade följt med ned i djupet. Endast några få kistor hade räddats.

Och likväl betydde detta jämförelsevis mindre emot de lif, som den hemska katastrofen kräft.

Inte en enda af Svanens befäl hade räddats och af besättningen endast hälften. Fem af de vuxna emigranterna och sex barn hade likaledes drunknat.

En af drängarne, Jonas Ollgren, hade blifvit vansinnig. Berättelserna därom voro hemska och fantastiska.

Då kapten Bingberg ändtligen vaknat ur ruset och funnit gästrikarne gångna, hade han svurit och bannat förskräckligt. Lyckligtvis fann han inga vapen i kajutan, annars vet ingen hvad han tagit sig för. Svullnaden och smärtan i nacken gjorde honom vild och han for omkring som en besatt, men huru han frågade och väsnades, lyckades han ej utleta hvart de flyende tagit vägen.

Efter åtskilliga fåfänga försök att återfinna dem, hade han slutligen nödgats fortsätta färden.

Så blåste åter upp en rasande storm, som varade i flera dagar. Svanen kämpade tungt i vågorna, och emigranterna ledo oerhördt.

Redan på andra dagen dog förste styrmannen och

begrofs i vågorna. Tredje dagen hittades Svenson död . Ett knifstyng hade ändat hans lif.

Skinnväskan med den gemensamma kassan, som han alltid burit om halsen, var försvunnen.

Nu som först öppnades folkets ögon för den gränslösa olyckan. Utan medel och utan ledare — ensamma på det stormande hafvet och gående till mötes en mörk, oviss framtid, voro de nära att falla i förtviflan.

Tredje dagen blef Ollgren vansinnig. Likt en demon rusade han omkring på däcket, med fradgan om munnen och ögonen blodsprängda. I ena handen höll han en lång knif och i den andra sin mössa, som han gång på gång genomborrade.

Emigranter och besättning flydde i panisk förskräckelse, och kaptenen låste in sig i kajutan.

Men så försvann galningen plötsligen, utan att någon visste hvart han tog vägen.

Först vid påseglingen kom han åter fram, blek som döden och oerhördt afmagrad.

Det hviskades om att han setts rusa in i befälskajutan. Ingen visste hvad som där hände — men man anade. Och ingen visste riktigt när han räddades.

Nu satt dock Ollgren lugn och stilla i ett hörn, stirrande på däcket, som om han ej begripit ett dugg af hvad som sades. —

De hemska berättelserna åhördes med spändt intresse, och gång på gång afbrötos berättarne af utrop och doft mummel.

"Guds dom! — Guds dom!" —

Ja nog hade en förfärande gudsdom drabbat falskhetens och orättfärdighetens utöfvare och försvarare. Kanske drabbade den tyngre till och med än de hade förtjänt.

Men hvarför de oskyldiga emigranterna, som ej velat någon något illa, skulle få lida så bittert, var ej lätt att förstå. —

"Mina vägar äro ej edra vägar, säger Herren" — läste Svenbom högtidligt och undergifvet i den gamla, kära boken.

Folket lyssnade med djup andakt. De kände alla, att trots de bästa beräkningar, hade deras vägar gått mot djupet — och likväl hade de bedit och sjungit.

Hvar låge nu Herrens vägar, och hvilka dörrar skulle han sedan öppna? — Ah — hade han inte redan nu lyft dem ur djupet mot höjden? — Hade han ej än en gång förenat den splittrade brödraringen? — Hur bitter än pröfningen varit, hade de likväl fått öfverlefva den, i det närmaste oskadda.

Hvad framtiden bar i sitt sköte, visste endast den Allsmäktige. Kanske skulle den bli ljusare än de vågade ana.

Ett var dock säkert och det var, att de behöfde hålla bättre i hop än förr, bättre förstå hvarandra — och låta Herrens vilja ske.

XIII.

Jonas Ollgrens blodiga hämnd.

venbom hade knappast hunnit sluta sin betraktelse, innan Jonas Ollgren hoppade upp från sin plats i hörnet och rusade med en lång knif i handen mot gubben. Svenbom ryggade häftigt tillbaka och blef dödligt blek. Flera af karlarne rusade till hans bistånd. Skulle nu den stackars olycklige också mörda någon af emigranterna, då blefve den sista villan värre än den första! —

Men Ollgren vinkade med handen att de skulle hålla sig lugna och räckte högtidligt knifven till Svenbom.

"Tag mot den här offerknifven, den har uträttat sitt verk. Ollgren är inte galen längre," yttrade han med tårfyllda ögon.

Svenbom vågade dock ej taga emot knifven utan drog sig längre och längre tillbaka. — Ollgrens ögon lyste hemskt genom tårarne.

"Finns här ingen, som vill taga detta förbannelsens vapen från mig och lyfta bördan från mitt samvete?" klagade nu Ollgren, bedröfvad.

"Låt mig få den," sade Bertil Ulfson och närmade sig dåren.

Ollgren betraktade honom forskande men skakade på hufvudet.

"Du är från Gästrikland, det duger inte."

"Men så är också Svenbom."

"Är han det?"

"Hvarför då inte välja någon från Hälsingland?"

"Jo, det är just det jag vill. Hälsingarne hafva lidit orättvist; de skola ha sin upprättelse."

Arne steg fram.

"Gif knifven åt mig, du Olle, vi känna ju hvarandra."

Ollgren betraktade honom med forskande blickar. Det såg verkligen ut, som om han varit drucken, men alla visste ju att mannen blifvit vansinnig af sorg.

"Du, Arne, skall ha honom," sade han doft, och närmade sig bonden. "Denna offerknif har skaffat hälsingarne och västerbottningarne rättvisa. Hör du det?"

"Ja."

"Den har setat i hjärtat på den där förrädiske Svenson, den svartaste syndare, som någonsin trampat ett skeppsdäck. Hör du det?"

"Ja," svarade Arne med en skälfning i rösten, medan ett doft mummel hördes bland de församlade. Allas ögon hängde vid den vansinnige, som helt lugnt

blottade sina hemska dåd som om de varit berömvärda hjältedater.

"Den har också suttit i hjärtat på den största svärjare och ärkebof, som någonsin kommenderat ett skepp. — Känner du Bingberg?"

"Ja."

"Vet du, att hans hjärteblod rann varmt innan Svanen sjönk?"

"Nej."

"Men så var det — jag säger det. Gud befallde mig att mörda honom. Han blef så blek, så blek — men det hjälpte inte. Försoningens offer skulle dö på förbannelsens altare — —"

Ollgrens ögon glimmade hemskt. Flera af kvinnorna uppgåfvo skärande rop af fasa, då han beskref sin hemska handling. Några af männen rusade upp och stodo färdiga att gripa Ollgren, om han skulle visa tecken till att vilja föröfva nya våldsamheter.

"Lugna er, vänner," fortsatte Ollgren med mildare röst. "Det var af kärlek till er, som jag gjorde detta. Gud befallde mig att förrätta det stora försoningsoffret. Hälsingland och Västerbotten hafva blifvit hämnade."

Så lämnade han knifven i Arnes hand.

Denne tog det farliga vapnet och gömde det med darrande händer innanför rocken. Hade han stått nära relingen, skulle han strax hafva sänkt knifven i hafvets djup.

"Men min hämnd är ännu ej fullbordad," fortsatte

Ollgren doft och började trefva med händerna innanför rocken.

Hade han möjligen ännu en knif gömd i barmen? Ämnade han kanske utkräfva hämnd på någon af sällskapet?

På Ollgrens läppar syntes ett bredt leende, då han läste oron i folkets ögon. "Denna gång är hämnden ljuf," sade han och drog fram en större skinnväska. "Här gömmas våra besparingar, orsakerna till vår ängslan. En dåres mod har lyckats återskaffa hvad tjugu starka karlar inte vågade. Ni var för fega, därför fick ni lida."

Ett utrop af förvåning och häpnad steg ur allas bröst. Nästan hvarenda karl i skaran reste sig och stirrade på skinnväskan, så att ögonen kunnat krypa ur sina hålor.

"Ja, nu kan ni stirra," hånade Ollgren, "nu bligar ni på pengaväskan, som om ni såge ett under. Men medan Svenson lefde, då böjde ni er undergifvet för hans godtycke och tyranni. Skam åt er! Tusenfaldt skam! Så skulle aldrig svenske män handla!"

Med en åtbörd af förakt slungade han väskan i famnen på Arne. "Dela nu rofvet, som ni delat förbannelsen!" — Så gick han bort i ett hörn och satte sig.

Denna handling och de rysansvärda orden verkade beklämmande på de församlade. Tystnaden lade sig tung öfver hvarje bröst och tillsnörde allas strupar.

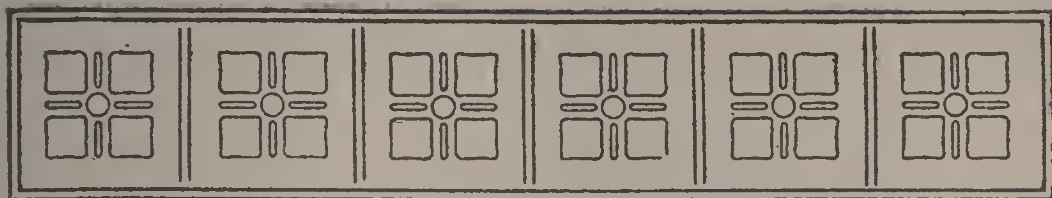
Dårens bitande ord hade borrat sig likt svärdspetsar in i deras hjärtan, och styngen kändes djupt.

Men inte en röst höjde sig, hvarken till klander eller beröm. Det fanns nog ej en enda af dessa bottenärliga män, som ej i hjärtat både beklagade och fördömde dårens handlingssätt — och likväl förseglade dessa blodspenningar allas läppar. Ja — när har ej guldet förmått kväfva äfven de bästa och heligaste känslor — söfva äfven de vaknaste samveten?

Från denna natt blef emellertid Ollgren normal, äfven om han aldrig blef riktigt densamme som förr. Folket lämnade honom i fred, och han fick oftast gå för sig själf.

Hvar han visade sig flyttade sig emigranterna med en rysning ur vägen — inte därför att de precis hatade honom, men det låg något mystiskt, ja hemskt i hans väsende, som de inte kunde förlika sig med.

XIV.

Det förlofvade landet.

En solvarm augustimorgon gled Albatrossen sakta in i New Yorks hamn. Emigranterna hade vakat större delen af natten och i väntansfull undran betraktat det storslagna panoramat omkring dem.

Underligt tedde sig de långa raderna af glimmande ljus från den aflägsna stranden. Tidigt på natten hade de tett sig likt blänkande ormar, hvilka ringlade sig på vattnet.

Småningom delade sig dock ljusknippena i tusende små prickar, glittrande likt stjärnor, hvilka fallit ned från det dunkla blå och fastnitats vid horisonten.

Natten hade varit stilla och vacker med strålande stjärnhimmel och ljumma, balsamiska vindar. Det var som om det oroliga hafvet velat bjuda sitt innerligaste farväl åt de trötte seglarne och tillönska dem ett varmt lycka till i det främmande landet i väster.

Hela natten hade besättningen skurat och fejat Albatrossens däck och relingar. Själfva sjöfolkets ifver gaf vid handen att äfven de gladde sig öfver den väntade landstigningen.

När ändtligen solen rann upp och jagade skuggorna bakom horisonten, utbredde sig Förenta Staternas jord, skrudad i sin yppiga sommarprakt, för de ifrigt spejande invandrarnes blickar.

Solbelyst och leende öppnade den väldiga viken utanför New York sin vida famn. Tusende master reste sig likt en upptorkad skog mot skyn, medan otaliga småbåtar kilade kors och tvärs öfver den glittrande vattenytan.

Småningom tog staden tydligare form. Husen kunde nu urskiljas och äfven människorna på gatorna.

Det blef allt trängre och trängre ju längre man kom in i hamnen. Flockar af småbåtar kretsade likt näsvisa myggor omkring Albatrossen, men höllo sig dock på respektfullt afstånd.

En af de större närmade sig dock fartyget och lade till vid dess sida. Trenne män kilade uppför fallrepstrappan. Det var en läkare och tvenne tullbetjänter.

En stunds nervös brådska och oro följde. Läkaren undersökte, frågade och såg på tungan. Tullbetjänterna sågo igenom kistorna.

Ändtligen var allt klart, och fartyget tilläts landa vid kajen. Knappast hade fartyget lagt till, förrän fördäcket öfversvämmades af emigrantrunnare i mängd.

Det blef ett farligt oväsen. Somliga gestikulerade och pekade, andra sleto i knyten, kläder och kistor, som om de ämnat slita dem i stycken.

Dessa mänskliga parasiter voro utsända endast för att lura de stackars emigranterna. En gång i deras klor och undergången var gifven.

Men plötsligt rusar en svartklädd herre in på däcket. Han växlar några ord med förste styrmannen, föser sedan undan runnarne och stannar framför de förbluffade svenskarne.

"Mitt namn är Helin," yttrade han fryntligt och på klingande svenska. "Jag har kommit för att hälsa er välkomna till Amerika och för att om möjligt bispringa er med hjälp."

Ingen af de häpna emigranterna kom sig för att säga ett ord. Att så där hälsas på det kära modersmålet, och detta tusentals mil från hemlandets kust, var nog förvånande i högsta grad.

"Ni behöfva ej frukta mig," fortsatte mannen vänligt, "jag är emigrantpastor här i New York och vill allas ert bästa. Hur länge ha ni varit på resa?"

Svenbom steg fram och tog af sig mössan. "Vi ha seglat i nära tre månader."

"Är ni ledare?"

"Vi ha inte precis någon ledare, men jag har ledt andaktsstunderna."

"Hade ni en angenäm resa?"

"Nej då, Gud hjälpe oss, vi hade nog den svåraste resa man kan tänka sig."

"Hur så?"

"Åh, vi råkade ut för otur och blefvo öfverseglade."

"Stackars folk, det var ledsamt. — Äro ni Guds barn?"

"Jo, vi vilja nog höra Herren till, det är då säkert."

"Kanske ni äro Erik Jansare?"

"Nej. Vi ha visserligen hört om Erik Jansson, men Jansare äro vi visst inte."

"Om ni nu vilja följa med mig, så ska ni få härberge och hjälp. Ni ämna er naturligtvis mot väster?"

"Ja."

"Då skall jag hjälpa er. Ni kunna lita på mig som på en broder."

"Gud välsigne pastorn, det var då för väl att ni kom."

"Låtom oss nu först tacka Herren för resan och för hans nådefulla närvaro i både ljus och mörker."

Pastor Helin tog af sig slokhatten, knäppte samman händerna och började bedja. Hans stämma var stark, och han gymnastiserade väldeliga med kroppen under bönen.

Likt flammor af eld sprakade orden fram öfver läpparne. De kommo himlastormande, förkrossande. men också tröstande och värmande. Då han slutat, syntes tårar i mångas ögon.

Femton minuter senare stego svenskarne i land. Ledda af emigrantpastorn, gingo de trygga genom leden af skrikande runnare. Han vakade öfver alla och sprang omkring med nästan otrolig liflighet. Men

så behöfdes också lite mera än vanlig raskhet att hålla parasiterna på afstånd och skydda de halft förskrämda nykomlingarne för deras påflugenhet.

Det var en kostlig syn att se invandrareskaran lunka fram längs kajen. Först gick emigrantpastorn, med den knekande Svenbom vid sin sida. Sedan följde bondgubbar i vadmalsrockar och becksömsstöflar, kvinnor, invirade i sjalar, somliga i tvenne sådana, och detta i en temperatur af nittio grader Fahrenheit.

Strax efter kommo drängar i bara skjortärmarne, och pigor i hemmaväfda klänningar. En icke mindre intressant grupp utgjorde barnen.

Kistorna och knytena forslades efter på kärror, hvilkas körare sparade hvarken på löjen eller glåpord.

Begapade af massor af nyfikna, styrde invandrarne färden till immigranthärberget, beläget nära hamnen. Det kändes obeskrifligt tröstande att midt i denna förfärliga röra ändock hafva en pålitlig ledare samt ett lämpligt härberge som mål.

Nu voro de framme. Härberget var hvarken storslaget eller rymligt, men likväl på sitt vis inbjudande. Kvinnorna och barnen inlogerades i ett större rum, gemensamt för alla, under det männen anvisades ett annat. Några privatrum funnos icke.

Rader af sängar stodo i hvarje rum och mellan dessa fick folket nedsätta sina tillhörigheter. Det blef snart trångt om utrymmet och pastor Helin sökte förgäfves få ordning och reda i virrvarret.

Klockan tolf serverades middag. Den var enkel men välsmakande. Bröd och kall skinka, rökt lax och smör, tillsammans med té, utgjorde ungefär hela anrättningen.

Emigranterna upplystes om, att i Amerika äta människorna mindre än i Europa. Klimatet var helt annorlunda. Att äta fläsk ansåg pastor Helin föröfrigt vara lika farligt som att förtära starka drycker. De förvånade gummorna bligade häpna på den allvarlige emigrantpastorn. Fläsket spelade ju en mycket viktig roll i deras matordning där hemma. Var nu detta födoämne farligt, så kunde de ju ingen dag känna sig säkra.

Efter måltiden inbjödos emigranterna till gudstjänst. Den lilla bönesalen i immigranthärberget blef i ett ögonblick alldeles fullpackad och trängseln blef stor. Detta i förening med den tryckande augustivärmen gjorde, att folket började svettas duktigt. Flera af de äldre höllo nästan på att svimma och måste gå ut i korridoren.

Några lifliga sånger inledde gudstjänsten. De sjöngos med hastig takt, som kom bönderna att kippa efter andan redan i midten af första versen. De hade ju varit vana vid sina släpande, högtidliga psalmer därhemma, och ombytet kom därför lite väl brådstörtadt.

Men pastor Helin gaf dem ingen ro. Med händer och fötter klappade och stampade han takten. Armarne foro omkring med en häftighet som kom flu-

gorna att slå till reträtt och flyga undan i förskräckelse.

På sången följde en eldig predikan, hvars make folket aldrig hört i hela sitt lif. Himmel och helvete målades i de bjärtaste färger. Isynnerhet det sistnämnda beskrefs med som det tycktes stor lokalkännedom.

Gång på gång ryste skaran till då han utmålade helvetets fasor, och mer än en af gubbarne slog ned ögonen och började stirra på golfvet, som om de sett afgrunden öppnas framför dem. Slutklämmen utgjordes af en förfärande målning af den lutherska kyrkan under bilden af den babyloniska skökan. Här dröjde han ovanligt länge och sparade inte på kraftorden och förkastelsedomarna.

Efter predikans slut tog pastorn Svenbom med sig hem. Han önskade närmare lära känna denne ädle man, försäkrade han. Svenbom kände sig naturligtvis mycket glad, ja nästan stolt, öfver förtroendet. Särskildt det, att han nämndes som skarans ledare kittlade fåfängan inte så litet.

Det hade allt ibland under resan varit både si och så med Svenboms ledareskap. Unge Ulfsons begåfning samt hans färdighet i engelska språket hade tillförsäkrat honom ett framskjutet rum. Äfven under andaktsstunderna hade hans ord skaffat honom vänner. Men Svenbom var ju äldre, och därför fick han nöja sig med att hålla sig i skuggan.

Pastor Helin hade totalt ignorerat Ulfson. Med en underlig kyla hade han undvikit både närmande

och samtal och höll sig i stället till Svenbom uteslutande.

De båda männen slogo sig ned i pastorns studierum och började samspråka.

"Ni hafva förmodligen redan utvalt det land, där er koloni skall grundas?" frågade pastor Helin och betraktade Svenbom forskande.

"Nej, hur kunde vi det, vi äro ju alldeles obekanta med förhållandena här."

"Det var bra, då kan jag stå er till tjänst. Men nu en fråga: hur har ni tänkt er framtiden?"

"Hur menar pastorn?"

"Jag menar med afseende på kyrka och samfund."

"Det ha vi icke tänkt mycket på. Vi ha haft nog af sorger utan att tänka på framtiden."

"Men ni måste tänka på den nu."

"Ja, då blir det väl så, att vi bilda en liten församling någonstädes och dyrka vår Herre på det sätt vi önska."

"Men ni måste organiskt förena er med något samfund."

"Jag tänkte, att här var allting fritt, så en kunde göra ungefär som en önskade."

"Frihet finns nog och för Guds barn en härlig sådan, men ni behöfva predikan och sakramenternas förvaltning."

"Jag skall tjäna vännerna så länge jag kan och sedan tar nog unge Ulfson vid. Honom ämna de göra till präst."

"Den där linhårige gymnasisten?"

"Ja."

"Prat! — Hvarken ni eller han kunna reda er. Ni kanske kan det, men att sätta prästgriller i en sådan där pojkvaskers hjärna det är dumt."

"Men folket håller af honom. Han är också en bra pojke, fastän kanske lite dryg af sig."

"Huru många hålla af honom?"

"Alla gästrikarne, åtminstone."

"Hur många äro de?"

"En tjugufem stycken."

"Inte mera — det var inte stor popularitet."

"Men den kan växa med tiden."

"Inte med det sinne han har. Jag såg honom och ett par andra stå och flina åt min predikan. Han var för god att ens sjunga med. Sådana halfherrar måste kväsas och inte uppmuntras."

"Han förstod inte bättre, pastorn får ursäkta honom."

"Jag skall lära honom en läxa. — Men nu till ämnet. Ni kan aldrig reda er som fristående församling. Ni måste sluta er till något samfund. Vi ha ingen statskyrka här, Gud vare lof, men vi ha en kyrka som vill vårda sig om Herrens utkorade. Denna kyrka representerar jag."

"Herren vare prisad, att den vill vårda sig om Guds barn!"

"Det vill hon. — Nu har jag ett förslag. Det finns en plats ute i Västern, där min broder verkar. Där ha de ypperligt land och en god församling. Ni kan få landet billigt. Predikant och kyrka finns, så

att den saken kostar ej något. Hvad tror ni om att resa dit?"

Svenbom hade under samtalet borrat ögonen i prästen och satt nu med vidöppen mun och lyssnade.

"Är det verkligen sannt?"

"Inte menar ni väl att jag ljuger?"

"Nej, nej, hvem skulle tro något sådant, men underbart låter det."

"Och likväl den klaraste sanning."

"Då vill jag bara säga, att för min del önskade jag ingenting hellre än att flytta dit."

"Än de andra då?"

"De skola önska detsamma, bara de få reda på ställningen."

"Tror ni verkligen det?"

"Fullkomligt."

"Godt — om ni vill — —" han lutade sig lätt intill Svenbom och hviskade honom i örat — "om ni vill hjälpa mig att förmå edra landsmän att flytta dit, så får ni en fyrtioacres farm fritt och för intet."

Svenbom hoppade upp från stolen i häpnad och stirrade på prästen som om han hvarken kunnat tro sina ögon eller öron, men denne nickade beslutsamt.

"Det lofvar jag er af fullaste hjärta!" utbrast gubben, öfverlycklig.

XV.

"Emigranternas vän" genomskådad.

Nästa morgon kom pastor Helin tidigt till Bertil Ulfsons rum. Han fann ynglingen på knä framför en stol. Omkring honom lågo trenne andra män, också de på knä. Prästen stannade ett ögonblick vid dörren. Synen gladde honom.

"Det var skönt att se er på knä," ropade han mot Bertil, då denne reste sig.

"Så bruka vi alltid börja vår dag," svarade Bertil litet blygt.

"Gud välsigne er därför. Väl bedit är hälften arbetadt."

"Ja, nog är det skönt att i lifvets kamp hafva tillgång till nådens tron."

"Ni har rätt, bönen styrker oss. Men kom nu med mig ett ögonblick så få vi talas vid."

Då de kommit afsides, lade Helin sin hand på

Bertils skuldra. "Låt oss bli bröder, så förstå vi hvarandra bättre."

Bertil bugade sig artigt flera gånger. Äran syntes honom nästan litet för stor.

"Ni ämnar bli präst för de här kolonisterna, hör jag."

"Det har nog hviskats så, men ännu är det nog långt aflägset."

"Kanske ni misstar er. Hvem vet, om det ej är närmare än ni anar."

"Inte så länge Svenbom lefver. Han har en viss företrädesrätt, och den skall han också få behålla."

"Åh, den där gamle gubben — inte duger han till präst. Det enda han möjligen kunde duga till vore något slags kateket eller kolportör."

"Men han besitter större talanger än någon tror. Jag har hört honom predika ofta, och med glädje."

"Predikosjuka gubbar ha vi nog af i alla församlingar, men därför är det ej sagdt att de duga till präster. — Men nu nog om den saken. — Ni har ju studerat?"

"Ja."

"Hur länge?"

"Till och med sjunde nedre."

"Det vill säga ni hade ett halft år kvar till studentexamen, inte sannt?"

"Jo."

"Ni är då en riktig huggare i lärdom."

"Långt ifrån; åtminstone inte enligt svenska förhållanden."

"Svenskarne äro kända för sin grundlighet. Här är det annorlunda. Man lägger hufvudsakligen an på det praktiska lifvet."

"Men praktik utan teori går nog inte i längden."

"Åh, kanske längre än teori utan praktik."

"Men besitter man grunderna, går det bättre i praktiken."

"Ni har rätt. Och dessa grunder besitter ni. Svenbom har redan talat om för mig, hur begåfvad ni är. Nu har jag ett anbud, som kanske kunde locka. Om ni studerar i sex månader till, så kan ni bli präst här i Amerika."

Bertil ryggade tillbaka och betraktade prästen med stora ögon.

"Se inte på mig så där häpet. Ni må komma ihåg, att vi äro bra mycket före Sverige i många stycken. Sedan har ni också en grundlig kunskap i sekulära ämnen."

"Betyda då dessa sex månader studier vid akademien?"

"Nej, vid vårt seminarium."

"Gäller den där prästexamen äfven inom svenska kyrkan."

"Hvem tror ni bryr sig om svenska kyrkan härute. Ni borde tacka Gud, att den där kyrkan inte finns i Amerika."

Bertils ögon mörknade och han såg frågande på prästen.

"Ni förstår inte dessa saker än; men med tiden blir det bättre. Här finns ingen statskyrka. Den

som jag tillhör liknar i mycket den svenska kyrkan, men vi ha inga ogudaktiga medlemmar och inga ogudaktiga präster heller."

"Men er kyrka är dock en annan än vår egen. Kunde vi då inte som svenskar bygga upp ett samfund likt kyrkan därhemma."

"Jo, för all del. Om ni vill gå ut i vildmarken och samla ihop alla busar ni får tag i, så går det. Men ingen luthersk kyrka kan trifvas här i Amerika, därom kan ni vara förvissad.

Bertils ögon sköto blixtar. De bittra orden hade sårat honom ända in i själen och han utbrast: "Dömen icke, säger Herren, så varden I icke dömde." — Ni har sålt er åt en annan kyrka — ni är en köpt agent — nu vill ni på alla sätt förmå oss att sluta oss till er, och därför smutskastar ni edra fäders kyrka. — Min herre — detta är minst sagdt skamligt!" — — —

Han vände sig häftigt om, blossande röd i ansiktet.

"Jag tål inga oförskämdheter af svenska halfherrar — packa er i väg härifrån på ögonblicket!" skrek pastor Helin, darrande af vrede.

Då Ulfson kom in i sitt rum, rusade de trenne kamraterna emot honom.

"Vi hörde ert svar — det var bra sagdt. Ni är svensk till lif och själ," ropade de samfälldt.

"Men det svaret blir nog min ofärd."

"Var inte ledsen, vi stå på er sida."

"Tack för den trösten. Gud skall nog leda sin sak igenom." —

Dörren flög upp och Svenbom trädde in. "Kom, käre vänner, till vårt rådplägningsmöte," bad han vänligt. "Jag har kallat folket tillsammans i bönesalen. Vi mötas strax." —

Bönesalen fylldes snart af emigranterna. Pastor Helin och Svenbom sutto på estraden.

Innan förhandlingarne började uppsände Svenbom en innerlig bön till Gud. Han önskade att Herren måtte gifva dessa bröder visdom när de valde en koloni. Isynnerhet bad han om nåd att ingen splittring måtte inträda utan att alla måtte säga: "Ske din vilje!"

Sedan började han redogöra för kolonisationsfrågan och talade varmt för pastor Helins förslag.

Denne stod också upp och lade in några ord. "Saken," sade han, "var så viktig, att ringa tid behöfde spillas därpå. Om folket utan kostnad finge en kyrka och präst, så vore ju detta värdefullt. Finge de sedan land på goda villkor, så vore ju äfven detta af betydelse. De behöfde då inte utkastas bland indianer eller vilda djur. Att bo i ett redan ordnadt samhälle hade sitt stora värde. Där voro alla Guds barn och där kunde emigranterna känna sig hemma." —

Då pastorn slutat, reste sig Svenbom. "Vi kunna ju utan vidare omsvep taga en omröstning på det här," sade han med ett leende. "Saken är så klar, att den knappast behöfver diskuteras."

"Vänta ett ögonblick!" hördes en röst nere i salen. Det var Ulfson som steg upp.

"Sitt ned — sitt ned, min unge vän!" uppmanade Svenbom.

"Nej, farbror, jag vill först säga ett ord."

"Vi ha inte tid för något pojkprat," snäste pastor Helin till.

"Låt oss då ta oss tid!" dånade Trullbergs röst nere vid dörren.

"Bråka nu inte, vänner, vi ha ju haft sorger nog under resan. Kunde vi nu inte ena oss om en så enkel sak som denna," medlade Svenbom.

"Den är inte så enkel som den ser ut," fortsatte Ulfson.

"Tig, tig! — När man inte än är torr bakom öronen, bör man hålla munnen!" skrek Helin och blossade till.

Då reste sig jätten Trullberg.

"Hvad i all världen är det här för slags handel? Ha inte fria män rättighet att tala? Det är en skam för oss som fria svenskar om vi låta en öfverlöpare diktera för oss, hvad vi skola göra!"

Därmed satte han sig. Nu blef det också lugnt. Emigranterna kände Trullberg för väl, och pastor Helin bet sig i läppen och teg.

"Nu vill jag då säga ett ord, som kanske väger något," fortsatte Ulfson. "Den där kolonien med sin kyrka tillhör ett amerikanskt samfund, som är helt olikt vår svenska kyrka. Flyttar ni nu dit, så säljer ni er frihet helt och hållet. Ni bli slafvar under andras ok och får se främmande herrar hålla i tömmarna."

"Att Svenbom lånat sig till den här slafhandeln är hardt när obegripligt. Men han får nog någon ersättning därför — —"

"Tig! Tig!" — ropade Svenbom röd som en pion i ansiktet.

"När jag talat ut skall jag tiga. — Nu vill jag för egen del inte gå med till den där kolonien — —"

"Vi vill inte heller ha er med!" ropade pastor Helin."

"Jo, det ville ni i morse. Ni erbjöd mig då att bli präst inom sex månader. — Jag är född och fostrad svensk, och svensk vill jag förblifva. Mina fäders kyrka skall planteras här i Amerika, äfven om jag inte finge mera än tre med mig. —Bröder, låt ej blott Herren leda våra hjärtan, utan låt också kärleken till vårt fria, kraftiga folk och vårt dyrbara andliga fädernearf utgöra en ledtråd. Nu har jag talat nog och lämnar er. — Farväl!" — —

"Vi följa med er — vi följa med er!" ropades det från alla hörn i salen.

Pastor Helin reste sig och började fäkta med armarne alldeles förtvifladt.

"Ni gå åt helvete — ni bli föda för de vilda djuren!— Ve er, när indianerna komma; då skola ni bittert ångra er!" — —

Men de lyssnade ej. Inom några minuter hade ett femtiotal af utvandrarne lämnat salen. De andra sutto kvar, som om de setat på nålar.

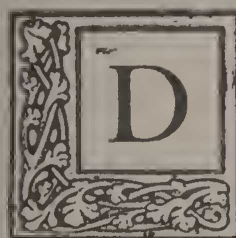
"Stanna, stanna!" — ropade pastorn — "jag skall skaffa hvarenda en af er goda frifarmar. De andra kunna gärna draga åt fördömelsen!"

XVI.

Första söndagen på prärien.

Det var söndagsmorgon. Solen strålade klart från högblå himmel. En doftande svalka rådde i naturen. Vind och sol hade denna morgon kommit öfverens om att hålla sabbat, det märktes tydligen.

Knappast en vindfläkt rörde gräset på de vida slätterna, och solstrålarne öfvergöto det hela med sitt guld. Det var himmel och jord som nu möttes i andaktsfull tillbedjan.

Ljusmättad och tyst låg den ofantliga prärien under ett omätligt hvalf af blånande eter. Det långa, sträfva präriegräset bugade sig djupt mot marken. På hvarje strå dallrade en daggdroppe, i hvars silfver himmelen återspeglade sin glans.

Här och där stodo klungor af höga solrosor, präriens älskliga kungabarn och dess enda nämnvärda

prydnad. Blommorna voro nu mattgula och glanslösa. Sommaren höll på att bjuda farväl, och solrosorna började luta mot sin graf.

Men lika troget som alltid höllo de sin solvakt, med böjda hufvuden följande dagens glänsande drottning i hennes lysande segertåg rundt jorden. Kanske vågar man säga, att den glänsande coronan aldrig någonsin i sitt lopp mött tacksammare tillbedjare än de lydiga solrosorna.

Det låg något majestätiskt imponerande i präriens ofantliga vidder. Oemotståndligt grepos öga och sinne vid anblicken af desamma af en underlig, mystisk trollmakt. Bevingad flög blicken ut öfver den ändlösa gräsytan, tills den helt oförmärkt gled öfver synranden och ut i det strålande blå.

Midt igenom slätten smög sig en ringlande å, oansenlig och delvis undanskymd af det höga gräset. Den långa torkan hade gjort hennes botten synlig, som låg där svart och hård. Vattnet flöt i små rännilar och på somliga ställen flöt det inte alls.

Vid en krökning af ån höjde sig en långsträckt skogsbacke. Det var slättens oas och den enda inom synhåll.

Här växte en vacker ekskog, hvars mörka grönska bildade ett behagligt afbrott mot präriens brungula enformighet.

Vid löfdungens fot stodo denna morgon tvenne prärieskonare. Omkring dem betade några hästar i lugn och ro.

Fastän klockan redan var sju, var det ännu tyst

och stilla omkring prärieskonarne. En smal rökpelare sågs dock uppstiga bland ekarna på backen.

Såg man närmare efter fann man att där brann en eld, öfver hvilken från ett trebenadt kokställ dinglade en potatiskittel.

Men småningom blef det lif och rörelse omkring vagnarna. Män och kvinnor kommo och gingo. Några småparflar voro redan i fart med att leka.

Nu syntes plötsligen folket samla sig uppe på kullen under ekarnas kronor.

De började sjunga. Och förvånande nog var det svenska som sjöngs. Friska och starka dallrade tonerna af en härlig svensk kärnpsalm ut öfver den vida slätten:

"Jag lyfter mina händer
Upp till Guds berg och hus;
Från dem han hjälpen sänder
Och skickar ut sitt ljus.
Mig Herren hjälp bejakar,
Som jord och himmel gjort;
Min bön han ej försakar,
Men skyddar mig allt fort.

Han låter mina fötter
Ej slinta, ty han är
En väktare ej trötter
Och blir mig alltid när.
Han nådigt mig bevarar

Och skyddar mig från fall,
Mig dag och natt försvarar;
Välsignar ock mitt kall."

Midt under sången smög sig en sakta susning genom ekarnas kronor, och lätta fläktar buro de gamla, kära orden långt ut öfver slätten.

Det nyss bugande präriegräset och de tillbedjande solrosorna började sakta gunga, som om de nåtts af vågorna.

Voro de kanske förvånade? Eller ville de kanske nicka takten? — —

Det var svårt att afgöra hvilketdera. Men nog lät koralsången underlig på dessa vida slätter, som dittills trampats endast af rödskinn och bufflar. Det var svenska armar, som nu skulle bryta bygd i främmande land, och detta banbrytningsarbete begyntes under psalmsång. — —

En ljushårig ung man reste sig nu inom ringen. Med hög och klangfull stämma läste han dagens epistel och förrättade bön — en bön som gick från hjärta till hjärta och som framlockade ett ymnigt tåreregn.—

Läsaren har kanske redan anat, hvilka dessa främlingar voro. Det var inga andra än de frihetsälskande gästrikarne och deras vänner norrifrån.

Ensamma hade de tagit sig fram öfver västerns slätter och slutligen nått det efterlängtade målet.

De hade haft tur äfven denna gång. Knappast hade de kommit ut på gatan, förr än ödet kastade en svensk i deras väg. Det var en gammal sjöman, som bott i New York under många år och kände staden på

sina fem fingrar. Genom hans förmedling erhöllo de kvarter i ett snyggt värdshus.

Men inte blott det, de fingo äfven reda på ett landkontor, och innan solen dalade i väster, voro svenskarne egare af ett jordområde, på hvilket de skulle uppföra si..a framtida hem.

Sedan hade resan företagits med flod-, kanal- och insjöbåt, järnvägståg och till sist prärieskonare, till dess de ändtligen uppnådde ıklunden därute på slätten.

"Hvem vågar nu säga, att Herren ej ledt sitt folk underligen?" — yttrade den unge predikanten. "Genom öknar och öfver floder har han fört oss med sin starka hand. Vår längtans mål är uppnådt. Här skola vi bygga och bo. Nog tyckes prärien ofruktbar och vidderna oändliga. Nog trycker oron och ängslan för framtiden mångens hjärta, men, vänner — Herren är med och skall leda oss lika säkert som alltid. — Här på dessa vidder skall svensk odling tillsammans med gudsfruktan och rena seder planteras. — Här skola vi grunda en koloni med svenska anor och där hugstora minnen skola vördas och äras. — Här skall en kyrka grundläggas, som en gång skall räcka handen åt vår gamla moderkyrka där hemma och tacka för allt hvad hon under tiderna varit för sina barn — — —"

"Gud välsigne informatorn för de där orden," yttrade Trullberg rörd och kramade hans hand. "Det känns verkligen skönt att som ett fritt folk få slå oss ned här."

"Ja, svenskarne ha alltid älskat friheten och ljuset."

"Men ha vi nu så börjat så här vackert, så borde vi också namngifva den här kolonien," menade Mattiason.

"Hon bör heta Fridslunda!" ropade mor Anderson.

"Hvarför inte Viksjö?"

"Eller snarare Björkeby!"

"Men här finns ju inga björkar," ropade flera röster.

"Hvarför inte Ekeby då?"

"Låtom oss kalla kolonien Eklunda — det låter litet vackrare," föreslog Ulfson.

"Det duger."

"Då vill jag i den treenige Gudens namn benämna dig Eklunda!" ropade Bertil högt och höll därvid upp sina händer välsignande.

"Eklunda — Eklunda!" — mumlades det doft från mun till mun. Sedan skingrades skaran.

Resten af dagen användes till hvila och förströelse. Likt glada barn vandrade de omkring fälten, samspråkande och planläggande.

Det kändes obeskrifligt underligt att vara såhär fjärran från älskadt fosterland och låta tankarne ila hem till den oförgätliga fosterbygden. Men nu ilade de ej längre bäfvande och skygga, liksom under resan. De stördes ej ens af den gnagande oro, som så gärna vill förbittra nykomlingars första vistelse i fjärran land.

De kommo målmedvetna, hoppfulla och starka, burna af vissheten om en lycklig framtid. —

"Kom, herr Ulfson, ska ni få se någonting!" ropade Anderson fryntligt.

"Har ni funnit ett bäfverbo?"

"Åh nej, det är nog andra bon vi leta efter nu."

"Ett eget, naturligtvis."

"Nej, inte ens det, lite bättre upp."

"Hvad då?"

"Vänta, skall han få se."

Då de nått ekkullens fot, skymtade konturerna af en skara folk fram.

"Hvad hafva ni nu funnit?" frågade Ulfson förvånad.

"Kom ska' han få se!"

Bertil kom, såg och undrade. "Inte ser jag något märkvärdigt här, inte ens en håla i jorden."

"Ser han ingenting alls?"

"Nej."

"Titta noggrannare!"

Ulfson såg och såg. En mörk linie i gräset var det enda märkvärdiga, men inte betydde den någonting.

"Ser han inte den där linien?"

"Jo."

"Följ den då!"

Ett soligt leende låg på de flestas läppar, och mor Britta myste så innerligt godt.

"Där ska' kyrkan stå!"

En fläkt af tacksam glädje flög öfver ynglingens kinder. Nog var det skönt att redan första dagen af koloniens historia få staka ut platsen för dess kyrka. Redan i drömmen såg han dess spira resa sig mot höjden. Där framför altaret i den nya kyrkan skulle fanjunkare Ulfsons ende gosse stå som präst . . .

När solen sjönk i väster denna sabbatsafton, hälsades hon af flera brinnande bål. Fast endast dagsgammal ville likväl kolonien fira högtid och detta på gammalsvenskt vis med lysande bål. Det var endast klockeklangen som fattades.

Ja, nog hade man orsak att känna sig glad, innerligt glad. Kolonien hade ju redan fått namn, och byggnadstomten till kyrkan hade redan utstakats.

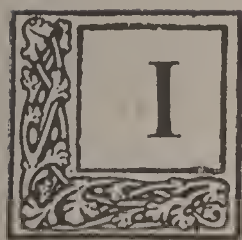
Få kolonier hafva börjat bättre.

XVII.

Nybygget Eklunda.

nnerligt välkomna till vårt lilla hem!" hälsade Britta Anderson från förstugutrappan. Gång på gång fick hon upprepa hälsningen, ty gästerna voro många.

Det firades i dag en alldeles särskild högtid i Eklunda-kolonien. Hvarenda människa, stor eller liten, hade kommit ut, och alla vandrade mot ett mål — Anders Andersons nya hem.

Det var hvarken silfverbröllop eller guldbröllop hos Andersons, inte ens födelsedag som firades. Sammankomsten berodde helt enkelt därpå, att Andersons fått sin stuga färdig och nu ville inbjuda grannarne till en enkel invigningshögtid.

De hade också giltiga skäl därtill. Först och främst stod stugan där ny och fin. Det var ju någonting glädjande. Men så hade också grannarne hjälpt dem med husbygget, någonting som kanske gaf ännu större anledning till fröjd.

Fjärran från de stora stråkvägarne och lämnade åt sig själfva, måste de nykomna svenskarne kraftigt bistå hvarandra. Detta gjorde de äfven. Stuga efter stuga hade rest sig i kolonien, ända till dess att man knappast kände igen hvarken prärie eller eklund.

I hvartenda fall hade kolonisterna bistått hvarandra. Somliga af dem kände till snickareyrket, andra kunde mura. Inte voro de mästare, inte ens utlärda gesäller, men det behöfdes ej heller i dessa nybyggaredagar. Hufvudsaken var, att det fanns villiga händer och varma hjärtan — resten gick af sig själf . . .

Omständigheterna skapa ofta tidens män, och nog kan detta sägas om de tidiga kolonisterna. Här skapades på mer än ett område verkligen män som hette duga.

Däraf kom det sig, att redan tvenne månader efter födelsedagen stod Eklunda i full hemskrud. Dag ut och dag in hamrades det och knackades.

Fororna kommo och gingo från staden, fyrtio mil aflägsen från Eklunda. Bräder, takspån och tegel kommo i lassvis; stockarne fick ekskogen uppe på kullen släppa till.

Hvart ögat än såg, reste sig stockhus intill stockhus. Staket byggdes, prärien plöjdes — det var lif och rörelse öfver allt . . .

Så fort ett hus blifvit färdigt, samlades folket där till högtid. Då vankades kaffe och smörgåsar med fläsk som mellanlägg, alldeles som fordom hemma i fosterbygden.

Men husen som byggdes voro mycket enkla och anspråkslösa. Andersons stuga, som allmänt räknades till de större, var dock i konst och smak fullkomligt lik alla de andra.

Anderson, förstås, hade lite mera pengar kvar än de andra. Men så hviskades det också om, att han snålat under resan alldeles oerhördt. Aldrig hade han byggt stugan så stor, om han inte afsett, att den också skulle bli koloniens prästgård tills vidare.

Men ack, du snöda värld! hela pastorsvåningen inskränkte sig till ett enda rum på vinden, stort nog för en gammal maskäten liggsoffa, ett bord och en bokhylla. —

Steg man in i stugan, tedde sig denna ganska inbjudande. De tjocka timmerväggarne togo sig utomordentligt massiva ut, med sina kalkade och tätade fogar. Både ut- och invändigt var hon hvitlimmad.

Trenne rum upptogo första våningen, salen, kammaren och köket. Detta senare hade en spis och ett bord. I ett af hörnen stod en större bur med värphönor och kycklingar. I hvardagslag spisade familjen här.

Salen, samlingsrummet, förmaket, matsalen, eller hvad det nu skulle kallas, hade ett bord, byrå och gungstol. Den som inte var belåten med stolen fick intaga träbänken vid väggen. Golfvet var betäckt med trasmattor, väfda af mor Britta själf.

Innanför salen låg kammaren, med en större säng. Klädskrubb hade man ingen utan man fick hänga sina kläder på spikar inslagna i väggen.

En smal, brant trappa ledde upp till öfre våningen. Här var husets förvaringsrum för kistor och andra liknande saker. Här hystes mjölsäckar, mjölbunkar samt matförrådet i öfrigt.

Öppnades sedan en snedsågad dörr, stod man i expeditionsrummet, som tillika var informatorns studie- och sofrum — hans allt i alla.

Liggsoffan hade Anderson köpt på en auktion inne i staden. Benen voro fasligt skrangliga, annars tog hon sig ej så illa ut.

Bordet hade Anderson själf förfärdigat. Utseende eller polityr kommo helt naturligt ej med i beräkningen, men bastant var det.

"Si, när en jämför informatorns bord med köksbordet, då blir det en himmelsvid skillnad, ty hans är då åtminstone hyfladt," tröstade Anderson. "Men så ä' de också ämnadt till prästabord." —

Midt emot soffan hade bokhyllan sin plats. Den var hvarken stor eller innehållsrik, men likväl gömdes inom dess ramar Bertils hela intellektuella skattkammare — hans böcker från Sverige.

Garderoben inskränkte sig till några spikar iväggen, med en gammal urblekt gardin som förhänge.

Den enda verkliga lyxartikel som rummet egde bestod i en liten ram af äkta silfver, innefattande ett synnerligen vackert måladt miniatyrporträtt af fröken Blenda Silfversköld. Det behöfver väl knappast sägas, att dess värde var oskattbart, åtminstone för egarens hjärta. —

Emellertid hade nu alla gästerna anländt. Hvartenda rum i huset var proppfullt af människor, och många fingo sitta utanför.

Mor Britta stultade omkring bland mängden, iförd ny bomullsklädning, som kostat hela tio cents alnen. På hufvudet bar hon en gammal barett, som friherrinnan på Björkeby skänkt i gåfva. Hade det inte varit så varmt, skulle hon äfven burit den äkta sjalen.

Anderson själf nöjde sig med en urblekt kavaj, minst tio år gammal. Högtiden till ära hade han iklädt sig husets enda stärkskjorta, men löskragen fattades.

Som vanligt inleddes festligheten med psalmsång och predikan.

"Jestanes, hvad han predikar bra!" utropade mor Britta efter gudstjänstens slut. "En kan då inte hålla tårarne tebaks. De' ä' nog lite annat än Svenboms gnäll." —

Så tog kalasandet vid.

"Nu ska ni hålla till godo med vår enkla spandering," vänslades moran. "De' ämna käns lite högtidligt i hjärtat att få mötas så här. — Ät och drick go' vänner — de' är då väl menadt, det är då säkert!"

— —

"Se här, informatorn, här ska han få lite af den bästa skinkan. Men visa det inte för di' andra, för då äta de upp oss rubb och stubb," hviskade Britta till Bertil.

"Ta sej en kopp kaffe till — de' ä' han då värd!"

"Tack, mor."

"Men, du milde, ha di' inte druckit ur hvarenda smul — bara sumpen ä' kvar. Ja, så går det när en ska' bjuda sina grannar. Si då går det åt." — —

Efter kalaset följde den sedvanliga rådplägningen. Denna sed hade folket bibehållit.

Det var isynnerhet en fråga som denna dag låg de flesta varmt om hjärtat. Under den ifriga sträfvan att få så många af familjerna som möjligt under tak innan vintern, hade tanken på koloniens blifvande kyrka tillika sysselsatt kolonisterna.

Den hade inte bara legat och grott utan också tagit form i handling. Medan andra byggde hem åt sig, hade koloniens predikant ifrigt arbetat på kyrkans fullbordande.

Om någon vågat i hans närvaro förutspå att den unge, stolte informatorn på Björkebo en gång skulle i sitt anletes svett hugga och såga timmer till en tarflig kyrka i det fria landet i väster, skulle han nog dragit till med ett gapskratt.

Och när han ändtligen drömde om framtiden i Amerika och dess hägrande lycka, var nog inte stocksågningen inbegripen i de vackra bilderna.

Men så underligt gick det i alla fall. Det man minst beräknade blef verklighet, under det de stora drömbilderna förflyktigades och försvunno.

Och likväl inträffade det egendomliga, att just i denna verklighet gömde sig en oanad lycka. Med outtröttlig ifver arbetade han på den lilla kyrkans

byggande, och när den ändtligen stod färdig, kände han sig som om en stor lifsgärning blifvit utförd. —

"Nu är kyrkan under tak, go' vänner, och ni ska inviga henne på själfva julafton," sade Bertil efter predikan. "Men ännu fattas bänkar, predikstol, altare och altarring. En orgel borde vi naturligtvis också ha."

"Bänkarne bekostar jag," svarade Trullberg," jag har redan beställt dem."

"Tack!"

"Är det alldeles nödvändigt att ha altare och tocke där grannlåt?" mumlade Anderson litet tviflande.

"Nog önskade jag det," svarade Bertil, nästan litet misslynt. "Det har varit en af mina käraste drömmar att en gång få stiga framför Herrens altare. Så pass kyrkliga borde vi nog vara, att vi ha altare i vår kyrka."

"Altare måste vi ha!" sade flera af kvinnorna.

"Kan inte det bli när vi får lite bättre råd?"

"Då bli vi tio gånger snålare än vi ä' nu." —

"Snålare! — en ska' väl beräkna utgifterna. Herren är ju inte så nogräknad om ett altare."

"Hvad pratar du för dumheter?" inföll nu Andersons hustru. "Ska' du tala så där om Guds hus, å så mena dig vara ett Guds barn! Ha inte ni snålat nog under resan?"

"Ja, då sätter jag väl in altaret," sade Anderson snopen. "Och predikstol och altarring också," inföll hans hustru.

"Ja, låt gå för det då."

"Men orgel då?" frågade Bertil litet försiktigt. "Ska de' va' orgel också?"

"Ja, hvad är en kyrka utan orgel?"

"Nu vill du kanske att jag skall köpa den med?" frågade Anderson, vändande sig till hustrun.

"Nej — — hm — — inte just det, de kan ju någon annan göra."

"Bra, bra, du mor — nu ä' vi sams igen!"

"Vi bekosta orgeln," ropade några röster inifrån kammaren.

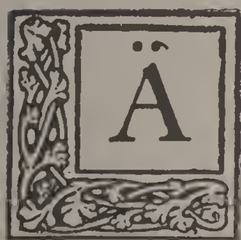
"Gud vare lof! — nu är allt klart, till jul skola vi fira kyrkoinvigning!"

XVIII.

Bertil Ulfsons första högmässa.

ndtligen kom den efterlängtade julaftonen. Den ingick mulen och dyster men förde i alla fall med sig den där underbara högtidsstämningen, som endast julen kan förläna.

Snö låg på prärien, och ekskogen stod brun och dyster. Bäcken hade länge hvilat under sin tryckande isboja. I kolonien var allt tyst och stilla.

Klockan visade half elfva. Den enkla, lilla dörren i koloniens gudstjänsthus slog i lås bakom den siste kolonisten. Ett sakta preludium hördes från orgeln, och så intonerades en psalm. Det var denna:

"Jerusalem, häf upp din röst,
Och dotter Sion! fatta tröst:
Din konung kommer, och hans hand
Skall råda öfver alla land.

"All världen stämme upp med fröjd:
Pris vare Gud i himlens höjd!
Välsignad blifve jordens krets
Och mänskan bättrad och tillfreds."

Vid orgeln satt denna dag Andreas Bolinder, Björkebos gamle organist. Gubben räknade nu sina sjuttio år och hade inte suttit vid någon orgel under de senaste tio åren.

Stilla och tillbakadragen hade han under hela resan hållit sig i skymundan, lidit och tåligt burit med de andra, men aldrig trädt fram, inte ens för att leda sången. Men så räknades han ju också som utgammal,och rösten hade för länge sedan förlorat sin forna klang.

Men denna morgon var han ung på nytt, och ett soligt leende hvilade öfver det gamla ansiktet. Nog voro fingrarne styfva och rösten skorrande, men gubben inlade hela sin själ i sången och musiken och därför blefvo dessa utomordentligt gripande.

Med bäfvande hjärta och stormande känslor steg Bertil Ulfson fram till det hvita, korsprydda altaret. För första gången i sitt lif bar han en splitter ny bonjour och hvit halsduk — en gåfva af vännen Trullberg.

Darrande och allvarliga sväfvade mässorden öfver unga läppar. Det var första gången som den unge predikanten ledde en verkligt svensk högmässa.

Det flydda och det närvarande blandades på ett sällsamt sätt i hans hågkomst. Mellan raderna i handboken skymtade han bilden af den gamla, vördnads-

värda sockenkyrkan där hemma i fosterbygden. Han igenkände altarringen, den knäböjande skaran, och Kristusbilden i altartaflan.

I ett nu tycktes åter den heliga bilden stiga ut ur sin gamla ram och sträcka ut de genomstungna händerna öfver lärare och församling. En helig bäfvan genomilade den unge predikanten. Likt en dufva flög hans ande hän mot den sköna bilden och gömde sig under de utsträckta armarnes hägn.

En obeskriflig lycka grep hjärtat och förde det långt, långt bort öfver hafvet, hem till gamla Björkeby och Björkebo.

När det sedan flög tillbaka till kolonien i fjärran väster, kändes det som om hon varit med, som om hon i dag setat därnere i kyrkan, och som om hennes stora, blå ögon blickat mot hans och den musikaliska stämman hviskat: "Kämpa för ditt folk, för det höga, det goda!" —

De goda kolonisterna sutto under hela gudstjänsten med tårade ögon. De erforo en lyckokänsla, som knappast skulle kunnat uttryckas i ord.

När gudstjänsten var slut gick ett doft mummel genom skaran. Skönare stund hade de knappast förut upplefvat, inte ens under väckelsernas känslobrus där hemma i Sverige. Det var ej längre den oerfarna barnaglädjen som jublade, utan hjärtan, hvilka burit pröfningarnas ok och smakat motgångarnes ris och som likväl vågade jubla i lefvande Gud. —

Under gudstjänsten hade emellertid en rasande snöstorm blåst upp på prärien. Tjutande sopade vin-

den fram öfver slätt och skog och snön piskade häftigt. Redan lågo drifvorna höga omkring stockhusen och staketen, och de växte med hvarje minut som gick.

En snöstorm på prärien är nog en af naturens vildaste lekar. Likt den heta, förtärande ökenvinden blåser den upp i ett ögonblick och sopar sedan fram med en makt, som gränsar till det otroliga. Allt gömmes under den sig hopande snön. Vägar, hus och träd begrafvas. Luften fylles af isande köld och piskande vind. Det är som om naturen vredgades på sig själf . . .

Under sådana stormar har det mer än en gång händt, att kolonister förirrat sig på den korta biten mellan stugan och ladugården och först efter veckor återfunnits — som lik!

Ingen må därför undra på, om Eklundaborna fylldes af en viss ängslan, då dörrarne slogos upp efter utgångspsalmens slut.

Men hvem i all världen kommer springande där? — Allas ögon stirra ut mot vägen, där en ensam vandrare synes skynda fram, ängslig och tydligen uttröttad.

"Arne!" — —

"Ja, det är jag — men käre vänner, kommen oss till hjälp! En mil härifrån ligger vår släde begrafven under snön."

"Er släde — hvar kommer du ifrån?"

"Vi kunde inte lefva skillda från er. Svenbom är med och ett dussin af de andra. Vi komma före,

de öfriga senare — kom för Guds skull och rädda oss, innan det blir försent!” — —

Fem minuter senare stodo tolf män färdiga, med jätten Trullberg i spetsen. Ett långt rep bildade sammanhållningslänken i den mänskliga räddningskedjan. Om en stund voro de försvunna i stormen.

En timme förgick och det blef två, men ännu hade ej räddingskolonnen återkommit. Bolinder spelade och folket sjöng. Ulfson talade och talade om igen, men inga kolonister hördes af.

Utanför tjöt stormen med oförminskad styrka, och högre och högre blefvo drifvorna för hvarje ögonblick.

Dock ville ingen lämna kyrkan. Den gripande gudstjänsten och den lika gripande nyheten om brödernas återvändande fängslade alla.

Och dock började småningom oron visa sig här och där hos folket. Middagstimman var för länge sedan förbi. Endast några mödrar hade fört med sig litet till lifs åt sina barn men de flesta öfriga intet.

Bertil Ulfson steg ännu en gång för altaret och bad en varm bön till Gud för folkets räddning och församlingen uttalade högt sitt amen. — —

Då syntes plötsligt Trullbergs jättegestalt framskymta ur snöyran. Efter honom följde de öfriga kolonisterna och sist en stor släde fylld med frusna hälsingar, somliga halft förfrusna, af hvilka de flesta måste inbäras i kyrkan.

Den scen, som nu följde, trotsar all beskrifning. Tårar, jubelrop och oändliga frågor blandade sig med

hvarandra. Alla talade och gräto på en gång. Maken till julafton hade ingen af dem upplefvat.

Ur sorlet kunde dock urskiljas enskilda meningar ur berättelser om händelsernas skiftningar.

Eklundaborna hade haft svårt att hålla sig på vägen och ännu svårare att finna de insnöade hälsingarne.

Som genom ett underverk kommo de att händelsevis stöta på släden. Hästarne hade stupat och frusit till döds, och folket i släden var illa medfaret af kölden.

Då hade karlarne från Eklunda fästat repet i släden och efter nästan öfvermänskliga ansträngningar fått den loss.

Under hemfärden hade de gått vilse och drifvit omkring både länge och väl, till dess ekskogen upptäcktes och de ändtligen påträffade kyrkan.

Huru upprörd församlingen var öfver hvad som inträffat, uppstämde den dock lofpsalmen:

"Nu tacken Gud, allt folk,
Med hjärtans fröjd och gamman,
För stora ting, dem han
Gör med oss allesamman;
Den från vårt moderslif,
Af nåd och stor misskund,
Så mycket godt har gjort
Och än gör hvarje stund!"

Darrande och pipig ljöd gamle Bolinders stämma öfver orgelmusiken, och likväl lät den som en ängels röst. Efter stormar och strider, efter missförstånd

och bitterhet, hade än en gång svenska trosbröder funnit hvarandra i försonlig frid. —

Hemma hos Andersons fick Svenbom hvila ut. Han var ju folkets gamle predikant och borde därför bo i prästgården.

Men Svenbom var numera ensam i lifvet. Hans trogna maka hade efter många lidanden fått lämna tårarnes dal och flytta till det rätta hemmet.

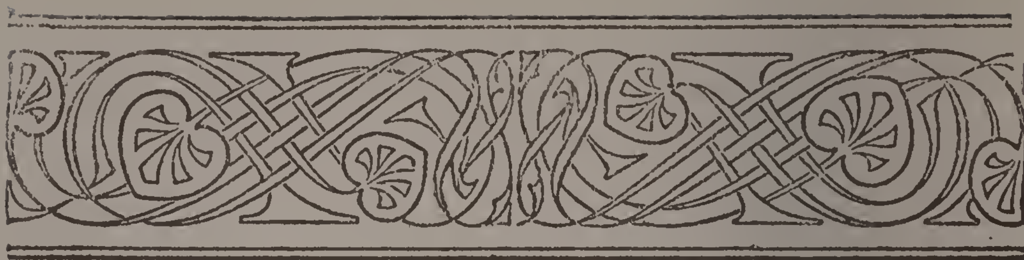
"Hon kunde aldrig trifvas där borta bland främlingarne och ängslade sig till döds, stackars mor" — sade han med tårfyllda ögon.

"Sådana offer kosta allt något," svarade Britta Anderson med en suck.

"Du har rätt, Britta. Vi få lida för vårt egensinne och olydnad. Men, o, huru mycket Herrans offeraltare ändock kan kräfva! Hade jag bara haft mina ögon öppna, skulle kanske morsgumman lefvat än."

"Ja, Herren allena vet."

XIX.

Blenda Silfverskölds sporre.

Då Bertil och Svenbom efter en stund blefvo ensamma, vände sig plötsligen gubben till ynglingen och hviskade sakta:

"Kan ni förlåta mig, Ulfson?"

"Gärna det — ni har aldrig brutit mot mig personligen."

"Jo, det har jag."

"Då förlåter jag er gärna."

"Tack, du Bertil—bara du verkligen menar det?"

"Af hela mitt hjärta."

Gubbens ögon hvilade länge på den unge, som om han velat riktigt öfvertyga sig om att han talat sanning.

"Saken är den, du Bertil, att vi kristna ibland förfalla i synd och själfviskhet. Vi tala ett, men göra

ett annat. Vi bli småsinnade, afundsjuka och elaka mot hvarandra — sådan har jag varit mot dig. Men så lägger Herren sin hand på vår skuldra och leder oss fram till offeraltaret, och där få vi nedlägga det dyrbaraste vi ega. — Så gick det för mig. — Nu är min själfviskhet och småaktiga afundsjuka bruten. Herren har brutit den på ett sätt, som jag aldrig glömmer."

Bertil satt tyst och bara lyssnade.

"När vi lyssnade till pastor Helins ord, så trodde vi honom som barn tro sin fader. Men när vi kommo till kolonien ändrades allt."

"Ni fingo kanske landet icke så billigt?"

"Nej, du, vi fingo betala dubbelt."

"Men så fick ju farbror en farm fritt?"

Svenbom hoppade till och blef blossande röd.

"Jaså, du vet om det där?" hviskade han hest.

"Alla människor veta om det."

"Göra de det? — Ja — just däri utlade satan sin snara, alldeles som han gjorde för Judas i de trettio silfverpenningarne. Aldrig har en jordbit brännt mina fötter som den farmen, och aldrig har någon burit mera stingande törnen. Den kostade min själs frid — och min hustrus lif. Skulle jag bott där längre hade den nog äfven kostat mitt eget."

"Hur då?"

"Åh, vet du inte förrädarens lön?" — —

Hans hufvud sjönk ned i händerna och den gamla gestalten skakades af snyftningar.

"Haf alltid Jesus för dina ögon, Bertil," hviskade han omsider. "Låt aldrig ett tillfälle till jordisk vinning förleda dig att nesligt svika dina bröder och deras sak. Då skall du slippa förrädarens törniga stig. Då kan du utan blygd se folk i ögonen." — —

Det hade blifvit sent på kvällen, innan Bertil ändtligen gick upp på sin kammare. Mor Britta hade lagat i ordning en väldig julaftonvard med både lutfisk och hvitgröt, och icke ens det sjugrenade talgljuset saknades på bordet.

Från kolonisterna hade inskickats en präktig päls och en dyrbar bössa, hvilka gåfvor Bertil uppskattade mycket. Julglädjen stod högt i tak.

Sedan ändtligen aftonbönen hållits skyndade sig Ulfson upp på sitt rum. Han ville en stund fira jul ensam med sina känslor och minnen. De underbara händelserna denna dag hade knappast unnat honom ett ögonblicks ensamhet.

I kammaren sprakade en munter brasa och ett sjugrenadt ljus brann på bordet. Mor Britta hade gjort sitt yttersta för hans välbefinnande.

Uppkommen kastade han sig ned i stolen och grep medaljongsporträttet. Gång på gång kysste han den vackra bilden . . .

"Undrar just huru du har det denna jul?" hviskade han ömt och strök med handen öfver bilden.

Det såg verkligen ut som om de dunkla ögonen på porträttet fått lif och blickade längtansfullt i hans

egna. Hon tänkte nog på honom , det var så säkert — men — —

En knackning hördes på dörren.

"Stig in!"

"De' är bara jag," svarade Anderson och steg in. "Förlåt om jag stör, men jag hade änna som ett litet ärende att uträtta."

"Var så god — ni är alltid välkommen."

"De' känns nog lite långsamt för informatorn i kväll?"

"Nej, inte precis. Naturligtvis längtar man under julen mer än annars efter fosterjorden."

"Och efter den man har kär."

Bertil rodnade och han nickade bekräftande mot gubben.

"Ja, den där kärleken är sig alltid lik. Somliga få den de önska och bli lyckliga, och andra få aldrig den de ville, men måste i alla fall vara belåtna."

"Ni har rätt, man får lära sig att försaka, men äfven däri kan ibland ligga en viss glädje."

"Men den glädjen kunde nog få rum i ett nötskal."

"Tror ni det?"

"Ja, vi människor kunna nog tala vackert, men när det kommer till kritan ä' vi ena stackare i alla fall."

"Ni har nog rätt, far, det är inte guld allt som glimmar."

"Nej, inte ens mässing ibland."

Bertil skrattade åt infallet.

"Men silfver kan dock ibland intaga guldets plats. — Den där ramen kring unga frökens porträtt är ju af silfver?"

"Det är den."

"Hvad säger så herr Ulfson om den här?" — Han tog ur barmen en näpen liten blankskinnsstöfvel med en silfversporre fästad vid klacken.

"Den här kanske påminner om en viss besynnerlig händelse?"

Bertil flög upp från stolen och stirrade på den lilla stöfveln, så att ögonen kunnat krypa ur hålorna.

"Blendas ridstöfvel!" mumlade han doft.

"Ja, det slår in. Jag har försökt sy ihop den, men inte är det något mästerprof, det kan jag försäkra."

"Men hur har ni fått tag i den där?"

"Unga fröken ville inte ha honom mer."

"Ja, jag minns nu. — Och ni har haft den med er hela vägen hit?"

"Sämre minne kunde en bära med sig. — Jag anade att en dag skulle komma, då den där lilla tingesten kanske kunde bli till glädje. Nu får herr Ulfson ta den och behålla honom."

Med darrande hand tog han emot den lilla stöfveln och lade honom på bordet.

"God natt, sof godt!" yttrade Anderson. "I morgon ä' vi nog totalt insnöade. De' va' då för väl att vi hade invigningen i dag." —

Då han gått, satte sig Bertil ned vid bordet och tog den lilla glänsande stöfveln i sin hand. Varligt som om han fruktat att den skulle gå sönder, for han

hennes lif och för Bertil öppnat kärlekens dörr på vid gafvel — för att sedan så mycket häftigare stänga den. Det var också den, som öppnat vägen till oanade äfventyr i fjärran land, men också till hjärtats innersta vrår, dit Frälsaren kom med sin rikaste nåd. — —

Sakta stödde han ansiktet mot den lilla minnesgåfvan medan tårarna tillrade ned på densamma. Det kändes obeskrifligt ljuft att i ensamheten på denna stormiga julafton få gråta ut inför minnet af henne, som han älskade så högt och rent. — — —

Då Bertil ändtligen vaknade upp ur sina drömmerier, hade ljuset brunnit ned, och skaren hängde lång och ful längs ljusstaken. Elden i kaminen hade nära nog slocknat. Endast då och då glimmade en gnista i falaskan . . .

Men utanför tjöt stormen med oförminskad styrka, och det pep hemskt mellan takets spånor . . .

En stund stod Bertil framför kaminen och betraktade de döende gnistornas kamp.

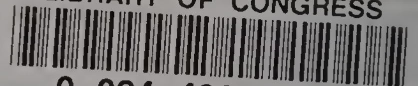
"Skall vår kärlek dö, äfven den, och förvandlas till aska?" hviskade han drömmande, med minnesgåfvan tryckt mot sitt hjärta.

"Nej," svarade hjärtat, "den skall lefva, kämpa och vinna, ty Gud är kärleken, och de som lefva i honom skola älska evinnerligen."

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

LIBRARY OF CONGRESS
0 024 436 863 3